

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU (CEZA VE CEZA USULÜ HUKUKU)
ANABİLİM DALI**

DOLANDIRICILIK SUÇU

Yüksek Lisans Tezi

Esra YIRTIMCI

Ankara-2010

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU (CEZA VE CEZA USULÜ HUKUKU)
ANABİLİM DALI**

DOLANDIRICILIK SUÇU

Yüksek Lisans Tezi

Esra YIRTIMCI

Tez Danışmanı
Yrd. Doç.Dr. Devrim GÜNGÖR

Ankara-2010

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU (CEZA VE CEZA USULÜ HUKUKU)
ANABİLİM DALI

DOLANDIRICILIK SUÇU

Yüksek lisans Tezi

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Devrim GÜNGÖR

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Tez Sınavı Tarihi .....

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	V
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL BİLGİLER

I. TANIM	5
II. TARİHİ GELİŞİM	6
III. SUÇUN MADDİ KONUSU	9
IV. SUÇUN HUKUKİ KONUSU	12
V. SUÇUN FAİLİ	13
VI. SUÇUN MAĞDURU	16

İKİNCİ BÖLÜM

SUÇUN UNSURLARI

I. MADDİ UNSUR	20
A. HİLELİ DAVRANIŞLAR	21
1. Hile Kavramı	21
2. Hileli Davranışın Gerçekleşmesi	25
B. MAĞDURUN ALDATILMASI	35
C. MAĞDURUN ZARARINA YARAR ELDE EDİLMESİ	37
II. MANEVİ UNSUR	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
SUÇUN ORTAYA ÇIKIŞ BİÇİMLERİ	
VE	
ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ	
I. SUÇUN ORTAYA ÇIKIŞ BİÇİMLERİ	45
A. SUÇ VE CEZAYA ETKİ EDEN NEDENLER	45
1. Suçun Nitelikli Halleri	45
a. Mağdurdan Kaynaklanan Ağırlaştırıcı Nedenler	45
aa. Dolandırıcılık Suçunun Dini İnanç ve Duyguların İstismar Edilmesi Suretiyle İşlenmesi	45
bb. Dolandırıcılık Suçunun Kişinin İçinde Bulunduğu Tehlikeli Durum veya Zor Şartlardan Yararlanmak Suretiyle İşlenmesi	46
cc. Dolandırıcılık Suçunun Kişinin Algılama Yeteneğinin Zayıflığından Yararlanmak Suretiyle İşlenmesi	47
dd. Dolandırıcılık Suçunun Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Zararına Olarak İşlenmesi	49
b. Kullanılan Araçtan Kaynaklanan Ağırlaştırıcı Nedenler	50
aa. Dolandırıcılık Suçunun Kamu Kurum ve Kuruluşlarının, Kamu Meslek Kuruluşlarının, Siyasî Parti, Vakıf veya Dernek Tüzel Kişiliklerinin Araç Olarak Kullanılması Suretiyle İşlenmesi	50
bb. Dolandırıcılık Suçunun Bilişim Sistemlerinin, Banka veya Kredi Kurumlarının Araç Olarak Kullanılması Suretiyle İşlenmesi	53
cc. Dolandırıcılık Suçunun Basın ve Yayın Araçlarının Sağladığı Kolaylıktan Yararlanmak Suretiyle İşlenmesi	55

c. Belli Mesleki Faaliyetlerin Kullanılmasından Kaynaklanan Ağırlaştırıcı Nedenler	57
aa. Dolandırıcılık Suçunun Tacir veya Şirket Yöneticisi Olan ya da Şirket Adına Hareket Eden Kişilerin Ticari Faaliyetleri Sırasında; Kooperatif Yöneticilerinin Kooperatifin Faaliyeti Kapsamında İşlenmesi	57
bb. Dolandırıcılık Suçunun Serbest Meslek Sahibi Kişiler Tarafından, Mesleklerinden Dolayı Kendilerine Duyulan Güvenin Kötüye Kullanılması Suretiyle İşlenmesi	59
d. Failin Saikinden Kaynaklanan Ağırlaştırıcı Nedenler	61
aa. Dolandırıcılık Suçunun Banka veya Diğer Kredi Kurumlarınca Tahsis Edilmemesi Gereken Bir Kredinin Açılmasını Sağlamak Maksadıyla İşlenmesi	61
bb. Dolandırıcılık Suçunun Sigorta Bedelini Almak Maksadıyla İşlenmesi	64
e. Hilenin Türünden Kaynaklanan Ağırlaştırıcı Neden (Nüfuz Ticareti)	65
2. Suçu Hafifleten Fiili Neden	67
3. Şahsi Cezasızlık Nedeni	70
4. Cezayı Hafifleten Şahsi Neden	72
5. Etkin Pişmanlık Hali	74
II. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ	78
A. TEŞEBBÜS	78
B. İŞTİRAK	80
C. İÇTİMA	83
1. Bileşik Suç	83

2. Zincirleme Suç	87
3. Fikri İçtima	88

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BENZER SUÇLARLA KARŞILAŞTIRMA

I. DOLANDIRICILIK VE HIRSIZLIK	92
II. DOLANDIRICILIK VE GÜVENİ KÖTÜYE KULLANMA	96
III. DOLANDIRICILIK VE YAĞMA	99
IV. DOLANDIRICILIK VE İRTİKÂP	101
V. DOLANDIRICILIK VE RÜŞVET	105
VI. DOLANDIRICILIK VE BELGEDE SAHTECİLİK	106
VII. DOLANDIRICILIK VE BİLİŞİM SUÇLARI	112
A. DOLANDIRICILIK VE SİSTEME GİRME	112
B. DOLANDIRICILIK VE SİSTEMİ ENGELLEME, BOZMA, VERİLERİ YOK ETME VEYA DEĞİŞTİRME SURETİYLE HAKSIZ ÇIKAR SAĞLAMA	115
C. DOLANDIRICILIK VE BANKA VEYA KREDİ KARTLARININ KÖTÜYE KULLANILMASI	118
VIII. DOLANDIRICILIK VE KARŞILIKSIZ ÇEK KEŞİDE ETME	121
SONUÇ	124
ÖZET	129
ABSTRACT	132
KAYNAKÇA	134

KISALTMALAR

AD.	: Adalet Dergisi
AÜHFD.	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜSBFD.	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
B.	: Baskı
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CD.	: Ceza Dairesi
CGK.	: Ceza Genel Kurulu
CHD.	: Ceza Hukuku Dergisi
CMK.	: Ceza Muhakemesi Kanunu
Çev.	: Çeviren
dn.	: Dipnot
GVK.	: Gelir Vergisi Kanunu
İBD.	: İstanbul Barosu Dergisi
İÜHFM.	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
KK.	: Kabahatler Kanunu
k.no.	: kenar numarası
Karş.	: Karşılaştırınız
m.	: Madde
MK.	: Türk Medeni Kanunu
MÜHFD-HAD.	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi

No.	: Numara
S.	: Sayı
s.	: sayfa
SPK.	: Siyasi Partiler Kanunu
SÜHFD.	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
TCK.	: Türk Ceza Kanunu
TDK.	: Türk Dil Kurumu
TNBD.	: Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi
TTK.	: Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
YD.	: Yargıtay Dergisi
YKD.	: Yargıtay Kararları Dergisi

GİRİŞ

Çalışmanın konusu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun *Özel Hükümler* kitabının *Kişilere Karşı Suçlar* başlıklı ikinci kısmında *Malvarlığına Karşı Suçlar* başlıklı onuncu bölümünde, 157-159. maddeleri arasında düzenlenen “*dolandırıcılık suçu*”dur. 157. maddeye göre; “*hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlayan kişiye bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası verilir*”.

Bu suç, 5237 sayılı TCK ile yürürlükten kaldırılan 765 sayılı TCK'nun 503-507. maddeleri arasında düzenlenmişti. 765 sayılı TCK'nun 503. maddesine göre dolandırıcılık, “*bir kimseyi kandırabilecek nitelikte hile ve desiseler yaparak hataya düşürüp onun veya başkasının zararına, kendisine veya başkasına haksız menfaat sağlamak*”tır.

5237 sayılı TCK'nun yürürlüğe girmesi ile birlikte, Türk Ceza Hukuku alanında yazılan tüm kaynakların gözden geçirilip yeniden kaleme alınması gerekmiştir. Bu bağlamda, 5237 sayılı TCK'nun yürürlüğe girdiği tarihlerde çalışma konumuzu belirlerken; birçok seçenek arasından dolandırıcılık suçu üzerinde çalışmayı tercih ettik. Dolandırıcılık suçunun, bu tür bir çalışmaya konu olarak seçilmesinin ilk nedeni, bu suçun uygulamada sık karşılaşılan suçlardan olmasıdır. Bu suçun incelenmesi sırasında, teşebbüs, iştirak, içtima gibi TCK'nun *Genel Hükümler* kitabında düzenlenen kurumlar üzerinde genel olarak durulması imkânı da bulunmaktadır. Bununla birlikte, dolandırıcılık suçunun unsurlarının belirlenmesi;

hırsızlık, belgede sahtecilik gibi uygulamada sık karşılaşılan ve birbirine karıştırılan diğer benzer suç tiplerinden bu suçun ayırt edilmesi bakımından da önem taşımaktadır. Bu ayırım sırasında benzer suç tiplerinin unsurları genel olarak aktarılabilecektir.

Çalışma yürütülürken, 5237 sayılı TCK'nun yürürlüğe girmesinden sonra öğretide dolandırıcılık suçu ile ilgili kaleme alınan çalışmaların sınırlı olması nedeniyle güncel kaynakların bulunmaması sorunu ile karşılaşmıştır. Bu nedenle, çalışma sırasında, benzer konular bakımından 765 sayılı TCK döneminde yazılan eserlerden yararlanılmış; yayımlanan yeni tarihli yargı kararları takip edilmiş ve çalışmanın bazı bölümlerinde ilgili yargı kararlarından yararlanılarak açıklamalar yapılmıştır. Çalışmanın sona ermesinin ardından, konu ile ilgili güncel kaynakların halen sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Çalışmamızın, öğretide ve uygulamada dolandırıcılık suçu bakımından başvuru kaynakları arasında faydalı olması umudundayız.

Dolandırıcılık suçunun maddi unsurunun hareket kısmını oluşturan hileli davranışların çeşitli şekillerde gerçekleştirilmesi mümkündür. Hileli davranışlar gerçekleştirilirken çoğu zaman başka bir suç da işlenir. XX. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren modern bilgisayarın icat edilmesi ve bilişim teknolojisindeki gelişmelerle birlikte *teknik hile* kullanılarak işlenen suçlar arasında dolandırıcılık suçu da yerini almıştır. Bilişim teknolojisindeki bu gelişmeler sonucunda bazı yeni suç tipleri ortaya çıkarken, bu tür fiillerin bazıları ise dolandırıcılık suçu kapsamında cezalandırılmıştır. Bu durum, 5237 sayılı TCK'na, kanunda *Bilişim Alanında Suçlar*

başlığı altında yeni suç tiplerinin veya dolandırıcılığın nitelikli halleri arasında bilişim sistemlerinin araç olarak kullanılmasının da düzenlenmiş olması şeklinde yansımıştır. Hileli davranışların bu şekilde *teknik hile* ile gerçekleştirilmesi bu suçun teknik hile ile işlenen benzer suç tipleri ile arasındaki benzerlik ve farklılıkların belirlenmesini zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Biz de, bu durumu göz önüne alarak *Benzer Suçlarla Karşılaştırma* başlıklı bölümde bu konuyu ayrıntılı olarak incelemeye çalıştık.

Çalışmanın ilk bölümünde suça ilişkin genel açıklamalar yapılmıştır. Bu bölümde yer alan “*Suçun Tarihi Gelişimi*” başlığı altında bugüne kadar yapılan araştırmalar sonucunda varılan sonuçlar genel olarak aktarılmaya çalışılmıştır. Dolandırıcılık suçu bakımından, suçun maddi ve hukuki konuları ile faili ve mağduru konuları da bu bölümde incelenmiştir.

İkinci bölüm suçun unsurlarına ayrılmış ve bu başlık altında suçun maddi unsurunu oluşturan *hileli davranışlar*, *mağdurun aldatılması*, *mağdurun zararına yarar elde edilmesi* üzerinde durularak, öğreti ve yargı kararları dikkate alınarak manevi unsurla ilgili açıklamalar yapılmıştır.

Üçüncü bölümde, suçun ortaya çıkış biçimleri ve özel görünüş şekilleri incelenmiştir. Suçun ortaya çıkış biçimleri başlığı altında suçun nitelikli halleri, suç ve cezaya etki eden nedenler ile etkin pişmanlık hali üzerinde durulmuş, suçun nitelikli halleri ilgili yargı kararlarından yararlanılarak açıklanmış, suç ve cezaya etki eden nedenler ile etkin pişmanlık halinin uygulama koşulları ve sonuçları

aktarılmaya çalışılmıştır. Suçun özel görünüş şekilleri başlığı altında *teşebbüs*, *iştirak*, *içtima* kurumları dolandırıcılık suçu bakımından incelenmiştir.

Dolandırıcılık suçunun benzer suç tiplerinden ayırt edilmesi ve bu suçlar ile içtimaı sorunu göz önüne alınarak çalışmanın son bölümünde bu konu ayrı bir başlık altında incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL BİLGİLER

I. TANIM

Dolandırıcılık suçu, TCK'nun *Özel Hükümler* kitabının *Kişilere Karşı Suçlar* başlıklı ikinci kısmında *Malvarlığına Karşı Suçlar* başlıklı onuncu bölümün 157. maddesinde düzenlenmiştir. 157. maddeye göre; “*hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlayan kişiye bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası verilir*”.

Dolandırıcılık, birini aldatarak mal veya parasını alma durumudur¹. Dolandırıcılık suçu, failin, hileli davranışlarla bir kimseyi aldatarak; aldatılan veya bir başkasının zararına olmak üzere, kendine veya üçüncü bir kişiye, malvarlığına ilişkin yarar sağlaması şeklinde tanımlanabilir. Bu suç, karmaşık ekonomik ilişkilerin ortaya çıkardığı, malvarlığına karşı işlenen suçların tipik örneğini oluşturur ve en sık işlenen suçlardan biridir².

---

¹ TDK Sözlüğü, C. I, Ankara 1988, s. 394.

² Nevzat TOROSLU, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, Ankara 2008, s. 173. “Dolandırıcılık suçu, kaynağını hırsızlıktan alan, ticaret ve sanayideki çağdaş ve aynı zamanda küresel, karmaşık ekonomik ilişkilerin ortaya çıkardığı bir suç tipidir”, CGK., 24.11.1998-6-280/359, Mater KABAN-Halim AŞANER- Özcan GÜVEN-Gürsel YALVAÇ, **Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararları (Eylül 1996-Temmuz 2001)**, Ankara 2001, s. 614.

II. TARİHİ GELİŞİM

Dolandırıcılık suçunun bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmesi, uzun bir tarihi sürece dayanır. Bu suç, eski toplumlarda ve Roma Hukuku'nda hırsızlığın bir türü sayılmakta veya sahtecilik kavramı içerisinde yer almaktaydı³. Örneğin, Manu Yasalarında, satılan malın niteliğinde alıcıyı aldatmak, ailesine ait taşınmaz malı kendine aitmiş gibi satmak, borcu inkâr etmek, alacağı olmadığı halde bunu hileli yollarla istemek gibi dolandırıcılık sayılabilecek veya buna yakın fiiller cezalandırılıyordu⁴.

Roma Hukuku'nda, bugün dolandırıcılık adı altında düzenlenen suç tipine karşılık olarak düzenlenen bir suça rastlanmamaktadır. Roma Hukuku'nda, "*furtum*" kavramının, mülkiyetin gelişimini izleyerek; hırsızlık yanında, dolandırıcılık suçunu da kapsadığı ileri sürülmüştür⁵. Digesta ve Instituones'de yer alan "*furtum*", *bir malın veya kullanılmasının yahut zilyetliğinin hileli bir şekilde veya kazanç gayesiyle elde edilmesidir*⁶. Bu şekilde tanımlanan *furtum* suçu, hırsızlık suçundan başka, dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma suçlarını da içine almaktadır⁷. Fakat daha

---

³ Bkz. Sami SELÇUK, **Dolandırıcılık (Evrimi-Suç Genel Kuramı İçindeki Yeri)**, İstanbul 1982, s. 35 vd.

⁴ SELÇUK, Dolandırıcılık, s. 36.

⁵ Bülent TAHİROĞLU, **Roma Hukuku'nda Furtum**, İstanbul 1975, s. 106-109; Türkân RADO, "Gaius'a Göre Klasik Roma Hukuku'nda Furtum Suçu", İÜHFİM (1952), s. 479-519.

⁶ TAHİROĞLU, s. 106.

⁷ RADO, s. 488.

sonra ortaya çıkan, hile ve aldatma ile işlenen ve “*stellionatus*”⁸ adı verilen suç tipi, dolandırıcılığın en eski tarihi kaynağını oluşturmaktadır⁹.

Ortaçağ Cermen Hukuku’nda, hile ile işlenen çeşitli suçlara rastlanmaktadır. Örneğin, Caroline’de; paralarda, belgelerde, ölçü ve tartıda sahtecilik ve hile cezalandırılrsa da, kavram olarak dolandırıcılık yoktur¹⁰.

Avrupa hukuk sistemlerinde, önceleri dolandırıcılık suç tipi içerisinde yer alan çeşitli fiillerin sahtekârlık fiilleri içerisinde tasnif edildiği görülmektedir¹¹. Bu konuda modern hukuka hâkim olacak yeni esasları, 1810 Fransız Ceza Kanunu ortaya koymuş ve hile suçlarını kesin denebilecek surette birbirinden ayırmıştır¹².

İslam Hukuku’nda, dolandırıcılık fiilleri, hadd¹³ cezasını gerektiren suçlar arasında yer almamaktadır. Bununla birlikte, tipi önceden belirlenmeyen ve yargıca

---

⁸ *Stellionatus* kavramı hakkındaki açıklamalar için bkz. Ziya UMUR, **Roma Hukuku Lügati**, İstanbul 1983, s. 202.

⁹ “*Stellionatus*” kavramından, bir kimsenin kendisine ait olmadığını bildiği bir malı satması veya ipotek etmesi suçunun anlaşıldığı konusunda bkz. Sulhi DÖNMEZER, “Dolandırıcılık Cürmü”, İBM, S. 9 (1943), s. 547.

¹⁰ SELÇUK, Dolandırıcılık, s. 40.

¹¹ Sahir ERMAN, **Sahtekârlık Suçları, Ticari Ceza Hukuku III**, İstanbul 1981, s. 12-13.

¹² ERMAN, s. 13.

¹³ “İslam Hukuku’nda bazı suçlar için Kur’an’da belirtilmiş, değişmez cezalara “*Hadd*” denir. Hadd başlıca Allah’a karşı işlenen suçlara konulmuştur ve bundan ötürü de değiştirilmezler. Bu suçlar Kur’an’da yazılı olduğundan yakınmasız kovuşturulur. Ancak suçlu inkâr eder ve kendi aleyhine olan delilleri karşılarsa yargıcın suçluyu cezalandırmaması salık verilmiştir. Hadd cezasını gerektiren suçlar; zina, zina iftirası, içki içmek, hırsızlık, yol kesmek, devlete isyan ve dinden dönme suçlarıdır” Bkz. Coşkun ÜÇÖK-Ahmet MUMCU-Gülnihal BOZKURT, **Türk Hukuk Tarihi**, Ankara 2007, s. 95.

geniş takdir olanakları sağlayan ta'zir¹⁴ cezalarını gerektiren suçlar arasında dolandırıcılık fiillerine de rastlanmaktadır¹⁵.

İslam Hukuku'nun uygulandığı Osmanlı Hukuku'nda da, dolandırıcılık suçu, ta'ziren cezalandırılmaktaydı. Şer'iyye sicillerinde¹⁶; esnafın hile ve dolandırıcılıkla halktan haksız kazanç temin etmesi, esnaf arasında huzursuzluk meydana getirmesi ve onlara zarar vermesi şeklinde tanımlanan dolandırıcılık benzeri fiillerin cezasının, işin engellenmesi ve bu kişilere sıkı tembihte bulunulması olduğu kayıtlıdır¹⁷. Dolandırıcılık suçu, açıkça, 1858'de yayınlanan Ceza Kanunname-i Hümayun'un 233. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; *“Dolandırıcılık yolunda türlü hile ve desais imaliyle bir adamın akçe veya emlak veya tahvilat ve senedatını ve sair eşyasını bertakrip ile elinden alan şahıs, üç aydan üç seneye kadar hapsolunur ve kendisinden bir mecdiye altınından elli mecdiye altınına kadar ceza-i nakdiye dahi*

---

¹⁴ “İslam Ceza Hukuku'nda, önceden belirtilmemiş olan veya belirtilmiş olup da cezaları gösterilmemiş olan suçlara verilecek cezayı yargıç tayin eder ve buna *“Ta'zir”* adı verilir. Ta'zir'le cezalandırılacak suçlarda yargıca büyük bir takdir hakkı bırakılmıştır. Yargıç isterse suçluya yalnız öğüt verir, onu azarlar, hapsedirir, sürgüne yollar, yüzünü karalayarak teşhir ettirir, sopa attırır... Ancak yargıcın vereceği ceza aynı cinsten Hadd cezasının en aşağı sınırına varmamalıdır. Hadd cezaları arasında zina'da ve yol kesme'de ölüm cezası bulunduğundan; Ta'zir olarak ölüm cezası verilemez” Bkz. ÜÇOK-MUMCU-BOZKURT, s. 99.

¹⁵ Bkz. ÜÇOK-MUMCU-BOZKURT, s. 99; Coşkun ÜÇOK, “Osmanlı Kanunnamelerinin İslam Ceza Hukukuna Aykırı Hükümleri”, AÜHFD, C. III, S. 1-4 (1946), s. 140. Bazı eski hukuk sistemlerinde de dolandırıcılık fiilleri, somut örnekler verilerek düzenlenmiştir. Örneğin, Moğol Kanunları'nda dolandırıcılığa benzetilebilecek üç hal düzenlenmişti: 1. Elçi olmadığı halde bir kimsenin elçilik payesini kullanarak nakil vasıtalarından ücretsiz istifade etmesi ve bedava yiyip içmesi, 2. Hırsızlık davasında davacının menfaat kastıyla, çalınan mallar hakkında yanlış bilgi vermesi, 3. Sığır hırsızının, izleri yabancı bir köyü gösterecek şekilde değiştirerek bu köy sakinlerinin, hırsızlıktan doğan zararını tazmin etmelerine ve üstelik cezalandırılmalarına sebep olması” Bkz. Curt ALINGE (Çev. Coşkun ÜÇOK), “Moğol Kanunları (Ceza Hukuku)”, AÜHFD, C. 13, S. 1-4 (1956), s. 206-207.

¹⁶ *Şer'iyye sicili*, kadınların görevleri gereği buldukları yerlerde içtimai, iktisadi, siyasi ve askeri hayatın bütün yönleri ile kayıt altına alındığı defterlere denir.

¹⁷ Bkz. Yaşar TEKİN, *Şer'iyye Sicilleri Işığında Osmanlı Devleti'nin Ta'zir Suç ve Cezaları (1179/1765)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1995, s. 38 vd.

alınır. Ve memurin-i devletten ise bu cezalardan başka memuriyetten tard cezasına dahi müstahak olur.”¹⁸

Günümüzde ceza kanunlarında, bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenen dolandırıcılığın unsurları açıkça belirlenmiştir. Dolandırıcılık suçunun, karmaşık ekonomik ilişkilerin ortaya çıkardığı bir suç tipi olduğu göz önüne alındığında; bu suçun gelişiminin ve bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmesinin, ticari hayattaki gelişmelere paralel bir şekilde bu tarihsel süreci izlemesi doğaldır.

III. SUÇUN MADDİ KONUSU

Suçun maddi konusu, üzerinde suçun işlendiği şahıs veya şeydir¹⁹. Her suçun faili veya hukuki konusu olmasına rağmen hakaret, tehdit ve şantaj gibi bazı suçların maddi konusu yoktur. Dolandırıcılık suçunun maddi konusu, kişilerin malvarlığına ait herhangi bir değerdir.

Malvarlığı, genel olarak, bir kimseye ait ve ekonomik değeri olan hak ve borçların tamamı olarak tanımlanır²⁰. Öğretide, malvarlığı kavramının ceza hukukunda özel hukukta olduğundan daha farklı bir anlam taşıyıp taşımadığı

---

¹⁸ Ahmet GÖKCEN, **Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri**, İstanbul 1989, s. 158.

¹⁹ Sulhi DÖNMEZER-Sahir ERMAN, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku (Genel Kısım) I**, İstanbul 1997, s. 333; Nevzat TOROSLU, **Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu**, Ankara 1970, s. 187 vd.

²⁰ Nûşin AYİTER, **Mamelek Kavramı Üzerine Bir İnceleme**, Ankara 1968, s. 3-10.

tartışılmıştır²¹. Bu konuda ileri sürülen görüşlerden *özdeşlik kuramına*²² göre; ceza hukukundaki malvarlığı kavramı, özel hukuktaki anlamıyla özdeştir. Malvarlığı kavramı, ilk özel hukuk alanında ortaya çıktığına göre, ceza hukuku bu kavramın içeriğini ve özünü değiştiremez. Ceza hukuku ile ancak malvarlığına karşı işlenen fiiller yaptırım altına alınabilir. *Malvarlığı*, birbirlerinden bağımsız hak ve borçların tümü olarak tanımlanabilir.

*Özerklik kuramı*²³ ise, malvarlığı kavramını ilke olarak özel hukukta olduğu gibi tanımlamakla birlikte; yargıcın, kavramı yorumlarken özel hukuk alanına göre bağımsız olduğunu kabul eder. Buna göre, ceza hukuku açısından da *malvarlığını*, parasal değeri olan hak ve borçlar olarak tanımlamak olanaklıdır. Bununla birlikte, ceza hukukundaki malvarlığı kavramı, özel hukukta salt ekonomik değeri olan varlıkların malvarlığına dâhil olduğu şeklindeki dar anlamda malvarlığı tanımına nazaran, daha geniş bir anlam ifade eder²⁴.

Ceza hukuku ile korunan malvarlığına ilişkin varlık veya menfaatlerin iki grupta toplanması mümkündür²⁵. Buna göre, ceza hukuku ile korunan malvarlığı değerleri aynî haklar²⁶ ve alacak haklarıdır. Bununla birlikte, ekonomik bir değere

---

²¹ Bu konuda ileri sürülen görüşler için bkz. SELÇUK, Dolandırıcılık, s. 24 vd.

²² SELÇUK, Dolandırıcılık, s. 24-25.

²³ SELÇUK, Dolandırıcılık, s. 27-29.

²⁴ Özel hukuktaki malvarlığı kavramı ile ceza hukukundaki malvarlığı kavramı arasında ne tam bir özdeşlik ne de tam bir ayrılık bulunduğu konusunda bkz. SELÇUK, Dolandırıcılık, s. 29.

²⁵ TOROSLU, Cürümlerin Tasnifi, s. 326-330.

²⁶ Aynî haklar içerisinde mülkiyet hakkının yanı sıra zilyetliğin de ceza hukukunca korunan malvarlığı değerleri kapsamında bulunduğu konusunda bkz. TOROSLU, Cürümlerin Tasnifi, s. 327-329.

sahip olmamakla birlikte; örneğin, sevilen bir kişiye ait bir mektup, dini bir resim, şans getirdiğine inanılan bir eşya da, sahibi yönünden duygusal veya manevi bir değer taşıyorsa malvarlığı kapsamındadır²⁷.

Dolandırıcılık suçu ile de korunan malvarlığı değerleri taşınır veya taşınmaz mallar olabileceği gibi, ekonomik değeri olmayan ancak sahibi bakımından manevi değer taşıyan ve maddi varlığı olan eşya veya maddi varlığı olmamakla birlikte, örneğin, alacak hakkı da olabilir²⁸.

---

²⁷ TOROSLU, Özel Kısım, s. 126.

²⁸ TOROSLU, Özel Kısım, s. 128; Nur CENTEL-Hamide ZAFER-Özlem ÇAKMUT, **Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**, C. I, İstanbul 2007, s. 271; Durmuş TEZCAN-Mustafa Ruhan ERDEM-R. Murat ÖNOK, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'na Göre Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Ankara 2006, s. 399. “Daha önce borçlarını ödemediği için telefon abonelikleri iptal edilen sanığın, temin ettiği başkalarına ait nüfus cüzdanlarına kendi fotoğrafını yapıştırıp, sahte kimlikle telefon abonesi olup, telefon hizmetlerinden ücretsiz yararlanmak için başvuruda bulunmak şeklinde gerçekleşen eylemi, dolandırıcılığa teşebbüstür”, 11.CD., 22.03.2007-2005/5059-2007/2035, Mustafa ARTUÇ-Çetin AKKAYA-Cemil GEDİKLİ, **2006-2007-2008 İçtihatları ile Türk Ceza Kanunu**, Ankara 2008, s. 914; “Sanığın, kardeşinin nüfus cüzdanı fotokopisiyle müracaat edip, onun adıyla sözleşme imzalayarak aldığı cep telefonu hattını kullanarak yaptığı görüşme ücretlerini ödememek şeklindeki eylemi, dolandırıcılık suçunu oluşturur”, 11.CD., 03.10.2007-2005/3349-2007/6186, ARTUÇ-AKKAYA-GEDİKLİ, İçtihatlı TCK, s. 927; “Sanığın, unutulmuş veya kaybedilmiş olan, bilgileri sahil nüfus cüzdanı veya sürücü belgelerini ele geçirip kimlik bilgilerine göre ikametgâh ilmühaberi de aldıktan sonra, bunlara kendi fotoğrafını yapıştırarak cep telefonu hattı satan bayilerden cep telefonu hatları alıp, bu hatları başkalarına menfaat karşılığı vermek şeklindeki eylemi dolandırıcılık suçunu oluşturur”, 11.CD., 07.02.2006-2003/5982-2006/601, Gürsel YALVAÇ, **Karşılaştırmalı-Gerekçeli-İçtihatlı Türk Ceza Kanunu**, Ankara 2008, s. 1079-1080; “Sanığın, özel belge niteliğindeki suça konu borç senedinde; yakınlarını kefil olarak gösterip adlarına imza atmak suretiyle ortağı olduğu kooperatiften borç para almak biçimde gerçekleşen eylemi, dolandırıcılık suçunu oluşturur”, 6.CD., 25.10.2005-13598/9490, Sedat BAKICI, **5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Özel Hükümler**, C. I, Ankara 2008, s. 409-410.

IV. SUÇUN HUKUKİ KONUSU

Suçun hukuki konusu, suçun işlenmesi ile ihlal edilen hukuki varlık veya menfaattir²⁹. Dolandırıcılık, failin, hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak kendisine veya başkasına yarar sağlamasıdır. Bu suç *malvarlığına karşı suçlar* arasında düzenlenmiştir. Dolandırıcılık suçunda, hileli davranışlarla mağdurun aldatılması sonucunda; failin veya üçüncü bir kişinin malvarlığı artarken, mağdurun veya üçüncü bir kişinin malvarlığı azalır. Bu suç ile kişilerin malvarlığına ilişkin varlık veya menfaatleri korunur³⁰.

Dolandırıcılık suçunda mağdurun hileli davranışlarla aldatılmış olması nedeniyle; bu suç ile kişilerin malvarlığı haklarına ilişkin yaptığı işlemlerde *irade özgürlüğü* de korunmaktadır³¹.

---

²⁹ Kavram ve kavramı açıklamaya yönelik teoriler için bkz. DÖNMEZER-ERMAN, I, s. 333; TOROSLU, Cürümlerin Tasnifi, s. 87 vd.; Faruk EREM, “Suçun Konusu ve Hümanist Doktrin”, AÜHFD, C. 25, S. 1-4 (1968), s. 23-30.

³⁰ TOROSLU, Özel Kısım, s. 125; CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 449; TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, s. 486; İzzet ÖZGENÇ, **Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar**, Ankara 2002, s. 16; Faruk EREM-Nevzat TOROSLU, **Türk Ceza Hukuku (Özel Hükümler)**, Ankara 2000, s. 508; Sami SELÇUK, “Dolandırıcılık Cürmünün Konusu”, AD, S. 5, Ankara 1981, s. 709; Tahir KANIK, “Dolandırıcılık Cürmü”, AD, S. 3-4, Ankara 1963, s. 323;

³¹ TOROSLU, Özel Kısım, s. 175; CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 449; ÖZGENÇ, Ekonomik Çıkar Suçları, s. 16; Ayhan ÖNDER, **Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar**, İstanbul 1994, s. 364; SELÇUK, Dolandırıcılık, s. 72 vd. *Tümerkan*'a göre; bu suçta korunan yarar malvarlığı olup, irade özgürlüğü suçun işleniş biçimi ile ilgili bir durumdur. Bkz. Somay TÜMERKAN, **Dolandırıcılık (Karşılıksız Çek Keşidesi Fiilleri)**, İstanbul 1987, s. 19. “Dolandırıcılık suçu, hile ve desiseler yaparak bir kişiyi hataya düşürüp onun veya başkasının zararına, kendisine veya bir başkasına haksız çıkar sağlamaktır. Bu suç iki konulu olup, malvarlığı yanında kişinin irade serbestisi ve rıza özgürlüğü de korunmaktadır. Çünkü dolandırıcılık suçunda malın teslimi mağdurun rızası ile gerçekleşmekte, fakat bu teslim hile ve desise kullanılarak sakatlanmış, özgür olmayan bir iradeye dayanmaktadır”, CGK., 24.12.2002-306/441, BAKICI, s. 364.

Gerçekten de, dolandırıcılık suçu ile birden fazla hukuki değer korunur. Bunlardan biri irade özgürlüğü olsa da; bu suç ile asıl olarak kişilerin malvarlığına ilişkin hakları korunmaktadır. Bununla birlikte, kişilerin onur ve şerefine ilişkin varlığı dolandırıcılık suçunun konusu değildir. Bu nedenle suçun mağduru dolandırıldığı için onur ve şerefine yönelik bir saldırının bulunduğu ileri sürerek, hukuk mahkemesinde manevi tazminat davası açamaz.

Dolandırıcılık suçu, şerefe karşı suçlardan olmadığı gibi; kamunun güvenine karşı suçlardan da değildir. Dolandırıcılık suçu ile kişiler arasındaki ilişkilerde var olması gereken iyi niyet ve güven ihlal edilmekte ise de; bu tür münferit dolandırıcılık olaylarının kamuda genel olarak tüm hukuki işlemlere karşı güvensizlik yarattığı söylenemez³².

V. SUÇUN FAİLİ

Ceza hukuku anlamında hukuka aykırı fiili işleyen kimse suçun failidir³³. Dolandırıcılık suçunun faili *herkes* olabilir. Failin ayırtım gücüne sahip olması gerekmez. Bu durumda, ayırtım gücüne sahip olmayan failin cezai sorumluluğunun bulunup bulunmadığı, isnat yeteneğine ilişkin genel kurallara göre belirlenir.

---

³² ERMAN, s. 21.

³³ Nevzat TOROSLU, **Ceza Hukuku Genel Kısım**, Ankara 2008, s. 91.

Bu suç, herkes tarafından işlenmesi mümkün olan genel bir suçtur³⁴. Bununla birlikte, failin sıfatı, kimi zaman suçun ağırlaşmasına neden olurken; kimi zaman da şahsi cezasızlık nedeni veya cezadan indirim yapılmasını gerektiren şahsi neden olabilir. Örneğin, failin tacir, şirket yöneticisi veya şirket adına hareket eden kişi ya da kooperatif yöneticisi veya serbest meslek sahibi kişi olması, diğer şartların da bulunması halinde, suçun nitelikli hali olarak düzenlenmiştir³⁵. Buna karşılık, failin eşinin, altsoy ve üstsoyunun, aynı konutta beraber yaşadığı kardeşinin zararına olarak dolandırıcılık suçunu işlemesi halinde fail cezalandırılmaz³⁶. Bu suçun, failin hakkında ayrılık kararı verilmiş olan eşinin, aynı konutta beraber yaşamadığı kardeşinin veya aynı konutta beraber yaşadığı belli derecedeki akrabalarının zararına işlenmesi halinde ise, faile daha az ceza verilir³⁷.

Failin sıfatı, suçun niteliğinin değişmesine de neden olabilir. Örneğin, kamu görevlisi olan failin, görevinin sağladığı güveni kötüye kullanmak suretiyle

---

³⁴ Genel suç-mahsus suç ayırımı için bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 91-92; Sulhi DÖNMEZER-Sahir ERMAN, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku (Genel Kısım) II**, B. 12, İstanbul 1999, s. 424-426.

³⁵ “Dolandırıcılık suçunun, tacir veya şirket yöneticisi olan ya da şirket adına hareket eden kişilerin ticari faaliyetleri sırasında; kooperatif yöneticilerinin kooperatifin faaliyeti kapsamında; serbest meslek sahibi kişiler tarafından, mesleklerinden dolayı kendilerine duyulan güvenin kötüye kullanılması suretiyle işlenmesi halinde iki yıldan yedi yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.” (TCK 158/1-h,i)

³⁶ “Dolandırıcılık suçunun, haklarında ayrılık kararı verilmemiş eşlerden birinin, üstsoy veya altsoyunun veya bu derecede kayın hısımlarından birinin veya evlat edinen veya evlâtlığın, aynı konutta beraber yaşayan kardeşlerden birinin zararına olarak işlenmesi hâlinde, ilgili akraba hakkında cezaya hükmolunmaz.” (TCK 167/1)

³⁷ “Dolandırıcılık suçunun, haklarında ayrılık kararı verilmiş olan eşlerden birinin, aynı konutta beraber yaşamayan kardeşlerden birinin, aynı konutta beraber yaşamakta olan amca, dayı, hala, teyze, yeğen veya ikinci derecede kayın hısımlarının zararına olarak işlenmesi halinde; ilgili akraba hakkında şikâyet üzerine verilecek ceza, yarısı oranında indirilir.” (TCK167/2)

gerçekleştirdiği hileli davranışlarla, kendisine veya başkasına yarar sağlaması halinde; dolandırıcılık değil, ikna suretiyle irtikâp suçu³⁸ oluşur.

Dolandırıcılık suçunun faili, hileli davranışı gerçekleştiren gerçek kişidir. Failin hileli davranışlar sonucunda sırf kendisi için bir yarar sağlaması şart değildir; fail, bir başka gerçek veya tüzel kişi yararına hareket etmiş olabilir. Dolandırıcılık suçunun işlenmesi suretiyle tüzel bir kişinin³⁹ yararına haksız menfaat sağlanması halinde; bu tüzel kişi hakkında, *tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirine* hükmolunur (TCK 169)⁴⁰. Tüzel kişiler hakkında uygulanacak güvenlik tedbirleri iznin iptali⁴¹

³⁸ “Görevinin sağladığı güveni kötüye kullanmak suretiyle gerçekleştirdiği hileli davranışlarla, kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi ikna eden kamu görevlisi, üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” (TCK 250/2).

³⁹ Öğretide, tüzel kişilerin ceza sorumluluğunun bulunup bulunmadığı konusu çok tartışılmıştır. Bu konuda tüzel kişilerin gerçekliği teorisi, tüzel kişilerin farazılığı teorisi ve karma teori olmak üzere üç görüş ileri sürülmüştür. *Tüzel kişilerin gerçekliği teorisine* göre; tüzel kişi onu oluşturan gerçek kişilerin iradesinden ayrı ve bağımsız bir iradeye sahiptir; dolayısıyla tüzel kişi de suçun faili olabilir. *Farazilik teorisine* göre; tüzel kişiler bir kişi veya mal topluluğundan ibarettir. Kanun, tüzel kişinin organı sıfatıyla hareket eden gerçek kişilerin iradesini, tüzel kişinin iradesi olarak kabul etmiştir. Bu nedenle, tüzel kişi suçun faili olamaz. Bu iki görüşün birleşmesi sonucunda ortaya çıkan *karma teoriye* göre ise; tüzel kişiler farazi olmasalar da, yine de soyut varlıklardır. Bu nedenle, tabii anlamda suç faili olamayan tüzel kişiler, kanunun öngördüğü hallerde suç faili sayılabilir. Ancak bu halde de tüzel kişiye uygulanacak yaptırım türü ceza değil güvenlik tedbiridir. Tüzel kişilerin cezai sorumluluğu konusunda daha geniş bilgi için bkz. Zeynel T. KANGAL, **Tüzel Kişilerin Cezai Sorumluluğu**, Ankara 2003; Muharrem ÖZEN, “Türk Ceza Kanunu Tasarısının Tüzel Kişilerin Cezai Sorumluluğuna İlişkin Hükümlerine Bir Bakış”, AÜHF, C. 52, S. 1 (2003), s. 63-88.

“Ceza sorumluluğu şahsîdir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz. Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımı uygulanamaz. Ancak, suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar saklıdır” (TCK 20). Bu düzenleme ile tüzel kişinin de suçun faili olabileceği, ancak tüzel kişilere uygulanacak yaptırımın *ceza* değil sadece *güvenlik tedbiri* olacağı hükme bağlanmıştır.

“Bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada tüzel kişinin organ veya temsilcisi, katılan veya savunma makamı yanında yer alan sıfatıyla duruşmaya kabul edilebilir.” (CMK 249/1)

⁴⁰ TCK’nun 169. maddesine göre; tüzel kişilere güvenlik tedbiri uygulanabilmesi için, failin işlediği suç sonucunda tüzel kişi yararına haksız bir menfaat sağlanması şarttır. Bu nedenle, failin, tüzel kişinin hukuki bir alacağını tahsil amacıyla dolandırıcılık suçunu işlemesi halinde; tüzel kişi yararına sağlanan menfaat haksız olmadığından, bu tüzel kişi hakkında güvenlik tedbiri de uygulanmaz.

⁴¹ “Bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkûmiyet hâlinde, iznin iptaline karar verilir.” (TCK 60/1)

veya müsadere⁴². TCK'nun eşya⁴³ ve kazanç müsadere⁴⁴ ilişkin hükümleri dolandırıcılık suçu ile yararına haksız menfaat sağlanan tüzel kişiler hakkında da uygulanır. Tüzel kişiler hakkında uygulanacak yaptırım sadece güvenlik tedbiri olduğuna göre, bunlar hakkında adli para cezası da verilemez.

VI. SUÇUN MAĞDURU

Her suçun faili ve hukuki konusu olduğu gibi mağduru da vardır. Suçun mağduru, ceza normu tarafından korunan ve suçun işlenmesi ile ihlal edilen, yani suçun hukuki konusunu oluşturan hukuki varlık veya menfaatin sahibidir⁴⁵.

Dolandırıcılık suçunun mağduru, suçun kanuni tanımında yer alan hileli davranışlarla aldatılan veya bunun sonucunda malvarlığı zarara uğrayan kişidir. Aldatılan ile malvarlığı zarara uğrayan kişilerin aynı kişi olmaları şart değildir⁴⁶.

---

⁴² “Müsadere hükümleri, yararına işlenen suçlarda özel hukuk tüzel kişileri hakkında da uygulanır” (TCK 60/2). TCK’nda tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirleri özel hukuk tüzel kişilerine uygulanabilecek şekilde kaleme alınmıştır. Bu nedenle dolandırıcılık suçunun işlenmesi suretiyle kamu tüzel kişisinin yararına haksız menfaat sağlanması halinde ilgili kamu tüzel kişisi hakkında kanunda öngörülen güvenlik tedbirlerine hükmolunmaz.

⁴³ “İyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsadere⁴⁴ hükmolunur.” (TCK 54/1)

⁴⁴ “Suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsadere⁴⁴ karar verilir. Bu fıkra hükmüne göre müsadere kararı verilebilmesi için maddi menfaatin suçun mağduruna iade edilememesi gerekir.” (TCK 55/1)

⁴⁵ TOROSLU, Genel Kısım, s. 95.

⁴⁶ Dolandırıcılığın bu şeklinin *üç köşeli dolandırıcılık* kavramı ile ifade edildiği konusunda bkz. CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 450.

Bununla birlikte, tüzel kişinin aldanmasından söz edilemeyeceğinden; aldatılan kişinin, gerçek kişi olması gerekir. Tüzel kişiler ancak malvarlığı zarara uğrayan olarak suçun mağduru olabilir. Bu durum, davaya katılma⁴⁷ bakımından özellik arz etmez. Suçun tüzel kişinin zararına işlenmesi halinde, aldatılan kişi ile birlikte zarar gören tüzel kişi de davaya katılabilir.

Dolandırıcılık suçunda aldatılan ile malvarlığı zarara uğrayan kişilerin aynı olmamaları halinde, aldatılan kişinin malvarlığı üzerinde tasarrufta bulunabilme yetkisi varsa bu suç oluşur. Aksi halde, dolandırıcılık suçu değil; koşulları varsa, hırsızlık ya da güveni kötüye kullanma suçu oluşabilir⁴⁸.

Dolandırıcılık suçuna ilişkin 157. maddede, *bir kimsenin aldatılmasından* söz edilmesi nedeniyle, mağdurun belirli bir kişi olması gerekir. Bununla birlikte hileli davranışların belirsiz kişilere, topluma karşı yöneltilmesi halinde⁴⁹; aldatılan kişilerin belirlenebilir olması durumunda dolandırıcılık söz konusu olur⁵⁰.

---

⁴⁷ “Mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlu olanlar, ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar şikâyetçi olduklarını bildirerek kamu davasına katılabilirler.” (CMK 237/1)

⁴⁸ TOROSLU, Özel Kısım, s. 174; ÖNDER, s. 364.

⁴⁹ “Her kim, umumi bir mahalde yahut umuma açık yerlerde yalan uydurarak başkasını zarara sokacak veya halkın huzurunu bozacak suretlerle saffetinden istifadeye kalkarsa bir aydan aşağı olmamak üzere hafif hapis cezasıyla mahkûm edilir” (765 sayılı TCK 548). 765 sayılı TCK döneminde kabahatler arasında düzenlenen bu maddenin karşılığını oluşturabilecek düzenleme 5278 sayılı KK’nun 37. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; *mal veya hizmet satmak için* başkalarını rahatsız eden kişi, elli Türk Lirası idari para cezası ile cezalandırılır.

⁵⁰ TOROSLU, Özel Kısım, s. 182. “Sanıkların, gerçekte var olmayan ... Turizm ve Otomotiv San. Tic. Ltd. Şti.ni sahte isimlerle kurmuş gibi büro kiralayıp astıkları, oto kiralama ve satış sözleşmeleri adı altında matbu evrak ve kaşe bastırıp, sekreter çalıştırdıkları, oto kiralayıp ve satmak için gazete ilanı verip, müracaat eden müşterilerde ve bu arada şikâyetçilerde ciddi bir şirket intibamı oluşturacak şekilde hile ve desiseler kullanarak, müşterilerden otomobillerinin kendilerine teslimini sağladıkları, bu otomobilleri kendilerine ait olduğundan bahisle diğer müşterilere satmak suretiyle her bir mağdura karşı dolandırıcılık suçunu işledikleri anlaşılmıştır”, 11.CD., 16.04.2002-2512/3294, BAKICI, s. 343;

Hileli davranışlarla aldatılan kişinin ayırtım gücüne⁵¹ sahip olması gerekir. Ayırtım gücüne sahip olmayan kişiler, aldatılan olarak bu suçun mağduru olamazlar⁵²; ancak bir başka suçun, hırsızlık suçunun mağduru olabilirler. Ayırtım gücüne sahip olmayan kişinin dolandırıcılık suçu bakımından aldatılmasından da söz edilemez⁵³. Bununla birlikte, ayırtım gücüne sahip olmayan mağdurun bu durumunun somut olaydaki davranış biçimine göre belirlenmesi gerekir⁵⁴.

Dolandırıcılık suçunda malvarlığı zarara uğrayan mağdurun, maddi konuyu oluşturan malvarlığı değerine hukuken geçerli bir şekilde sahip olup olmadığının önemi yoktur. Mağdurun ihlal edilen menfaatinin, aslında gayri meşru menfaat

---

“Sanığın üçkâğıt tabir edilen oyunu oynatmaktan ibaret eylemi dolandırıcılık suçunu oluşturur”, 6. CD., 14.12.1998-11723/11571, BAKICI, s. 322; “Titan adıyla bir organizasyon kurup, birlikte hareket ederek, lüks yerlerde yemekli, müzikli toplantılar düzenleyen, toplantılarda yarattıkları mizansenlerle katılanların araştırma eğilimini etkisiz kılarak hatalı inanç meydana getiren, fikri çalışmalarıyla psikolojik körlük yaratan, ustaca hazırladıkları yalanlarla mağdurları kandırıp, haksız çıkar sağlayan sanıkların eylemi dolandırıcılık suçunu oluşturur”, CGK., 24.11.1998-6/280-359, KABAN ve diğerleri, s. 614.

⁵¹ “Yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkes, bu kanuna göre ayırt etme gücüne sahiptir” (MK 13). “Ayırt etme gücünün anlamı akla uygun biçimde davranma yeteneğidir. Akla uygun biçimde davranma, bir yandan davranışının sebeplerini veya sonuçlarını doğru olarak kavramayı, diğer yandan böyle bir doğru kavrayışa uygun davranmayı kapsar” Bkz. M. Kemal OĞUZMAN-Özer SELİÇİ-Saibe OKTAY, **Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)**, İstanbul 2002, s. 39.

⁵² “Her kim, kendisinin yahut başkasının menfaatine olarak bir sabi veya mahcurun veya ehil olmayan kimsenin ihtiyaçlarını veya heveslerini veya tecrübesizliğini suiistimal ile onlardan birinin veya aharının mazarratına hukukça hükmü havi bir senet alırsa veren şahsın hukuki ehliyeti haiz olmamasından dolayı bu senet hükümsüz sayılmakla beraber faili bir seneden beş seneye kadar hapis olunur ve yüz liradan aşağı olmamak üzere ağır cezayı nakdi alınır” (765 sayılı TCK 505) şeklindeki düzenlemenin karşılığını oluşturabilecek bir hükme 5237 sayılı TCK’nda yer verilmemiştir.

⁵³ “Sanığın eylemi, mağdurun yaşının küçüklüğü ve kandırma ögesinin gerçekleşmemesi nedeniyle hırsızlık suçunu oluşturur”, 6. CD., 03.04.1990-617/2679, www.kazanci.com (erişim tarihi: 16.11.2008); “Sanığın, 5 - 6 yaşlarındaki mağdurların sokakta oynadıkları sırada kollarındaki künye ve bilezikleri alıp kaçmış olmasının mağdurların yaşlarının küçüklüğü karşısında kandırma ögesi gerçekleşmeyeceğinden; eylem, hırsızlık suçunu oluşturur”, 6. CD., 03.12.1985-11509/12083, www.kazanci.com (erişim tarihi: 09.12.2008).

⁵⁴ TÜMERKAN, s. 27.

olması halinde de dolandırıcılık suçu oluşur⁵⁵. Gerçekten de, TCK'nun 157. maddesinde, 765 sayılı TCK'nun 503. maddesinden farklı olarak; mağdurun hileli davranışlarla aldatılması neticesinde sağlanan yararın “haksız” olması şartı aranmamıştır.

---

⁵⁵ Sulhi DÖNMEZER, **Kişilere ve Mala Karşı Cürümler**, İstanbul 2001, s. 470. “TCK'nun 157. maddesinde dolandırıcılığın iyiniyetinden söz edilmemiştir. Bu nedenle dolandırılanın amacının meşru olup olmaması önem taşımaz” Bkz. TOROSLU, Özel Kısım, s. 187.

İKİNCİ BÖLÜM

SUÇUN UNSURLARI

I. MADDİ UNSUR

Ceza hukuku anlamında hukuka aykırı fiilin, yani suçun varlığı için, her şeyden önce, failin olumlu (yapma) veya olumsuz (yapmama) biçiminde bir davranışının bulunması gerekir. Bu davranış dış dünyada bir değişiklik meydana getirmelidir. Dış dünyada meydana gelen değişiklik ile davranış arasında nedensellik ilişkisinin kurulabilmesi de gerekir. Maddi unsur, *hareket*, *netice* ve bunlar arasındaki *nedensellik ilişkisi* olmak üzere, üç başlık altında incelenmektedir¹.

Dolandırıcılık suçunun maddi unsuru, failin, hileli davranışlarla mağduru aldatması neticesinde, onun veya başkasının zararına olmak üzere kendine veya başkasına yarar sağlamasıdır.

---

¹ TOROSLU, Genel Kısım, s. 111-112; İzzet ÖZGENÇ, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara 2008, s. 171 vd.; Mahmut KOCA-İlhan ÜZÜLMEZ, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara 2008, s. 105 vd.; Kayıhan İÇEL-A. Hakan EVİK, **İçel Ceza Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul 2007, s. 43 vd; Nur CENTEL-Hamide ZAFER-Özlem ÇAKMUT, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, İstanbul 2006, s. 228.

A. HİLELİ DAVRANIŞLAR

Ceza hukuku anlamında *hareket*, suç tanımına uyan ve suç tanımındaki neticeyi gerçekleştirmeye yönelik bulunan ve iradi olan davranıştır². Dolandırıcılık suçunun maddi unsurunun hareket kısmını *hileli davranışlar* oluşturur. Dolandırıcılık suçuna ilişkin 157. maddenin gerekçesine göre; “Çok hareketli suç görüntüsü taşıyan dolandırıcılık suçunun oluşumu açısından birden fazla fiilin gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu hareketlerden birincisini hile oluşturmaktadır”. Maddenin gerekçesinde, bu suçun maddi unsurunu oluşturan hareketlerden ilkinin hileli davranışlar olduğu belirtilmiş olmasına rağmen; diğer hareketlerin ne olduğu konusunda açıklama yapılmamıştır.

1. Hile Kavramı

Hile, düzen, oyun, aldatma demektir³. Objektif olarak hataya düşürücü, başkasının tasavvuru üzerinde etki doğurucu her davranış hiledir⁴. Kanunda hileli davranışın ne anlama geldiği konusunda açıklama yapılmamıştır. Bu durumda, 765

---

² CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Giriş, s. 229. Ceza hukuku açısından hareketin nasıl incelenmesi gerektiği ve ne olduğu konusunda ileri sürülen görüşler için bkz. Selahattin KEYMAN, “Cürmi Fiilin Yapısal Unsuru Olarak Hareket”, AÜHFD, C. 40, S. 1-4 (1988), s. 63-95; Selahattin KEYMAN, “Suç Genel Teorisinin İki Temel Sorunu: Genel ve Soyut Hareket Kavramı, Suçun İncelenmesinde Tekçi ve Tahlilci Yöntemler”, Prof. Dr. Fadıl H. Sur’un Anısına Armağan, Ankara 1983, s. 431 vd; Nurullah KUNTER, Suçun Maddi Unsurları Nazariyesi (Hareket-Netice-Sebebiyet Alakası), İstanbul 1955, s. 21 vd.

³ TDK Sözlüğü, s. 648.

⁴ CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 452.

sayılı TCK döneminde, *hile ve desise kavramları* hakkında öğretide ve yargı kararlarında yapılan açıklamalar yol gösterici olmaya devam edecektir⁵.

Önder'e göre; dış bir hareketi gerektirmeyen ve mağdurun doğru karar verebilme yeteneğini ve düşünsel faaliyetini bertaraf eden etki *hile*; olmayanı olmuş, olanı olmamış gibi göstermek *desisedir*⁶.

Erem-Toroslu'ya göre; *hile*, ikna etmeye yönelik sözlerle gerçeği gizlemekten, doğru sanılmasına elverişli akıl yürütmeleri içeren bir yalandan ibaret iken; *desise* olmayanı varmış, olanı yokmuş gibi gösterip gerçeğin gizlenmesidir⁷.

Selçuk'a göre; öznel ve nesnel koşulları sömürerek, iknaya özgü söz ve jestlerle gerçeği peçeleyerek edilgen öznenin yargılama gücünü etkileyen, onda yanlış kanı uyandıran diyalektik ve entelektüel kandırma hareketi *hile*; olmayanı olmuş, olanı olmamış gibi görüntüleyerek ya da gizleyerek gerçeği peçeleyen ve edilgen öznenin algılama yetisini yanıltacak biçimde etkileyen olgular *desisedir*⁸.

---

⁵ “Bir kişiyi kandırabilecek nitelikte hile ve desiseler yaparak hataya düşürüp onun veya başkasının zararına, kendisine veya başkasına haksız bir menfaat sağlayan kişiye bir yıldan üç yıla kadar hapis ve sağladığı haksız menfaatin bir misli kadar ağır para cezası verilir” (765 sayılı TCK 503/1). *Desise*, uydurma, düzen, tuzak demektir. Failin maddi nitelikte olan hareketlerle muhatabı hataya düşürmesi *desisedir*. “Hile nitelikli bir yalandır. Desise ise, maddi nitelikte fiil ve hareketlerle mağduru hataya düşürmek için kullanılan aldatıcı vasıtalar”, 11.CD., 21.02.2006-2004/5558-2006/1119, BAKICI, s. 414.

⁶ ÖNDER, s. 368.

⁷ EREM-TOROSLU, s. 528.

⁸ SELÇUK, Dolandırıcılık, s. 114.

Dönmezer'e göre; hile ve desise, olaylara ilişkin yalan açıklamaların ve sarfedilen sözlerin doğruluğunu kuvvetlendirecek ve böylece muhatabın inceleme eğilimini etkileyebilecek yoğunluk ve güçte olması ve bu bakımdan gerektiğinde bir takım dış hareketler ekleyerek veya böylece var olan halden ve koşullardan yararlanarak, almayacağı bir kararı bir kimseye verdirmek suretiyle onu aldatması, bu suretle başkasının zihin, fikir ve eylemlerinde bir hata meydana getirmesidir⁹.

TCK'nun 157. maddesinde, sadece *hileli davranış*tan söz edilmiş olması ve *desise* kavramına yer verilmemesi, uygulamada önemli bir farklılığa neden olmayacaktır. Bu düzenlemede, hileli davranış kavramı desiseyi kapsayacak genişliktedir¹⁰.

Öğretide, dolandırıcılık suçundaki hile kavramının özel hukuktaki hile kavramıyla aynı anlamda olup olmadığı tartışma konusu yapılmıştır¹¹. BK'nun 28. maddesine göre; *“Diğer tarafın hilesiyle akit icrasına mecbur olan tarafın hatası esaslı olmasa bile, o akit ile ilzam olunmaz. Üçüncü bir şahsın hilesine duçar olan tarafın yaptığı akit lüzum ifade eder. Şu kadar ki diğer taraf bu hileye vakıf bulunur veya vakıf olması lazım gelirse, o akit lazım olmaz”*.

---

⁹ DÖNMEZER, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, s. 453. Yazar, hile ve desiseye ayrı anlamlar vermek yerine bu iki kavramı birlikte açıklamaktadır.

¹⁰ Aynı yönde bkz. BAKICI, s. 226; CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 436; TEZCAN- ERDEM-ÖNOK, s. 493.

¹¹ Ceza hukukunda hile kavramını belirlemeye yönelik ölçütler için bkz. SELÇUK, Dolandırıcılık, s. 96 vd.

Özel hukukta hile şu şekilde tanımlanmaktadır¹²: “Bir kimseyi irade beyanında bulunmaya, özellikle sözleşme yapmaya sevk etmek için, onda kasten hatalı bir kanaat uyandırma veya esasen mevcut olan hatalı bir kanaati koruma veya sürdürme fiiline *hile* denir.” Özel hukuktaki hilenin kapsamının, ceza hukukundan daha geniş olduğu ileri sürülmüştür¹³. Buna göre, dolandırıcılık suçunun oluşması için mağdurun malvarlığında azalma, zarar meydana gelmesi gerekir. Oysa özel hukukta, aldatan tarafın, hile fiiliyle yarar sağlama veya karşı tarafa zarar verme niyetiyle hareket etmesi şart değildir. Bununla birlikte, hilenin ceza hukuku ve özel hukuktaki düzenlenme biçimi esas alınarak cezai hile ile hukuki hile ayırımının sınırları belirlenebilir¹⁴. Ancak, her iki alanda hile kavramının özünde nitelik farkı bulunmadığı söylenebilir¹⁵.

---

¹² Bkz. Fikret EREN, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul 2008, s. 358-363; Mustafa Fadıl YILDIRIM, **Hile**, Ankara 2002, s. 8; M. Kemal OĞUZMAN-M. Turgut ÖZ, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul 1995, s. 89; S. Sulhi TEKİNAY-Sermet AKMAN-Haluk BURCUOĞLU-Atilla ALTOP, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul 1993, s. 444 vd.

¹³ EREN, s. 361.

¹⁴ Bkz. Sulhi DÖNMEZER, “Dolandırıcılık Cürmü”, İBM, S. 9 (1943), s. 549 vd.

¹⁵ Aksi yönde bkz. DÖNMEZER, Dolandırıcılık, s. 549 vd. “Hilenin iki çeşidi olamayacağı fikri bize daha doğru gözükmemektedir. Cezada ve hukukta hile arasında fark yoktur. Eğer cezada aldatmak için hile zaruri görülüyorsa bu şartlar olmaksızın hukukta da hile kabul olunamaz. Malik olmadığı bir malı, mal elinde imiş gibi gösterip satan ve bu suretle bir miktar peşin para alan kimsenin hareketi mukaveleden ne’şet eden bir dolandırıcılıktır. Bu itibarla hile, medeni hukukta ve ceza hukukunda mahiyeti itibarıyla aynı şeydir. Bu iki hile arasında mahiyet ve maddiyat farkı yoktur” Bkz. Faruk EREM, **Dolandırıcılık**, Ankara 1956, s. 10-12; TÜMERKAN, s. 54; “Özel hukuk hilesi-ceza hukuku hilesi ayırımını benimseyen bir hukuk düzeni yönünden her türlü yalanı hile saymak ve dolandırıcılık suçundan söz etmek mümkün değildir. Oysa söz konusu ayırımı reddeden bir hukuk düzeni yönünden başkasının zararına ve failin veya üçüncü bir kişinin lehine menfaat sağlamaya yönelik olması, yalanın hile sayılması için yeterlidir” Bkz. TOROSLU, **Özel Hukuk Kısım**, s. 179; “765 sayılı TCK döneminde dolandırıcılık suçunun oluşması için başvuru hilenin belli bir ağırlığa ulaşmış olması gerektiği söylenmekte ve bu çerçevede özel hukuk hilesi-ceza hukuku hilesi ayırımı yapılmaktaydı. Ne var ki, böyle bir ayırımdan hareket eden yazarlar arasında ceza hukuku hilesinin nasıl anlaşılması gerektiği konusunda bir görüş birliği bulunmamaktaydı. *Sahneye koyma görüşüne* göre, suçun oluşması için yalana doğru görünümü verecek bir biçimde “*sahneye koyma*”ya gerek bulunmaktaydı. Ne var ki, sosyal ilişkilerdeki ortak anlayışın değişmesine koşut olarak zamanla bu ayırım önemini yitirmiş; buna bağlı olarak örneğin 1930 değişikliği ile İtalyan Ceza Kanunu’nda bu suçun oluşması için yalnızca “*hile ve desise*” yeterli görülmüş, ayrıca bunun “*kandırabilecek*” nitelikte olması koşulu aranmamıştır” Bkz. TEZCAN- ERDEM-ÖNOK, s. 492.

2. Hileli Davranışın Gerçekleşmesi

Olaylara ilişkin yalan açıklamalardan veya bulunan koşullardan yararlanıp ikna edici davranışlarla gerçeği gizleyerek, muhatabın inceleme eğilimini etkileyen, onda yanlış kanı uyandıran ve böylece almayacağı bir kararı vermeye yönelik aldatma hareketleri, hile sayılır¹⁶. Hileli davranışın, dolandırıcılık suçunu oluşturması için, belli bir ağırlığa sahip olması, ustaca gerçekleştirilmesi ve yoğun olması gerekir. Bununla birlikte, hileli davranışın sergilenişi açısından da mağdurun denetleme olanağını ortadan kaldırması şarttır¹⁷. Hileli davranışın bulunmaması halinde dolandırıcılık suçundan da söz edilemez¹⁸.

157. maddede hileli davranışın *aldatabilecek nitelikte olması* şartı aranmamıştır¹⁹. Bununla birlikte, hileli davranışın mağduru aldatmaya elverişli

---

¹⁶ CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 453; SELÇUK, Dolandırıcılık, s. 114.

¹⁷ “Dolandırıcılık suçunun oluşabilmesi için, failin hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına yarar sağlaması gerekmektedir. Hile nitelikli bir yalandır. Yalan belli oranda ağır, yoğun ve ustaca olmalı, sergileniş açısından mağdurun denetleme olanağını ortadan kaldırmalıdır”, 11.CD., 05.06.2006-2005/144-2006/5115, BAKICI, s. 232; “Hile ve desisenin kandırıcılık niteliğine ulaşip ulaşmadığı her somut olayda, olayın özelliği, mağdurun durumu, faille olan ilişkisi, kullanılan hile, desise vb. kriterler ayrı ayrı ele alınarak hakim tarafından değerlendirilmelidir. Bu bağlamda *geometrik silsile* uyarınca, artış dolayısıyla vaad edenin bir süre sonra yükümlülüklerini yerine getirememesi halinde, dolandırıcılık suçunun oluşup oluşamayacağı öğretide tartışılmış, vaad edenin gelecekte yükümlülüklerini yerine getirmeyeceği kaçınılmazsa, hayali bir girişim söz konusu olduğundan, yükümlülüğün yerine getirilemediği anda dolandırıcılık suçunun oluşacağı kabul edilmiştir”, CGK., 24.11.1998-6/280-359, KABAN ve diğerleri, s. 614.

¹⁸ “Para bulmak için giden babasının yerine sıraya giren, ödeme yoğunluğundan ötürü katılan tarafından önceden hazırlanmış bulunan tahsilât fişini babası henüz gelmeden önce katılanın dalgınlığından faydalanarak alıp kaçan sanığın eylemi, tahsilat fişinin alınmasına yönelik hileli hareketlerde bulunulmaması nedeniyle dolandırıcılık suçunu oluşturmayıp hırsızlık suçunu oluşturur”, 11.CD., 10.10.2007-2004/5912-2006/2954, ARTUÇ-AKKAYA-GEDİKLİ, s. 928.

¹⁹ 765 sayılı TCK'nun 503. maddesinde mağdurun *kandırabilecek* hile ve desiselerle hataya düşürülmesinden söz edilmekteydi. *Toroslu*'ya göre; genel olarak hilenin aldatmaya elverişli olması gerekmez. Bkz. TOROSLU, Özel Kısım, s. 178. Aynı yönde bkz. TEZCAN- ERDEM-ÖNOK, s. 493-496. “Hileli hareketlerin, aldatmaya elverişli olması gerekir. Aksi halde, adeta, ahlaka aykırı olan her fiil dolandırıcılık suçunu oluşturur” Bkz. BAKICI, s. 230.

olması şartının aranmaması uygulamada bir eksiklik yaratmayacaktır²⁰. Hilenin mağduru aldatmaya elverişli nitelikte olması *elverişli hareket kavramı* ile ilgilidir. *Elverişli hareketler*, hem suç tanımında gösterilen eylemi meydana getirmeye elverişli araç kullanmayı hem de suçun konusu dâhil olmak üzere eylemin bütünü yönünden elverişliliği ifade eder²¹. Buna göre, aldatılabilecek nitelikte olmayan hileli davranışlar, elverişli hareket olmadığından; dolandırıcılık suçundan söz edilmez²².

Hileli davranışlar değişik şekillerde yapılabilir. Hilenin icrai veya ihmali davranışla gerçekleştirilmesi mümkündür. Failin, gerçek olayları *susarak* gizlemesi halinde hile vardır²³. Bununla birlikte, failin gerçeği gizlemesinin mağduru

---

²⁰ “Sanığın hakkında beraat hükmü kurulan diğer sanık Ayşe ile gayri resmi birlikteliklerinden olan çocuklarını Emekli Sandığı üyesi resmi nikâhlı eşi Emine Karakaş’tan doğmuş gibi nüfusa kaydettirip adı geçeninin ölümü ile Emekli Sandığı’na başvurarak çocukları adına yetim maaşı bağlanmasını talep ederek kamu kurumunu dolandırmaya kalkıştığına iddia olunmasına, katılan kurum görevlilerince 1338 doğumlu olan Emine’nin çocukların doğum tarihlerine göre 56, 65, 70 ve 73 yaşlarında olup fizyolojik olarak doğum yapmasının olağan olmaması nedeniyle beyana itibar etmeyip, talep konusunda hiçbir işlem yapmadan çocukların nüfus ve doğum tutanaklarını araştırarak Emine’den olmuş gibi nüfusa tescil edilen çocukların gerçekte gayri resmi eşleri Ayşe ve Hatice’nin çocukları olduğunu tespit ederek yetim maaşı talebini reddetmesi karşısında, hileli hareketlerin aldatma yeteneğinin bulunmaması nedeniyle dolandırıcılık suçu oluşmamıştır”, 11.CD., 23.10.2007-2006/10077-2007/6957, ARTUÇ-AKKAYA-GEDİKLİ, s. 920-921; “Bilirkişi tarafından incelenerek mahkûmiyet hükmüne esas alınan Mehmet Aktaş adına düzenlenen 15.02.2001 tarihli reçeteye *iki*, Sait Cantürk adına düzenlenen 14.03.2001 tarihli reçeteye 2 ibarelerinin sonradan farklı mürekkepli kalemle eklendiği, yine Dede Yıldız adına düzenlenen 23.12.2000, Adnan Temiz adına düzenlenen 24.02.2001 tarihli reçetelerde ise herhangi bir ilave ve tahrifat bulunmayıp muayeneyi yapan hekimin anılan reçeteleri yazmadığı, ilaçların kupürlerinin fazladan yapıştırıldığı, bu itibarla belgeleri kontrol ve ödeme emri düzenlemekle görevli kurum yetkililerinin bu ilaveleri ilk bakışta fark edebileceği cihetle aldatma yeteneği bulunmadığı ve buna bağlı olarak hile unsuru gerçekleşmeyip denetim olanağı kaldırılmadığından dolandırıcılık suçu oluşmaz”, 11.CD., 19.06.2007-2964/4276, ARTUÇ-AKKAYA-GEDİKLİ, s. 921.

²¹ CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Giriş, s. 455.

²² Aynı yönde bkz. CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 454.

²³ DÖNMEZER, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, s. 456. “Kanunda hileli davranışlarla mağduru aldatmaktan söz edilmesi ve hilenin akla daha çok icrai davranışı getirmesi nazara alınarak, susmak suretiyle dolandırıcılık suçunun işlenemeyeceği düşünülebilirse de dolandırıcılık ihmali davranışlarla da işlenebilir” Bkz. TOROSLU, Özel Kısım, s. 179. Aynı yönde bkz. CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 454; TEZCAN- ERDEM-ÖNOK, s. 493; ÖZGENÇ, Ekonomik Çıkar Suçları, s. 23; EREM, Dolandırıcılık, s. 8; Ahmet Tevfik KURAY, **Dolandırıcılık Cürümleri**, İstanbul 1962, s. 37. Aksi yönde bkz. TÜMERKAN, s. 45. Yazara göre; bu durumda hukuki uyumsuzluk

aldatabilecek nitelikte olması ve böylece failin susarak hukuki bir yükümlülüğü ihlal etmesi yani mağdura açıklama yapma yükümlülüğünün bulunması şarttır²⁴.

Failin, ödeme gücü olmadığı halde, bedeli hizmetin sunulmasından sonra ödenen hizmetlerden yararlanması ve bu tür hizmetlerin bedelini ödememesi halinde dolandırıcılık suçunun oluşup oluşmayacağı üzerinde durulmalıdır²⁵. TCK’nda parası olmamasına rağmen otel gibi yerlerde kalan, taksi veya benzeri araçlarla seyahat eden, lokanta ve benzeri yerlerde yemek yiyen kişinin bu tür fiilleri bakımından ayrı

---

bulunmaktadır. *Selçuk* ise dolandırıcılık suçunun icra suçu olduğunu belirttikten sonra susmanın hile oluşturup oluşturmayacağı konusunda bir açıklama yapmamaktadır. Bkz. SELÇUK, Dolandırıcılık, s. 86.

²⁴ “Sanığın, başkası adına gelen havalenin, soyadı benzerliğinden dolayı, banka görevlisi tarafından hata sonucu kendisine ödenmesinden sonra durumun fark edilip, bu havale bedelini, istenmesine rağmen iade etmeyerek sahiplenmekten ibaret eylemi dolandırıcılık suçunu oluşturmayıp; hata sonucu ele geçmiş eşya üzerinde tasarruf suçunu oluşturur”, 11.CD., 28.03.2007-9398/2170, ARTUÇ-AKKAYA-GEDİKLİ, s. 915. Yargıtay bu kararında susmanın hile oluşturup oluşturmayacağını tartışmadan dolandırıcılık suçunun oluşmadığını kabul etmiş ise de; failin esasen burada gerçekte kim olduğunu açıklama yükümlülüğü vardır. Ancak banka görevlisinin, failin kimlik belgesinden gerçekte kim olduğunu denetleyebilecek durumda bulunması nedeniyle failin kimliği hakkında açıklama yapmaması mağdurun denetleme imkânı bulunduğundan dolandırıcılık suçunu oluşturmaz.

²⁵ 765 sayılı TCK döneminde bu tür fiiller karşılıksız yararlanma suçu şeklinde Kanun’un 521a maddesinde düzenlenmişti. Buna göre; “Ödeme yeteneği olmadığını bildiği halde; ücreti karşılığı hizmet veren pansiyon, otel ve han gibi geçici ikamete tahsis edilmiş yerlerde kalan; ücreti karşılığı hizmette bulunan lokanta ve benzeri yerlerde yiyip içen; taksi ve benzeri ulaşım araçlarında kendisini bir yerden diğer bir yere taşıtan ve ödemede bulunmayan kimseye onbeş günden üç aya kadar hapis ve borçlu olunan miktarın on katı kadar ağır para cezası verilir”. Bu düzenlemeden önce, öğretide ve yargı kararlarında, bu tür fiillerin dolandırıcılık veya hırsızlık suçunu oluşturup oluşturmadığı konusu tartışma konusu yapılmıştı. *Dönmezer*’e göre; Ceza Kanunu’nun bugünkü haliyle lokantalarda yiyip içtikten sonra çıkıp giden, otellerde, taksilerde ödemede bulunmayan kişilerin fiilleri suç teşkil etmemektedir. Gerçekten lokantalarda yiyip içtikten sonra çıkıp giden kişi ne hırsızlık ne de dolandırıcılık suçunu işlemiş olmaz. Bu konuda özel düzenlemelere ihtiyaç vardır. Bkz. Sulhi DÖNMEZER, **Kişilere ve Mala Karşı Cürümler**, B. 13, İstanbul 1990, s. 325-326. CGK. ise lokantada yemek yiyip parasını ödemeyen kişinin fiilini hırsızlık kabul ederek cezalandırmıştır. Bkz. CGK., 07.02.1977-1976/6-1977/47, YKD III, 5 (Mayıs 1978), s. 792 vd. Kararın eleştirisi için bkz. DÖNMEZER, **Kişilere ve Mala Karşı Cürümler**, B. 13, s. 336 vd. “Karşılıksız yararlanma suçunda fail, yararlandığı hizmetin bedelini ödememe düşüncesini karşı taraftan gizlemeye çalışır. Failin başlangıçtan itibaren ödememe niyeti olsa da; bu niyetin gizlenmesi tek başına dolandırıcılık suçu anlamında hile ve desise kullanarak hataya düşürme olarak değerlendirilemez. Ödememe niyetini gizleme, belirli bir yoğunluk ve aşamadan sonra dolandırıcılık suçundaki hile ve desiseyi oluşturur” Bkz. Mustafa Ruhan ERDEM, **Türk Hukukunda Karşılıksız Yararlanma Suçları**, Ankara 1996, s. 20-25. Bu durumda hilenin ihmali davranışla gerçekleşmiş olduğu konusunda bkz. ÖZGENÇ, **Ekonomik Çıkar Suçları**, s. 64-65.

bir düzenleme yapılmamıştır. Bununla birlikte dolandırıcılık suçuna ilişkin madde gerekçesinde; hilenin icrai bir davranışla gerçekleştirilebileceği gibi, karşı tarafın içine düştüğü bir hatadan, bir konuda yanlış bilgi sahibi olmasından yararlanarak; yani ihmali bir davranışla da gerçekleştirilebileceği ifade edilmiştir. Bu durumda, madde gerekçesindeki anlatım göz önüne alındığında; parası olmadığını bilerek taksiye binen kişinin hayatın olağan akışına uygun olarak, kendisinde taksi parasının bulunduğunu farz eden taksicinin bu yanlış kanısını düzeltme yükümlülüğü bulunmaktadır ve dolayısıyla fail bu şekildeki ihmali davranışı ile dolandırıcılık suçunu işlemiş olur²⁶.

Failin, mağdurun içinde bulunduğu bir hatadan yararlanarak suçu işlemesi mümkündür²⁷. Fakat bu durumda suçun oluşması için failin sadece suskun kalması

---

²⁶ Aynı yönde bkz. BAKICI, s. 268; Hakan YAVUZ, “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Basit Dolandırıcılık Suçu”, CHD, S. 1, Ankara 2006, s. 359. Aksi yönde bkz. CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 482. Yazarlara göre; 5237 sayılı TCK’nda 765 sayılı TCK’nun 521a maddesindeki karşılıksız yararlanma şekillerine yer verilmemiş olması nedeniyle, yasakoyucu, bu tür fiillerin hukuki uyumsuzluk kapsamında görülmesini istemiştir. “Sanığın, olay günü Yeni Foça’da bulunan şikayetçinin işleticisi olduğu otele müşteri gibi gelip kayıt yaptırmak için kimliğini ispata yarar belge istediklerinde, kendisinin tekstilci olduğunu, aracının eski Foça’da kaza yaptığını, ehliyet ve kimliğinin tamirciye bıraktığı otomobilinde olup yanında bulunmadığını, bu hususta kendilerine ait telefonda tamirciyi aradığı intibamı vermek için bir yerleri arayıp tamirci ile görüştüğünü ve kimliklerinin araçta olduğunu, sonra kaydını S. Atilla Yüksel olarak yaptırdığı ve 10 milyon lira kapora verip otelde arkadaşlarını ve bir aileyi de ağırlayıp 6 gün kaldıktan sonra tamircide olan aracına bakmak ve tekstil işlerini halledip akşam geri döneceğini söyleyip ücret ödemediğinin anlaşılmasına göre; başlangıçtan beri kastının dolandırıcılığa yönelik olup sanığın elde etmeyi kastettiği haksız menfaati temin etmek için hileye başvurmuş olması ve 765 sayılı TCK’nun 521. maddesindeki suçun oluşumu için hile ve desisenin aranmaması karşısında; eylemi dolandırıcılık olarak nitelendiren mahkemenin kabul ve takdirinde bir isabetsizlik bulunmadığından tebliğnamedeki suçun karşılıksız yararlanma olduğuna ilişkin düşünceye iştirak edilmemiştir”, 11.CD., 07.03.2006-2004/4815-2006/1639, BAKICI, s. 415-416. Krş. “Yakınana ait otelde konaklayarak ve konaklama bedelini ödemediğinden ayrılan sanığın, belli bir iş ve yerleşim yeri adresi bulunduğu ve 5237 sayılı TCK’nda, 765 sayılı TCK’nun 521/a-1 maddesinin karşılığı olarak bir düzenlemeye yer verilmediğinden, taraflar arasındaki anlaşmazlık, özel hukuk alanında bulunan alacak-borç ilişkisi niteliğindedir”, 6.CD., 17.10.2006-2004/10496-2006/9966, ARTUÇ-AKKAYA-GEDİKLİ, s. 969. Kararın eleştirisi için bkz. BAKICI, s. 268.

²⁷ Aynı yönde bkz. CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 456. 765 sayılı TCK’nun 503/2. maddesine göre; “Fiili, mağdurda esasen var olan hatadan, hile ve desise kullanmak suretiyle yararlanarak gerçekleştiren kişi hakkında da birinci fıkrada yazılı ceza uygulanır”. 5237 sayılı

yeterli değildir. Failin, hataya düşen karşı tarafı bilgilendirme yükümlülüğünün bulunması ve bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi de gerekir²⁸. Bu gibi durumlarda, doğru açıklama yapma yükümlülüğü bulunan failin hareketsiz kalması, yani ihmali davranışı, bir beyan değerinde ise ihmali davranışla hile gerçekleştirilmiştir²⁹. Fail, mağdurun hatasından kurtulmasına hileli davranışlarla engel olursa; bilgilendirme yükümlülüğü olmasa bile, diğer koşulların da bulunması halinde dolandırıcılık suçu oluşur³⁰.

Failin, hileli davranışlarla kendini acındırması halinde, dolandırıcılık suçu oluşur³¹. Dilenci³², duygu sömürsü yaparak sadaka almak için, örneğin, hastalığı

TCK’nda dolandırıcılık suçu bakımından bu yönde bir düzenleme yapılmamıştır. *Toroslu*’ya göre; “bu durumda dolandırıcılık suçundan söz edilip edilemeyeceği sorusuna cevap verebilmek için, mağduru aldatmak ve mağdurun aldanmasından yararlanmak arasındaki ayırmadan hareket etmek gerekir. Hataya düşürme ipotezinin yanı sıra, sadece kişinin esasen var olan hatasından yararlanma ipotezini de açıkça öngören kanunların aksine yürürlükteki Ceza Kanunu sadece “aldatma” ipotezini öngörmüştür. Buna göre kişide esasen var olan aldanma durumundan yararlanmayı dolandırıcılık olarak cezalandırmak mümkün olmayacaktır” Bkz. TOROSLU, Özel Kısım, s. 180. *Tezcan-Erdem-Önok*’a göre de; “bu durumda, fail tarafından herhangi bir hileli davranışa başvurulmadığı sürece, salt mağdurun hatasından yararlanmanın dolandırıcılık suçunu oluşturduğunu söylemek mümkün gözükmemektedir. Böyle bir durumda dolandırıcılık suçunun oluşabilmesi için, failin aldatılan kişideki mevcut hatalı tasavvuru güçlendirmesi veya onun fakına varılmasını engellemesi veya güçleştirilmesi aranır”, Bkz. TEZCAN- ERDEM-ÖNOK, s. 499. 765 sayılı TCK’nun 503/2. maddesinin düzenlenmesinde, hilenin ihmali davranışla gerçekleştirilemeyeceği anlayışının hâkim olduğu konusunda bkz. ÖZGENÇ, Ekonomik Çıkar Suçları, s. 23-24. Yargıtay da, salt mağdurun hatasından yararlanmanın hile oluşturmadığı kanaatindedir. Bkz. dn. 24.

²⁸ “Hataya düşen kişi ile hukuki ilişkide bulunulan durumlarda böyle bir yükümlülük vardır” Bkz. TCK m. 157’nin Gerekeşi.

²⁹ İzzet ÖZGENÇ, **TCK Gazi Şerhi**, Ankara 2005, s. 23.

³⁰ Bkz. DÖNMEZER, *Kişilere ve Mala Karşı Cürümler*, s. 457.

³¹ Bu duruma merhamet çekerek dolandırıcılık veya acındırma dolandırıcılığı da denilmektedir. Bkz. DÖNMEZER, *Kişilere ve Mala Karşı Cürümler*, s. 457; SELÇUK, *Dolandırıcılık*, s. 97.

³² “Dilencilik yapan kişiye, elli Türk Lirası idari para cezası verilir. Ayrıca, dilencilikten elde edilen gelire el konularak mülkiyetin kamuya geçirilmesine karar verilir.” (KK 33/1); “Bir fiil hem kabahat hem de suç olarak tanımlanmış ise, sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanabilir. Ancak, suçtan dolayı yaptırım uygulanmayan hallerde kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanır.” (KK 15/3)

hakkında sahte raporlar gösterirse, engelli taklidi yaparsa veya çocuğunu hasta görüntüsü ile kucağına yatırır, dolandırıcılık suçunu işlemiş olur³³.

Soyut yalan söyleme, hile oluşturmaz³⁴. Soyut yalanın hileli davranış oluşturmamasının nedeni, kanunun yalanı ancak bir takım şekiller altında cezalandırmış olmasıdır. Bunun dışında, bir kimsenin hukuki işlemlerinde soyut olarak sadece yalan söyleyerek diğerini aldatması şeklindeki basit aldatmanın cezalandırılması gerekmez³⁵. Bununla birlikte, failin gerçeği söyleme yükümlülüğünün olduğu, mağdurun haklı olarak doğru bir açıklamayı beklediği

---

³³ CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 442; DÖNMEZER, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, s. 457; SELÇUK, Dolandırıcılık, s. 97. “Tüberküloz hastalığına yakalanmış olan sanığın, yurt içinde ve dışında müteaddit kimselere mektup yazarak para ve ilaç yardımında bulunmalarını istediği yapılan tespitlere göre hiçbir araştırma yapılmadan 9 kişi veya firma tarafından kendisine 5.000 lira kadar bir yardımın gönderildiği 6 kişinin ise hastane baştabipliğine müracaat ederek böyle bir hastanın hastanede yatıp yatmadığını sordukları ve kendilerine yatmadığı şeklinde cevap verilmesi üzerine yardımda bulunmadıkları dosya münderecatından anlaşılmış olmasına göre, sanığın hastanede yatmadığı halde yattığını yazarak yalan söylediği, ancak veremli olduğunun gerçek bulunduğu 4 seneden beri hastanede yattığı yolundaki mücerret yalan beyanının, yardım istenilen kimselerden altısının keyfiyeti araştırma lüzumu duymuş olmalarıyla TCK'nun 503. maddesindeki hile ve sania unsurunu oluşturmadığı keza gönüllerinden kopan yardımı gönderen kimseler için de mameleklerinden çıkan yardım niteliğinde olan paranın anılan maddedeki zarar unsuru olarak mütalaa edilemeyeceği gözetilmeden yazılı şekilde dolandırıcılıktan hükümlülük kararı verilmesi yasaya aykırıdır”, 6.CD., 30.10.1981-6619/6892, YKD VIII, 3 (Mart 1983), s. 428-430; “İzmir ... İlkokulu'nda öğretmenlik yapan sanık Mehmet'in itiraza ve davada tartışmaya konu yapılan eylemi; Almanya'da, Avustralya'da ve Türkiye'de bulunan kimi kişi ve firmalara yazdığı mektuplarda İzmir Tepecik Göğüs Hastalıkları Hastanesi İkinci Dâhiliye Kliniği'nde yattığını bildirerek ve bu hastaneyi adres göstererek veremli olduğunu, kendisine yapma ciğer takılacağını, bu nedenle ilaç ve para yardımı yapılmasını istemek ve posta havalelerini hastanede görevli bir tanıdığı aracılığıyla elde ederek gelen paraları almak suretiyle çıkar sağlamaktan ibaret eylemi, bağlı biçimde suç tipini sergileyen ve cezai hile boyutuna ulaşan hareket ve haksız çıkar zarar sonucu açısından dolandırıcılık cürmünün tüm öğelerinin bünyesinde taşımaktadır. Ayrıca bu değerlendirme ve cezai hukuki hile ayırımını reddetme ve acındırma sömürsünü cezalandırma eğilimindeki çağdaş, bilimsel ve yargısal görüşlere de uymaktadır. O nedenle, itiraz reddedilmek gerekir”, CGK., 12.05.1983-222/305, YKD X, 3 (Mart 1984), s. 449.

³⁴ Aynı yönde bkz. TOROSLU, Özel Kısım, s. 179; CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, s. 455; TEZCAN- ERDEM-ÖNOK, s. 491-492; ÖZGENÇ, Ekonomik Çıkar Suçları, s. 24-25; DÖNMEZER, Dolandırıcılık, s. 552; SELÇUK, Dolandırıcılık, s. 110 vd.

³⁵ Bkz. DÖNMEZER, Dolandırıcılık, s. 552.

hallerde soyut yalanı hile saymak gerekir³⁶. Soyut yalanın, bir takım davranışlarla güçlendirilmesi halinde; artık bu davranışlar tek başına hile oluşturur³⁷.

³⁶ DÖNMEZER, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, s. 453. “Turhal SSK Hastanesi’nde Mehtap isminde bir hemşirenin çalıştığını öğrenen sanığın şikâyetçilere ait işyerlerine gidip, kendisini SSK Hastanesi’nde hemşire olan Mehtap olarak tanıtarak bedellerini daha sonra ödeyeceğini söyleyip hileli hareketlerle mal alarak haksız menfaat sağlamaktan ibaret eylemi dolandırıcılık suçunu oluşturur”, 11.CD., 28.09.2006-2005/2932-2006/7623, YALVAÇ, s. 1077; “Elindeki parayla havale yaptırmak için PTT şubesine gelen şikâyetçiye kendisini PTT şube müdürünün akrabası olarak tanıtip inandırdıktan sonra, havale işleminde yardımcı olacağını söyleyerek elindeki parayı alan ve hemen havale memuruna gidip, kendisini müdürün gönderdiğini ve para havale edeceğini söyleyerek parayı memura veren ve bu işlerde tecrübesi olmayan şikâyetçiyi havale için senet gerekiyor diye senet almaya gönderdikten sonra havale yapmaktan vazgeçtim diyerek parayı memurdan alıp kaçan sanığın eyleminin basit bir yalan olmayıp yoğun ve ustaca sergilenen nitelikli bir yalan, dolayısıyla hile boyutuna ulaşan ve mağdurun denetleme yeteneğini ortadan kaldıran fiil ve hareketler olduğundan yüklenen suçun sübuta erdiğinin kabulü ile mahkûmiyetine karar vermek gerekirken, ihtilafın hukuki olduğu ve suçun unsurları itibarıyla oluşmadığı gerekçesiyle beraat kararı verilmesi yasaya aykırıdır”, 11.CD., 27.09.2006-2005/3704-2006/7594, YALVAÇ, s. 1077; “Sanığın, şikâyetçilerin işyerlerine gelerek, hemşehrisi olduğunu, jandarma astsubayı olarak yeni atandığını söyleyerek aybaşıda ödeyeceğinden bahisle borç isteyip değişik miktarlarda para almaktan ibaret olayda; söylenen sözlerin hile boyutuna ulaşmayan basit yalan niteliğinde olduğu ve şikâyetçilerin denetim olanaklarını da kaldırmadığı cihetle tebliğnamedeki bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir”, 11.CD., 28.02.2006-2004/10181-2006/1416, YALVAÇ, s. 1079; “Daha önceden vize başvurularının bizzat ilgili şahıs tarafından yapılması gerektiğini bilen ve bu suretle vize başvurusu talebi reddedilen mağdurun *belki alınabilir* düşüncesi ile kendisine ücreti karşılığında vize alma taahhüdünde bulunan sanığa pasaportu ile birlikte para vermesinden ibaret eylemde, sanığın soyut yalanlarının hile boyutuna ulaşmadığı mağduru yanıltacak nitelikte olmadığı gibi, denetleme olanağını da ortadan kaldıracak mahiyette bulunmadığından, dolandırıcılık suçu oluşmamıştır”, 11.CD., 30.09.2004-4912/7003, www.kazanci.com (erişim tarihi: 10.12.2008).

³⁷ “Hastanın muayenesine ilişkin olarak düzenlenen Doktor Gözlem Kağıdında, muayene edilen şahsın 56 yaşında olduğunun belirtilmesi ve resimli sağlık karnesine göre sanığın 1968 doğumlu olması karşısında; bu durumun muayene sırasında ve ilk bakışta anlaşılması mümkün olduğundan yapılan hileli hareketlerin basit bir yalandan öteye geçmediği ve aldatma yeteneği bulunmayan davranışlardan olup, mahkeme kararında bir isabetsizlik görülmediğinden tebliğnamedeki düşünceye iştirak olunmamıştır”, 11.CD., 13.11.2007-2005/11646-2007/7873, YALVAÇ, s. 1092; “Sanığın, daha önce Celal isimli kişiye satıp aynı şahsın yeğeni Ahmet’in evinin bahçesine yıktığı ve mağdura göstererek *bu ev arkadaşımızdır, onun için buraya yıktık* dediği odunları, kendisine ait olduğuna inandırarak, ikinci kez adı geçen mağdura sattığının anlaşılması karşısında; sanığın söz ve davranışlarının hemen anlaşılabilir basit yalan niteliğini aşıp sağladığı güven ortamı içerisinde hileli hareketlerle kendisine çıkar sağlaması nedeniyle dolandırıcılık suçu oluşmuştur”, 11.CD., 02.07.2007-2005/10835-2007/4558, BAKICI, s. 437-438; “Sanığın, otomobil satın almak isteyen şikâyetçiye kendisini matematik öğretmeni olarak tanıtip, suça konu aracın da baldızına ait olduğunu, kendisinin onun adına vekaleten hareket ettiğini söyleyerek, başkasına ait olup iade etmek üzere emaneten aldığı otomobili ... liraya harici satış sözleşmesi düzenlemek suretiyle sattığı ve paranın bir kısmını peşin alıp geri kalanını da iki-üç gün içinde aracın trafikten satışıyla gerçekleştirmek için getireceği vekaletnmeden sonra alacağını söyleyerek bu şekildeki hilelerle şikâyetçiyi kandırıp, şikâyetçinin aracın ruhsat sahibi ile yapmak istediği telefon görüşmesine de *ruhsat sahibi baldızım su anda dağ evinde ulaşamazsınız* diyerek onun denetleme eğilimini ortadan kaldırdıktan sonra aldığı para ile ortadan kaybolduğu, aracın satış işleminin henüz trafikten devir aşamasına gelmeyip, bedelin tamamen ödenmemesi nedeniyle peşinat kısmı için kandırma ögesinin gerçekleştiği, bu halde mağdurun trafikten araştırma yapmasının beklenemeyeceği anlaşılmış, bu şekildeki oluş içinde fiili dolandırıcılık suçu olarak niteleyen mahkemenin kabulünde ve gerekçesinde bir isabetsizlik görülmemiş olduğundan, trafikte başkaları adına kayıtlı otomobillerin devredilemeyeceğini

Hileli davranışın bilişim sistemlerinin araç olarak kullanılması yoluyla gerçekleştirilmesi mümkündür. Bununla birlikte, dolandırıcılık suçu bakımından mağdurun gerçek kişi olması şarttır³⁸. Örneğin, failin başkasına ait internet hesabı üzerinden konuşma listesinde bulunan ve karşısındakinin gerçek hesap sahibi olduğunu düşünen mağdurun, verdiği telefon numarasına kontör göndermesini sağlaması halinde hileli davranış bilişim sistemi aracılığıyla yapılmıştır.

Hileli davranışın, yargılama sırasında davayı kazanabilmek için yargıca yöneltilmesi halinde dolandırıcılık suçu oluşmaz³⁹. Bununla birlikte, bu tür hileli davranışların bazıları, örneğin sahte belge düzenleme (TCK 204 vd.), yalan tanıklık (TCK 272), yalan yere yemin (TCK 275), gerçeğe aykırı bilirkişilik ve tercümanlık (TCK 276) suç olarak düzenlenmiştir.

Hileli davranışın kartopu sözleşmesi⁴⁰ düzenlenmesi ile gerçekleştirilmesi de mümkündür. Bununla birlikte, katılanların sistemin işleyişi ile ilgili doğru olarak

---

müştekinin kolayca öğrenme olanağına sahip olması ve dosya içerisindeki belgelerden de öğrendiğinin anlaşılmasına göre yalanın cezai hile, nitelik boyutuna ulaşmadığından suçun unsuru itibarıyla oluşmayacağından bahisle bozma isteyen tebliğnamedeki düşünceye iştirak edilmemiştir”, 11.CD., 09.10.2003-12039/6718, BAKICI, s. 367.

³⁸ “Dolandırıcılık suçunda unsur olan hile ve desisenin, gerçek kişiye yönelmesi ve hataya düşürülerek bu işlem sonucunda onun veya bir başkasının mal varlığı aleyhine, sanığın kendine veya başkalarının yararına haksız bir menfaat sağlanması gerekir. Oluşa uygun olarak sübutu kabul edilen, katılanın alışveriş yaptıktan sonra unuttuğu kredi kartını bulan sanığın bu kartı pos cihazından geçirmek suretiyle alışveriş yapılmadığı halde yapılmış gibi gerçeğe aykırı olarak ürettiği toplam 4 slip karşılığında ... lirayı işyeri hesabına aktarması eyleminde, gerçek kişiye yönelik bir hile ve desise bulunmadığından dolandırıcılık suçu oluşmamıştır”, 11.CD., 12.07.2006-3327/6649, YALVAÇ, s. 1077.

³⁹ Öğretide bu duruma *yargılama dolandırıcılığı veya usul hilesi* de denilmektedir. Bkz. TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, s. 498; DÖNMEZER, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, s. 468 vd; TÜMERKAN, s. 52; EREM, Dolandırıcılık, s. 12.

⁴⁰ Öğretide kartopu sözleşmesi kavramı yerine artan oranda müşteri bulma, yedi başlı ejderha sistemi veya çığ sistemi kavramlarının da kullanıldığı konusunda bkz. Hakan HAKERİ, “Zincirleme-Piramitsel Oyunlar Düzenleme Suçu”, YD, C. 27, S. 1-2 (Ocak-Nisan 2001), s. 139. “Kartopu

bilgilendirilmeleri halinde; hileli davranış da bulunmamaktadır. Fail, sistem hakkında açıkça yanlış bilgi vermemiş olabilir. Ancak zincirin son halkasına yaklaşılmış olmasına rağmen, mağdurun bu yolla çok para kazanacağına inandırılması da hileli davranıştır⁴¹.

Dönmezer'e göre; kartopu sözleşmesi düzenlenmesi aracılığıyla yapılan satışlarda, satıcı müşterilerinden herhangi bir şey saklamadığından, başlangıçta bir hile söz konusu değildir. Bununla birlikte, satıcının artık yükümlülüğünü yerine getiremeyeceği bir anın gelmesi kesindir. Satıcının yükümlülüğünü yerine getiremediği anda dolandırıcılık suçu oluşur⁴². *Hakeri*'ye göre ise; bu tür durumlarda suçun oluşması için, katılımcının sistemin işleyişi hususunda tam olarak

---

sözleşmesi yönteminde, satıcı alıcıya malını ucuza satmayı vaad eder. Bunun için alıcının satıcıdan kupon alması şarttır. Alıcı aldığı kuponları ayrı kişilere satar. İkinci alıcılar ilk alıcıdan aldıkları kuponları satıcıya götürüp bunun karşılığında ilk alıcının aldığı miktarda kupon alarak aynı sistemi işletmeleri şartıyla ilk alıcı gibi malı daha ucuza satın alırlar. İlk alıcı, ikinci alıcılar satıcıdan yeni kupon aldıkları anda, malını satıcıdan alabilir. Böylece ilk alıcı malını alırken parasını da geri alabilirken; satıcı ise ikinci alıcıların kupon alması ile malı daha yüksek fiyattan satabilir. Bu zincirin geometrik bir artışla ulaştığı son halkada artık satıcıda talebi karşılayacak mal kalmaz ve yeni alıcılar da kuponlarını satacak yeni alıcı bulamaz” bkz. SELÇUK, Ayrım, s. 106; Hakkı DEMİREL, “Kartopu Satışı”, AÜSBFD, Haziran 1956, s. 143, 144. “Taksitle otomobil satış kampanyaları düzenleyen sanığın, ortağı ve yetkilisi olduğu, ... Ltd. Şti.nin suç tarihinde kampanyaya konu araçların finansmanı için yeterli kapasitede olmadığı katılımcılara teslim etmeyi vaad ettiği otomobilleri temine yönelik olarak dağıtıcı ve üretici firmalarla sözleşmeler yapılmadığı, zaman zaman spot piyasadan temini yoluna gidildiği, müşterilerden toplanan paraların günün koşullarına ve ekonomik kurallara uygun şekilde ileriye dönük, sağlam ve tutarlı bir çalışma düzeni içinde değerlendirilmediği gibi otomobil alımında da kullanılmadığı, resmi defter ve kayıtların usulüne uygun tutulmadığı, iştirakçilerden toplanan paraların kayıtlara yansıtılmadığı, kasa defterlerindeki tahsilât ve tediye makbuzları ile muhasebeye kaydı gereken diğer resmi belgeler ve otomobil, teslimi ile ilgili belgelerin bulunmadığı, otomobillerin sözleşmelerde belirtilen sürede teslim edilmemesi üzerine gazete ilanları ve ek sözleşmelerle hileli hareketlerini sürdürerek katılanların ve şikâyetçilerin sistemden çıkmalarını engellediği, bu şekilde davranarak mağdurların taksitlerini ödemeye devam etmelerini sağladığı anlaşıldığından; dolandırıcılık suçu oluşmuştur”, 11.CD., 26.12.2005-2452/14357, BAKICI, s. 412-413.

⁴¹ Bkz. HAKERİ, s. 146-148.

⁴² DÖNMEZER, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, s. 466. Aynı yönde bkz. DEMİREL, s. 148.

bilgilendirilmemesi şarttır⁴³. Bununla birlikte, halkanın son zincirlerinde yer alan eski üyelerin zincire yeni üyeler eklenmesine yönelik davranışları hile oluşturmaz⁴⁴.

⁴³ HAKERİ, s. 167. “Sanığın, Titan Uluslararası Bilgi İşlem ve Matematiksel Kazanç Sistemleri Ticaret Danışmanlık Hizmetleri adı ile sistemi kurup, para toplamak ve organizasyonda görev alacak kişileri saptadığı, kurucu olarak kendisine Titan ve Türkiye Direktörü payesini verdiği, lüks yerlerde yemekli ve müzikli toplantılar düzenlediği, toplantıya katılanların kendi araçlarıyla toplantıya katılmaları ve toplantıdan hemen sonra yine araçlarıyla kimse ile görüşmeden ayrılmalarının sağlandığı, yapılan konuşmalarla 26 ülkede organize oldukları, iflas etmelerinin söz konusu olmayacağı şeklinde telkinde bulunduğu, üyelere gizlilik anlaşması imzalatıldığı, kabul başvurusunda uluslararası bir yapılandırma içinde olduklarını gösterecek şekilde Data Administration Services Dad Ag Merkezi Zug-İsviçre tarafından yönetilen Titan International başlığını kullandıkları, gizlilik anlaşması ile organizasyon hakkında kişilerin birbirlerini bilgilendirmeleri engellenip, konuşulanların gizli kalmasının sağlandığı, konuşmacılara çeşitli matematiksel tablolar ve işlemlerle üye olduklarında çok para kazanacakları yönünde telkin ve açıklamalarda bulunduğu, kendi servetlerinden örnekler verilerek bu sistemin çok kazançlı bir sistem olduğu düşüncesinin katılanların zihninde oluşturulduğu, üye olmaya karar verilenlere hemen form imzalatılarak alkışlarla, titanlı olduğu belirtilerek tebrik edildiği ve kendisine lider unvanı verildiği, tahsil edilen paraların Titan, Direktör, sistem müdürü, sistem müdür yardımcısı, sistem danışmanı, sistem yöneticisi, lider ve data arasında paylaştırıldığı, bu şekilde katılımcının inceleme ve araştırma eğiliminin etkisiz hale getirildiği, bu organizasyon içinde sanık Hakan’ın Titan ve direktör, Fevzi’nin İstanbul sistem müdürü, Ahmet’in İzmir sistem müdürü, Serdar’ın sistem müdür yardımcısı, Levent, Rene ve Thorsten’in data adına toplantılara katılıp, bu kuruluş adına faaliyet yürüttükleri, üye kayıtlarını tuttukları ve kuryelik yaptıkları; bu sanıkların eylem birliği içerisinde hile ve desiselerle mağdurların fikri faaliyetlerini etkiledikleri, onlarda psikolojik bir körlük yarattıkları, matematiksel işlem ve tablolarla üyelere hatalı bir inanç meydana getirdikleri, çok para kazanılacağı vaadi, yüksek volümlü müzik, devamlı alkışlarla katılımcıların sağlıklı düşünme yeteneğinin ortadan kaldırıldığı, oluşan hatalı inanç ve kanaatle devamının sağlandığı, belirtilen sanıkların, toplantıya katılmalarından üye olunmasına kadarki zaman içerisinde ustaca hazırlanmış mizansen ve yalanlarla mağdurları kandırdıkları, kullanılan hile ve desisenin mağdurların buldukları subjektif durum nazara alındığında kandırıcı nitelikte olduğu, sanıkların gerçek durumu açıklamadıkları zira, sistem gereği zincirin halkaları genişledikçe üye temin etmenin zorlaşacağı, belli bir müddet sonra üye temininin imkansız hale geleceği ve sistemin bu aşamada çökeceği, son üye olanların bu işleyiş içerisinde para kazanma olanağının bulunmadığı, bu durumun bilinçli olarak gizlendiği, bu eylemler nedeniyle mağdurlar zarara uğratarak sanıkların haksız kazanç elde ettikleri, bir kısım mağdurların başlangıçta ödedikleri katılım bedelini daha sonra kendilerinin de üye bulmak suretiyle zararlarının giderilmiş olmasının sanıklar açısından oluşan suç ortadan kaldırmayacağı, bu şekilde sanıkların eylemlerinin hukuki boyutları çıkıp cezai sorumluluğu gerektiren dolandırıcılık suçu niteliğini aldığı anlaşılmıştır”, CGK., 24.11.1998-6/280-359, KABAN ve diğerleri, s. 616-617.

⁴⁴ “Sanığın Titan Uluslararası Bilgi İşlem ve Matematiksel Kazanç Sistemleri Ticaret Danışmanlık Hizmetleri adı ile kurulan organizasyonda direktör, sistem müdürü, sistem müdür yardımcısı, sistem danışmanı, sistem yöneticisi gibi aktif görev üstlenmediği, organizasyona sonradan para ödeyerek katılıp grup lideri sıfatını aldığı anlaşıldığından; yönetici grubundan olmaması nedeniyle sistemin işleyişinden sorumlu tutulamayacağı ve şikayetçiye otomobilini gösterip bu sistemden kazandığı şeklindeki beyanının hile ve desise boyutlarına ulaşan kandırıcı nitelikte bulunmaması nedeniyle dolandırıcılık suçu oluşmamıştır”, 11.CD., 23.10.2003-2002/9613-2003/7268, BAKICI, s. 248.

B. MAĞDURUN ALDATILMASI

Ceza hukukunda *netice*, hareketin dış dünyada meydana getirdiği, suç tanımına uygun olan değişikliktir⁴⁵. Hareket ile netice arasındaki sebep-sonuç ilişkisine *nedensellik ilişkisi* denir⁴⁶.

Hileli davranışın ilk neticesi, *mağdurun aldatılması*dır. Mağdur, gerçekleştirilen hileli davranışlar sonucunda aldatılmalıdır. Bununla birlikte mağdurun aldatılması, malvarlığında fail veya başkasının lehine tasarrufta bulunmadan önce meydana gelmiş olmalıdır⁴⁷.

Mağdurun aldatılması ile gerçekleştirilen hileli davranış arasında sebep sonuç ilişkisinin de bulunması gerekir. Mağdur hileli davranış sonucunda ve bu nedenle hataya düşüp aldanmamışsa dolandırıcılık suçundan söz edilmez. Örneğin, mağdur fail hakkında yaptığı bir takım tahminler sonucu yanılmışsa ve failin bu tahminler üzerinde herhangi bir yönlendirmesi söz konusu değilse, burada mağdur

---

⁴⁵ CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Giriş, s. 253.

⁴⁶ KUNTER, s. 148 vd.

⁴⁷ “Önceden doğmuş bir zarar veya doğmuş bir borç için hileli davranışlarda bulunulması halinde; zarar veya borç, kandırıcı nitelikteki davranışlar sonucu doğmayacağından dolandırıcılık suçu oluşmaz. Sanığın, oğlunun yapmış olduğu trafik kazası nedeniyle doğan borçtan dolayı katılan tarafından aleyhine yapılan icra takibi üzerine suça konu çeki katılana verdiği kabul olunması karşısında; çekin önceden doğan borç nedeniyle sonradan düzenlenmesi nedeniyle dolandırıcılık suçu oluşmaz”, 11.CD., 15.11.2007-5097/8525, ARTUÇ-AKKAYA-GEDİKLİ, s. 931; “Sanığın, gayrimenkul alımından dolayı borçlu bulunduğu katılana diğer sanığın sahte düzenlediğini bildiği senetleri verdiği anlaşılması karşısında; senetlerin önceden doğan borç nedeniyle sonradan verilmesi nedeniyle dolandırıcılık suçu oluşmamıştır”, 11.CD., 12.12.2006-6881/10155, ARTUÇ-AKKAYA-GEDİKLİ, s. 924.

aldatılmamış, aldanmıştır. Failin gerçekleştirdiği hileli davranışlarla, mağdurun fikrî faaliyetini etkilemeli, onda *psikolojik körlük* yaratmalıdır⁴⁸.

Mağdurun, hukuka aykırı olarak yarar sağlamaya çalışırken, failin hileli davranışı ile aldatılması halinde de suç oluşur⁴⁹. Örneğin, gebeliğindeki yasal süre geçtikten sonra gebeliğe son vermek isteyen mağdurun bunun için yüksek bir ücret karşılığında doktorla anlaşması sonucunda; doktorun, kendisine bir takım müdahalelerde bulunarak gebeliğe son vermediği halde, son vermiş gibi davranması halinde; mağdur aldatılmıştır. Mağdurun hukuka aykırı bir amaçla hareket etmesi tipik fiili gerçekleştirerek sosyal tehlikeliliğini ortaya koyan failin cezalandırılmaması sonucunu doğurmaz.

Fail mağdurun hileli davranışları ile aldatılmayıp kendi hataya düşerse dolandırıcılık suçu oluşmaz. Bununla birlikte, failin, mağduru düştüğü hatadan

---

⁴⁸ “Titan adıyla bir organizasyon kurup, birlikte hareket ederek, lüks yerlerde yemekli, müzikli toplantılar düzenleyeni toplantılarda yarattıkları mizansenlerle katılanların araştırma eğilimini etkisiz kılarak hatalı inanç meydana getiren, fikri çalışmalarıyla psikolojik körlük yaratan, ustaca hazırladıkları yalanlarla mağdurları kandırıp, haksız çıkar sağlayan sanıkların eylemi dolandırıcılık suçunu oluşturur”, CGK., 24.11.1998-6/280-359, KABAN ve diğerleri, s. 614; “Sanığın, 1990 doğumlu oğlunu, elinin yaralanması sonucu komşusunun 2000 doğumlu, oğlu Rıdvan'a ait yeşil kartını alarak Devlet Hastanesinde ortopedi uzmanına muayene ettirmek isterken doktorun doğum tarihini fark etmesi sonucu yakalanması şeklinde gelişen olayda; sanığın hastane yetkililerini aldatabilecek nitelikte hile oluşturacak biçimde bir davranışının bulunmadığı gibi, muayene için gelen kişilerin ibraz ettiği belgedeki kişi olup olmadığını denetleme görevi bulunan görevli doktorun muayene edilen çocuğun kart sahibi olmadığını ilk bakışta anlaması nedeniyle dolandırıcılık suçunun yasal unsurları itibarıyla oluşmadığı gözetilmelidir”, 11.CD., 05.06.2006-144/5115, YKD XXXII, 11 (Kasım 2006), s. 1865-1867.

⁴⁹ “Devlet, hukuka aykırı hareket edeni korumaz. Kişinin amacı meşru değilse, meydana gelen zarardan da kendisi sorumludur. Aksi halde failin, hukuka aykırı durumu tamamlama yükümlülüğü söz konusu olur. Bu da ceza normunun değerini yitirmesine neden olur” gerekçesiyle aksi görüşte olan yazarlar için bkz. EREM, Dolandırıcılık, s. 19-20. “Suçun oluşumu için mağdurun ihlal edilen çıkarının meşru olmaması veya zararın sonradan ortadan kalkmasının önemi yoktur”, CGK., 24.11.1998-6/280-359, KABAN ve diğerleri, s. 616.

kurtarma yükümlülüğü varsa ve fail mağdurun bu hatasını düzeltmiyorsa dolandırıcılık suçu oluşur.

C. MAĞDURUN ZARARINA YARAR ELDE EDİLMESİ

Hileli davranışın ikinci neticesi, *mağdurun zararına yarar elde edilmesidir*. Mağdurun, malvarlığına ilişkin bir tasarrufta bulunması şarttır. Bununla birlikte, mağdurun bu tasarrufu hileli davranışlar sonucunda sakatlanan, *aldatılmış iradeye* dayanır. Bunun sonucunda, mağdurun malvarlığının zarara uğraması karşılığında failin yarar sağlaması gerekir. Dolandırıcılık suçunun tamamlanması için, hileli davranışların gerçekleşmesi sonucunda; mağdurun aldatılması ve onun zararına yarar elde edilmesi şartının aranması nedeniyle, bu suç hareketin yapılması ile sonucun da kendiliğinden gerçekleştiği *biçimsel suçlardan* ayrılır. Bu ayrımın, suçun işlendiği yer ve zaman, yetkili mahkemenin belirlenmesi, teşebbüs olanağının varlığı yönünden önemi bulunmaktadır⁵⁰. Bu bağlamda dolandırıcılık suçu neticeli suçlardandır.

Zarar, dolandırıcılık suçunun maddi konusunu oluşturan taşınır ve taşınmaz mallar veya maddi varlığı olmayan değerlerde azalma meydana gelmesidir. Mağdurun malvarlığının hak ve alacakları oluşturan aktif bölümünde eksilme meydana gelmesi, borçları oluşturan pasif bölümünde artış olması zarar kavramı

---

⁵⁰ İÇEL-EVİK, s. 63.

içerisindedir. Zararın fiilen meydana gelmemesi halinde suçun teşebbüs aşamasında kalmasından söz edilir⁵¹.

Zararın, aldatılan kişinin malvarlığında meydana gelmesi şart değildir. Hileli davranışlarla mağdurun aldatılması sonucunda kendisinden başka bir kişinin malvarlığında zarar meydana gelmesi halinde de suç oluşur. Mağdurun, hileli davranışlar sonucunda, hukuka aykırı bir yükümlülüğün altına girmesi halinde, bu yükümlülük, hukuki değerden yoksun bulunduğundan, bağlayıcı olmayacak ve zarar kavramı içerisinde değerlendirilmeyecektir⁵². Zararın sonradan fail tarafından veya başka bir şekilde giderilmesi suçun oluşmasına engel olmaz⁵³. Mağdurun malvarlığında meydana gelen zarar ile hileli davranışlar arasında nedensellik ilişkisinin bulunması şarttır⁵⁴.

Hileli davranışlar sonucunda aldatılan mağdur, kendisi veya başkasının zararına tasarrufta bulunarak; faile veya bir başkasına yarar sağlar. *Yarar*, malvarlığının aktif bölümünde artışa, pasif bölümünde azalmaya neden olan para ile

---

⁵¹ Gerçekleşeceği muhakkak bir kârdan yoksun kalmak halinde de dolandırıcılık suçu anlamında zararın söz konusu olacağı konusunda bkz. DÖNMEZER, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, s. 471. Malvarlığı zararı tehlikesinin malvarlığı zararı olarak kabul edilmesi hakkında görüşler için bkz. Ayşe NUHOĞLU, **Ceza Hukukunda Kredi Kartlarının Kötüye Kullanılması**, İstanbul 2002, s. 100.

⁵² TOROSLU, Özel Kısım, s. 186.

⁵³ "...bir kısım mağdurların başlangıçta ödedikleri katılım bedelini daha sonra kendilerinin de üye bulmak suretiyle zararlarının giderilmiş olmasının sanıklar açısından oluşan suçu ortadan kaldırmayacağı...", CGK., 24.11.1998-6/280-359, KABAN ve diğerleri, s. 617. Bu durumda koşulları varsa etkin pişmanlık (TCK 168) hükmü uygulanır.

⁵⁴ "Önceden oluşmuş bir zarar veya doğmuş bir borç için sanığın, müştekiye karşı hileli davranışlarda bulunması halinde, zarar veya borç, kandırıcı nitelikteki davranışlar sonucu doğmayacağından, dolandırıcılık suçu oluşmaz", CGK., 03.03.1998-6/8-69, KABAN ve diğerleri, s. 334.

ölçülebilen her türlü çıkar sağlamadır⁵⁵. Hileli davranışlar sonucunda, mağdurun içine düştüğü durumdan sadece manevi haz alınması halinde, malvarlığında bir azalma olmadığından, dolandırıcılık suçu oluşmaz⁵⁶.

Yararın haksız olması şart değildir⁵⁷. Örneğin, kumar veya bahis borcunun hileli davranışlarla elde edilmesi halinde de dolandırıcılık suçu oluşur⁵⁸. Hukuki bir alacağın tahsili amacıyla hileli davranışların gerçekleştirilmesi hali de dolandırıcılık sayılmıştır (TCK 159).

Yararın süreklilik göstermesi gerekmez. Failin gerçekleştirdiği hileli davranışlarla sağlanan yarar arasında nedensellik ilişkisinin bulunması gerekir. Bununla birlikte yararın miktarının suçun oluşması bakımından önemi yoktur.

---

⁵⁵ ÖNDER, s. 378. “Yarar veya menfaat kavramını en geniş anlamda kabul etmek gerekir. Bu itibarla sadece ekonomik çıkarlar veya daha genel olarak, malvarlığına ilişkin artışlar değil, failin suçu oluşturan hareketiyle elde etmeyi umduğu her türlü tatmin veya haz da yarar veya menfaat kavramına dâhildir. Kuşkusuz pek çok halde yarar parasal bir çıkardan ibarettir. Ancak böyle olması şart değildir. Yarar başka nitelikte de olabilir” Bkz. TOROSLU, Özel Kısım, s. 129.

⁵⁶ CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 461.

⁵⁷ Aksi yönde bkz. TEZCAN- ERDEM-ÖNOK, s. 500.

⁵⁸ TOROSLU, Özel Kısım, s. 183.

II. MANEVİ UNSUR

Bir fiilin, suç olabilmesi için, failin aralarında sebep sonuç ilişkisinin bulunması şartıyla dış dünyada bir değişiklik meydana getiren davranışta bulunması yeterli değildir. Bu fiilin, psikolojik bağla faile bağlanması da gerekir. Bu ilişki öğretide, *manevi unsur*, *sübjektif unsur*, *kusur*, *kusurluluk* şeklinde adlandırılır⁵⁹.

Manevi unsur her zaman, hareket ya da ihmalin bilinçli ve iradi olmasını gerektirir ve *kast* veya *taksir* denilen iki şekilde ortaya çıkar⁶⁰. *Kast*, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir (TCK 21/1). *Taksir* ise, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyerek gerçekleştirilmesidir⁶¹. Bununla birlikte TCK’nda olası kast ve bilinçli taksir şeklindeki kusurluluk çeşitleri de tanımlanmıştır. Buna göre; *olası kast*, kişinin suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleştirebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi halidir (TCK 21/2). *Bilinçli taksir* ise, kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesidir (TCK 22/3)⁶².

---

⁵⁹ Bkz. TOROSLU, Genel Hükümler, s. 126; KOCA-ÜZÜLMEZ, s. 257; ÖZGENÇ, Genel Hükümler, s. 343; İÇEL-EVİK, s. 167; Timur DEMİRBAŞ, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara 2007, s. 306; Mehmet Emin ARTUK-Ahmet GÖKCEN-Caner YENİDÜNYA, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara 2007, s. 450; CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Giriş, s. 342; DÖNMEZER-ERMAN, II, 144 vd.; Yüksel ERSOY, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara 2002, s. 99.

⁶⁰ ERSOY, s. 100.

⁶¹ Taksir, öngörülebilir neticenin öngörülmemesidir. Sonucun öngörülebilir olması taksirin kurucu unsurlarından biri olduğu gibi, onu kaza ve tesadüften ayıran sınırdır. Bu unsur, 765 sayılı TCK’nda olduğu gibi, 5237 sayılı TCK’nda da dikkate alınmamıştır. Ancak, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık taksirin bir unsuru olarak kabul edilince, yükümlülüğe uyma olanağı bağlamında *öngörebilme* de taksirin bir unsuru sayılacaktır. Bkz. İÇEL-EVİK, s. 202-203.

Dönmezer'e göre; dolandırıcılık suçunun varlığı için genel kast yeterlidir. Failin haksız menfaat sağlamak için hileyi bilerek ve isteyerek kullanması gerekir. Bu suç için fayda sağlama amacı şarttır. Kast hakkındaki genel esaslar bu suç hakkında da aynen uygulanır⁶³.

Toroslu'ya göre; dolandırıcılık kasıtlı bir suçtur. Kastın varlığı için failin, sadece hareketi istemiş olması yetmez; onun ayrıca bu hareketin sonucu olarak mağdurun aldatılmasını ve bu aldatmanın sonucu olarak da malvarlığına ilişkin bir tasarrufun gerçekleştirilmesini ve bir yararın elde edilmesini istemiş olması gerekir. Ayrıca fail, kullanılan vasıtanın hileli olduğu bilincine de sahip bulunmalıdır⁶⁴.

Selçuk'a göre; failde, başkasını yanıltıcı hileler kullanma, bunun sonucunda pasif sujei yanıltma ve bir işlemde bulunmaya yöneltme, bunun sonucu olarak da başkasının zararına, kendisine ya da başkasına haksız çıkar sağlama bilinç ve iradesinin bulunması gerekir. Dolandırıcılık kastının unsurları, hileli hareket bilinç ve iradesi, haksız çıkar sağlama bilinç ve iradesi, zarar bilinç ve iradesidir. Bu suçta

---

⁶² “Bilinçli taksirde fail neticenin gerçekleşebileceğini öngördüğü halde fîili işler. Ancak olası kastla hareket edildiğinde neticenin öngörülmesi ve göze alınması, meydana gelmesinin umursanmaması söz konusudur. Bilinçli taksirde ise, neticenin öngörülmesi ancak göze alınmaması, gerçekleşmeyeceğinin umulması söz konusudur. Başka bir anlatımla, her iki kusurluluk türü arasında neticenin göze alınması ve kabullenilmesi açısından fark bulunmaktadır. Bu farklılık, TCK’ndaki tanımında vurgulanmamış; olası kasta ilişkin yasa gerekçesinde açıklanmaya çalışılmıştır” Bkz. CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Giriş, s. 390.

⁶³ DÖNMEZER, Dolandırıcılık, s. 473, 561.

⁶⁴ TOROSLU, Özel Kısım, s. 185.

(haksız) çıkar sağlama amacı, genel kast içinde mütalaa edilmeli; özel kast olarak kabul edilmemelidir⁶⁵.

Tezcan-Erdem-Önok'a göre; dolandırıcılık suçunun manevi unsurunu genel kast oluşturur. Bu suçta kastın, hileli davranışa, bunun sonucunda mağdurun hataya düşürülmesine ve haksız yarar sağlamaya yönelik olması gerekir⁶⁶.

Soyaslan'a göre ise; dolandırıcılık suçu özel kastla işlenebilen suçlardandır. Fail sadece fiili istememeli mağduru aldatmayı da istemelidir. Failin aldatıcı fiili sonucunda mağdur aldanmalı, fail fayda elde etmelidir. Failin iradesi, kullanılan vasitanın hileli bir vasıta olduğunu kapsamalıdır. Ayrıca failin iradesi elde etmek istediği menfaatin haksızlığının, mağdura haksız olarak zarar vereceğinin bilincinde olmalıdır. Bu nedenle bu suç, özel kastla işlenebilen suçlardandır⁶⁷.

Bize göre de; dolandırıcılık suçunun manevi unsuru *genel kast*tır. Fail, gerçekleştirdiği davranışların hileli olduğunu, mağduru aldatacağını bilerek ve isteyerek hareket etmelidir. Bununla birlikte, failin hileli davranışlar sonucu aldatılan mağdurun aldatılmanın etkisiyle kendisinin veya başkasının malvarlığında azalma meydana getirecek tasarrufta bulunacağını öngörmesi ve istemesi de gerekir⁶⁸. Failin,

---

⁶⁵ SELÇUK, Dolandırıcılık, s. 145-155; Sami SELÇUK, “Dolandırıcılık Cürmünde Öznel Öğe (Kast)”, AD, Ankara 1983/1, s. 5-26.

⁶⁶ TEZCAN- ERDEM-ÖNOK, s. 501.

⁶⁷ Doğan SOYASLAN, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Ankara 2005, s. 346. Aynı yönde bkz. TÜMERKAN, s. 102.

kendisi hataya düşerek gerçekte olmayan şeyler söylemesi halinde dolandırıcılık suçu oluşmaz⁶⁹. Örneğin, gerçekten doğüstü güçlere sahip olduğuna, bu yolla hastalıkları tedavi edeceğine ve muhabata zarar vermeyeceğine inanan kişinin dolandırıcılık kastı ile hareket ettiği söylenemez.

Dolandırıcılık kastı, genel kural gereği, hileli davranışların gerçekleştirilmesinden önce veya bunlarla aynı anda bulunmalıdır. Hileli davranışların gerçekleştirilmesinden sonra ortaya çıkan kast, dolandırıcılıktan dolayı sorumluluğa neden olmaz⁷⁰.

Dolandırıcılık suçu, doğrudan kast ile işlenebileceği gibi; olası kast ile de işlenebilir⁷¹. Başka bir ifadeyle, fail, hile ile mağduru hataya düşürebileceğini tahmin

⁶⁸ CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 463. “Bir kimseyi hataya düşürüp kendi lehine yarar sağlamak isteyen failin, bunu fiilin icrasından önce, hile ve saniaları (başkalarını yanıltmak için kullanılan aldatıcı vasıtaları) iyice tasarlamış ve tertiplemiş olması gerekir”, CGK., 22.02.1982, 22.02.1982-472/60, YKD V, 3 (Mart 1982), s. 461.

⁶⁹ “Kooperatifin belediyeye olan borçlarını ödeyen sanık suç konusu çek bedelini karşılayacak parayı ortaklardan toplayamadığı için bankaya yatıramamıştır. Çeklerin düzenlendiği anda durumun bu yolda olduğu yani paranın ortaklardan peyder pey tahsil edileceği satıcı Çek hukuku bakımından "müstefid" belediye başkanlığınca bilinmektedir. Hal böyle olunca arsanın ferağının alınması için hile ve sanialar yapılarak belediyenin hulus ve saffetinden yararlanılarak dolandırıldığından söz edilemez”, CGK., 04.11.1980/6-242/343, YKD IV, 3 (Mart 1981), s. 353; “Sanığın şikâyetçinin işyerine gelip hemşehri olduklarını, Gebze’de oturduğunu, isminin Kenan olduğunu ve Mustafa Kemal Paşa Lisesi’ne matematik öğretmeni olarak tayininin çıktığını söyleyip bir süre oturup sohbet ederek şikâyetçi ile samimiyet kurduktan ve güven telkin ettikten sonra kendi telefonunun yanında olmadığı ve eşini araması gerektiğini, sim kartını çıkartıp vermesi halinde kendi kartını takıp eşiyile konuşacağını söyleyerek şikâyetçinin cep telefonunu aldığı, bu sırada şikâyetçinin işyerine gelen müşteri ile ilgilenmesinden istifade ederek mağaza dışına çıkıp ortadan kaybolduğunun anlaşılması karşısında; sanığın başlangıçtan beri kastının dolandırıcılık suçunu işlemeye yönelik olduğu gözetilmelidir”, 11.CD., 10.07.2007-2006/114-2007/4862, YALVAÇ, s. 1072.

⁷⁰ TOROSLU, Özel Kısım, s. 186. “Sattığı evin tapusunu tüm ısrarlara rağmen vermeyerek mağduru oyalayan, daha sonra da evin satışını vermeyeceğini söyleyerek alınan kaporaya karşılık başkasına ait aracı veren, bu aracı da teslim etmeyerek başkasına satan sanık başlangıçtan beri dolandırıcılık kastı ile hareket etmiştir”, CGK., 27.04.1999-6/47-79, KABAN ve diğerleri, s. 611-613.

⁷¹ Bkz. ÖZGENÇ, Ekonomik Çıkar Suçları, s. 31; ÖNDER, s. 385. 765 sayılı TCK döneminde dolandırıcılık suçunun doğrudan kast veya olası kast ile işlenebileceğini açıklayan *Özgenç*’e göre;

ettiği halde, bunu göze aldığı ve yarar sağlamayı kabullendiği takdirde de bu suçu işlemiş olacaktır⁷².

---

kanun koyucunun *haksız menfaat* ibaresini kullanmak suretiyle dolandırıcılık suçunda elde edilecek olan menfaatin *haksızlığına* özellikle işaret ettiği, bu itibarla, failin, gerçekteştirdiği hile sonucunda elde ettiği menfaatin haksız bir menfaat olduğunun bilincinde olması gerektiği, hile sonucunda elde edilen menfaatin haksızlık özelliğine suçun kanuni tarifinde açıkça işaret edildiği için bu husus açısından failin kastının ancak *doğrudan kast* olabilir. Bkz. ÖZGENÇ, Ekonomik Çıkar Suçları, s. 31.

⁷² CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 463.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SUÇUN ORTAYA ÇIKIŞ BİÇİMLERİ
VE
ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

I. SUÇUN ORTAYA ÇIKIŞ BİÇİMLERİ

A. SUÇ VE CEZAYA ETKİ EDEN NEDENLER

1. Suçun Nitelikli Halleri

a. Mağdurdan Kaynaklanan Ağırlaştırıcı Nedenler

**aa. Dolandırıcılık Suçunun Dini İnanç ve Duyguların İstismar Edilmesi
Suretiyle İşlenmesi**

Dolandırıcılık suçunun, dini inanç ve duyguların istismar edilerek işlenmesi, suçun basit haline göre daha ağır cezayı gerektir¹.

Suçun bu nitelikli halinin oluşması için, dini inanç ve duyguların bir aldatma aracı olarak kullanılması gerekir. Örneğin, gerçekte olmadığı halde, cami inşasında kullanılacağı bahanesiyle veya muskacılık, üfürükçülük gibi faaliyetlerle yarar

---

¹ 5237 sayılı TCK'nun 158/1-a. maddesindeki bu nitelikli hal, 765 sayılı TCK'nda suçun nitelikli halleri arasında düzenlenmemiştir.

sağlanması bu nitelikli hal kapsamındadır². Bununla birlikte, failin, dini inanç ve duyguları aldatma aracı olarak kullanmadan, kendisini inançlı biri gibi gösterip çevresindeki insanların güvenini kazandıktan sonra onlardan bir takım yararlar sağlanması bu nitelikli hali oluşturmaz³.

bb. Dolandırıcılık Suçunun Kişinin İçinde Bulunduğu Tehlikeli Durum veya Zor Şartlardan Yararlanmak Suretiyle İşlenmesi

Dolandırıcılık suçunun, mağdurun içinde bulunduğu tehlikeli durum veya zor şartlardan yararlanılarak işlenmesi, suçun basit haline göre daha ağır cezayı gerektir.

Bir kaza geçiren, deprem veya sel felaketi gibi doğal afetlere maruz kalan, ölümcül bir hastalığa yakalanan kişi tehlikeli durum veya zor şartlarda bulunur.

---

² Ahmet GÖKCEN-Murat BALCI, “Dolandırıcılık Suçu”, MÜHF-HAD, C.14, S. 1-2, s. 26. “Sanıkların daha önce aileleri hakkında bilgi topladıkları şikayetçilerle karşılaştıklarında bu şekilde yakınlık kurdukları, daha sonra sanık ...’nin, ‘babaannesinin hacca gittiğini, giderken ölürse paralarını hayrına dağıtmasını istediğini, vefat ettiğini, vasiyeti yerine getirmek istediğini’ söyleyerek paraları çıkartıp gösterdiği şikayetçilere para verip ancak üzerlerindeki kıymetli eşyaları kendilerine vermeleri halinde paralarla birlikte okutup vereceklerini beyan etmeleri üzerine şikayetçilerin bileziklerle paraları sanıklara verdikleri, bu para ve bileziklerle kaçarken yakalanan sanıkların eylemleri, sübut halinde, dini inanç ve duyguların istismar edilmesi suretiyle (TCK 158/1-a) dolandırıcılık suçunu oluşturur”, 11.CD., 24.01.2007-7999/134, Sinan ESEN, **Açıklamalı İctihathı Malvarlığına Karşı Suçlar, Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim Alanında Suçlar**, Ankara 2007, s. 337-338.

³ “Sanığın Orhangazi ... köyüne gelerek, kendisini Orhan Çay olarak tanıtip müteahhitlik ve kuyumculuk yaptığını söylediği, Orhan Çay sahte ismini kullanarak vergi dairesinden aldığı vergi levhasını ve Körfez Kuyumculuk Orhan Çay ismi ile bastırıldığı kartı göstermek suretiyle gerçek kimliğini sakladığı, böylece hile ve desiseler ile katılanı kandırıp tarlayı aldığının anlaşılması karşısında, dini inanç ve duyguları istismar etmesinin söz konusu olmadığı, eylemin 5237 sayılı TCK’nun 157. maddesinde düzenlenen basit dolandırıcılık suçu kapsamında kaldığı gözetilmeden, kendisini dindar biri gibi tanıtip halkta güven uyandırmak için sürekli camiye gittiği, imamdan caminin ihtiyaçlarını sorduğu, bu suretle dini inanç ve duyguları istismar etmek suretiyle dolandırıcılık suçunu işlediği gerekçesiyle anılan yasanın 158. maddesi esas alınıp uyarılama yargılamasında 765 sayılı Yasanın 503. maddesinin lehe olduğunun kabulüyle karar verilmesi yasaya aykırıdır”, 11.CD., 18.12.2006-7668/10590, YALVAÇ, s. 1103.

Mağdurun içinde bulunduğu tehlikeli durum veya zor şartların etkisiyle aldatılması daha kolaydır.

Bu nitelikli halin gerçekleşebilmesi için, failin mağdurun içinde bulunduğu tehlikeli veya zor şartlardan yararlanması yeterlidir. Failin, mağduru bu durumundan kurtarma bahanesiyle hileli davranışları gerçekleştirmesi gerekmez⁴. Mağdurun içinde bulunduğu tehlikeli durum veya zor şartların, bizzat kendisi veya fail tarafından gerçekleştirilmesinin önemi yoktur. Mağdur, yakınlarından birinin maruz kaldığı haller nedeniyle de bu tür bir durumda bulunabilir. Bununla birlikte, gerçekte tehlikeli veya zor şartlarda bulunmayan mağdurun hileli davranışlarla böyle bir durumda bulunduğu inandırılması halinde bu nitelikli hal oluşmaz⁵.

cc. Dolandırıcılık Suçunun Kişinin Algılama Yeteneğinin Zayıflığından

Yararlanmak Suretiyle İşlenmesi

Dolandırıcılık suçunun, mağdurun algılama yeteneğinin zayıflığından yararlanılarak işlenmesi, suçun basit haline göre daha ağır cezayı gerektirir.

---

⁴ Krş. “Dolandırıcılık suçu, bir kimseyi içinde bulunduğu tehlikeli veya zor durumdan *kurtarmak bahanesiyle* işlenirse, faile iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve sağladığı haksız menfaatin iki misli kadar ağır para cezası verilir.” (765 sayılı TCK 504/1-5)

⁵ “Sanıkların, yakınlarının gerçekte trafik kazası geçirmedikleri halde trafik kazası geçirdiklerini mağdurlara söyleyerek ve inandırmak amacıyla da telefonu vasıta kılmak suretiyle (765 sayılı) TCK’nun 504/3. maddesinde yer alan nitelikli dolandırıcılık suçunu işledikleri, aynı yasanın 5. bendinin uygulanabilmesi için de mağdurların gerçekte içinde buldukları tehlikeli veya zor durumdan kurtarılacağı vaadiyle menfaat sağlanması gerektiği gözetilmeden, TCK’nun 504/3. madde ve bendi ile cezalandırılmaları ile yetinilmesi yerine olayda uygulama yeri bulunmayan aynı maddenin 5. bendi ile son fıkrasının da tatbiki suretiyle sanıklara fazla ceza tayini yasaya aykırıdır”, 11.CD., 24.09.2003-10714/6216, Ahmet GÜNDEL, **Açıklamalı-İçtihatlı 765 ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunlarındaki Hırsızlık ve Dolandırıcılık Suçları**, Ankara 2005, s. 506.

Algılama yeteneği, mağdurun kendisine yönelik gerçekleştirilen davranışlar karşısında akla uygun biçimde davranabilmesidir. Mağdur, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk veya benzer sebeplerden biriyle bu yeteneğinden yoksun olabilir.

Bu nitelikli halin gerçekleşmesi için, mağdurun algılama yeteneğinin zayıflamış olması gerekir. Mağdurun yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk gibi nedenlerle algılama yeteneğinin zayıflayıp zayıflamadığı, somut olayın özelliklerine göre değerlendirme yapılarak belirlenir. Mağdurun, tam akıl hastası veya yaşının çok küçük olması halinde, kendi failin davranışlarının hileli olduğunu algılama ve anlayabilme yeteneğine sahip olmadığından, aldatılmasından da söz edilemeyeceği için, dolandırıcılık suçunun unsurları ve dolayısıyla bu nitelikli hal oluşmaz⁶.

Failin, örneğin, sarhoş ederek veya uyuşturucu madde vererek mağdurun algılama yeteneğini zayıflattıktan sonra, hileli davranışları gerçekleştirmiş olması, suçun oluşması bakımından önem taşımaz⁷.

---

⁶ TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, s. 508.

⁷ TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, s. 507. Mağdurun fail tarafından algılama yeteneğinin zayıflatılması halinde, dolandırıcılık suçunun oluşmayacağı; “*Mağdurun herhangi bir vasıta ile kendisini bilmeyecek ve savunamayacak hale getirilmesi de, yağma suçunda cebir sayılır*” şeklindeki TCK’nun 148/3. maddesi gereğince yağma suçunun oluşacağı konusunda bkz. BAKICI, s. 451.

dd. Dolandırıcılık Suçunun Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Zararına Olarak İşlenmesi

Dolandırıcılık suçunun, kamu kurum ve kuruluşlarının zararına olarak işlenmesi, suçun basit haline göre daha ağır cezayı gerektirir.

Kamu kurum ve kuruluşlarından kasıt; devletin yasama, yürütme ve yargı görevlerini yürüten, asli vazifeleri kamu hizmeti görmek olan, Anayasa ve ilgili kanunlarında görev ve yetkileri tanımlanmış bütün kamu kurumlarıdır⁸. Buna göre, kamu kurum ve kuruluşlarının bu nitelikleri, statülerini düzenleyen mevzuat hükümlerine göre belirlenir.

Bu nitelikli halin gerçekleşmesi için, kamu kurum ve kuruluşlarının malvarlığı üzerinde tasarrufta bulunabilecek yöneticilerinin aldatılmış olması gerekir⁹. Bununla birlikte, kamu kurum ve kuruluşunun yetkili kişinin hileli davranışlarla aldatılması neticesinde ilgili kurum veya kuruluşunun dışında üçüncü bir kişinin zarar görmesi halinde bu nitelikli hal oluşmaz¹⁰. Bu durumda, suçun kamu

---

⁸ Metin GÜNDAY, **İdare Hukuku**, Ankara 2004, s. 282. “Somut olayda, 5263 sayılı Kanun ile 3294 sayılı Kanun uyarınca il ve ilçelerde kurulan *sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının* mütevelli heyetlerinin teşkili 3294 sayılı Yasa'nın 7. maddesinde, gelirleri 8. maddesinde, muafiyetler ise 9. maddesinde düzenlenmiş olup, vakfın niteliği, malları ve paraları hakkında özel bir hüküm bulunmadığı gibi anılan Yasa'nın son maddesinde de vakfın Medeni Kanun'daki hükümlere göre tescil edileceğinin belirtilmesi karşısında, kamu gücü ayrıcalıklarının bulunmaması ve vakıflara ilişkin mevzuatın uygulanması gerektiği cihetle; anılan vakfın kamu kurumu ve kuruluşu olarak kabul edilemeyeceğinden, dolandırıcılık suçu kamu kurum ve kuruluşları aleyhine işlenmemiştir”, 11.CD., 17.10.2006-4014/8212, www.kazanci.com.tr (erişim tarihi: 26.11.2008).

⁹ TOROSLU, *Özel Kısım*, s. 189; CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 470.

¹⁰ “Sanığın bankamatikte kurduğu tertibatla şikâyetçinin kartının sıkışmasını sağlayıp yardım etme bahanesi ile şifresini de öğrenerek para çekmekten ibaret eyleminde suçtan doğrudan doğruya zarar görmeyen bankanın kamu davasına katılmasına karar verilmesi yasaya aykırıdır”, 11.CD., 11.12.2007-

kurum ve kuruluşlarının araç olarak kullanılarak işlenmesi şeklindeki nitelikli hal söz konusu olur (TCK 158/1-d).

b. Kullanılan Araçtan Kaynaklanan Ağırlaştırıcı Nedenler

aa. Dolandırıcılık Suçunun Kamu Kurum ve Kuruluşlarının, Kamu Meslek

Kuruluşlarının, Siyasî Parti, Vakıf veya Dernek Tüzel Kişiliklerinin Araç Olarak Kullanılması Suretiyle İşlenmesi

Dolandırıcılık suçunun, kamu kurum ve kuruluşlarının, kamu meslek kuruluşlarının, siyasi parti, vakıf veya dernek tüzel kişiliklerinin araç olarak kullanılması suretiyle işlenmesi, suçun basit haline göre daha ağır cezayı gerektirir¹¹.

Kamu kurum ve kuruluşlarından kasıt, devletin yasama, yürütme ve yargı görevlerini yürüten, asli vazifeleri kamu hizmeti görmek olan, Anayasa ve ilgili kanunlarında görev ve yetkileri tanımlanmış bütün kamu kurumlarıdır.

2006/177-2007/9139, YALVAÇ, s. 1090; “Dolandırıcılık suçunun mağdurlarının piyasaya sürülen sahte sigaraları alan kişiler olduğundan bu suçtan doğrudan doğruya zarar görmeyen Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Aş. ve Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu’nun katılmalarına ilişkin karar hukuken geçersizdir”, 11.CD., 04.07.2006-2005/4323-2006/6330, BAKICI, s. 691.

¹¹ Krş. “Dolandırıcılık suçu, Posta, Telgraf ve Telefon İşletmesinin haberleşme araçlarını veya banka veya kredi kurumlarını veya herhangi bir kamu kurum ve kuruluşunu vasıta olarak kullanmak suretiyle işlenirse, faile iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve sağladığı haksız menfaatin iki misli kadar ağır para cezası verilir.” (765 sayılı TCK 504/1-3)

Kamu meslek kuruluşları kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarıdır¹².

Barolar ve Türkiye Barolar Birliği, Türkiye Bankalar Birliği, tabip odaları ve Türk Tabipler Birliği, eczacı odaları ve Türk Eczacıları Birliği, diş hekimleri odaları ve Türk Diş Hekimleri Birliği, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye Noterler Birliği bu anlamda kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarıdır.

Siyasi partiler, Anayasa ve kanunlara uygun olarak; milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir Devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanmış tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır (SPK 3).

Vakıf, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluğudur (MK 101/1). *Dernek* ise, gerçek veya tüzel en az yedi kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip kişi topluluğudur (MK 56/1).

---

¹² CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 471; TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, s. 508. “Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzel kişilikleridir.” (AY 135)

Bu nitelikli halin gerçekleşmesi için, hükümde gösterilen kurumların ve tüzel kişilerin bu nitelikte olmaları ve bunların araç olarak kullanılarak hileli davranışlar sonucunda yarar sağlanması gerekir¹³. Failin gerçekte var olmayan bir vakıftan söz ederek yarar sağlanması halinde, bu nitelikli hal oluşmaz.

Araç olarak kullanma, sağlık karnesi, giriş kartı, kamu meslek kuruluşlarından verilen kimlik kartı gibi sözü edilen kurumların maddi varlıklarının araç olarak kullanılmasını ifade eder¹⁴.

---

¹³ “Noterlik hizmeti, bir kamu hizmeti olup kamu kurumu niteliğinde olmadığından, sanığın kendisini başka biri olarak tanıtip, bu şahıs adına düzenlenen ve kendi fotoğrafını yapıştırdığı sürücü belgesini kullanmak suretiyle noterde düzenlenen vekâletname ile satın aldığı aracı, bir başkasına yine aynı sahte isim ve kimliği kullanarak noterde düzenlediği vekâletname ile satması şeklinde oluşan eylemi, kamu kurumunun vasıta kılınması suretiyle dolandırıcılık suçu değil; basit dolandırıcılık suçudur” 11.CD., 03.05.2004-3875/3828, www.kazanci.com.tr (erişim tarihi: 26.11.2008); “Sanığın, sahte düzenlenen Devlet Hastanelerinden aldığı raporlar, Nüfus Müdürlüğünden temin ettiği nüfus kaydı ve Sulh Hukuk Mahkemesinden aldığı veraset belgesi ile adı geçen kamu kurumları vasıta olarak kullanmak suretiyle sigorta bedelini almaktan ibaret eylemi, sigorta bedelini almak maksadıyla kamu kurumunu vasıta kılarak dolandırıcılık suçunu oluşturur”, 11.CD., 19.11.2003-2002/11856-2003/8427 www.kazanci.com.tr (erişim tarihi: 26.11.2008); “Sanığın, kendisini ... Bilgisayar Bayii ve bir siyasi partinin genel merkez üyesi olarak tanıtip, ilgili siyasi partinin genel merkez üyesi ve bilgisayar bayisi olduğuna dair kartvizitlerini göstermek suretiyle canlı hayvan ticareti ile uğraştığını ve Bulgaristan’dan uygun fiyatla koyun getirebileceğini söyleyerek, katılanlardan para alan ve sadece kartvizit göstermekten ibaret eyleminden dolayı siyasi parti tüzel kişiliğinin maddi varlığının araç olarak kullanılması söz konusu değildir”, 11.CD., 15.10.2007-5902/6700, BAKICI, s. 740-741.

¹⁴ “Sanığın belediyede görevli olduğunu söyleyip, önceden hazırladığı hiçbir özelliği olmayan vasıfsız listeyi göstererek çöp vergisi adı altında para toplamak şeklinde oluşan eylemi, vasıta sözcüğünün maddi varlıkları kapsamaması ve belediye görevlisi olduğunu söylemenin vasıta olarak kabul edilmemesi nedeniyle basit dolandırıcılık suçunu oluşturur”, 11.CD., 26.06.2002-5997/6242, www.kazanci.com.tr (erişim tarihi: 26.11.2008).

bb. Dolandırıcılık Suçunun Bilişim Sistemlerinin, Banka veya Kredi Kurumlarının Araç Olarak Kullanılması Suretiyle İşlenmesi

Dolandırıcılık suçunun, bilişim sistemlerinin, banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle işlenmesi, suçun basit haline göre daha ağır cezayı gerektirir.

Bilişim sistemi, verileri toplayıp yerleştirdikten sonra bunları otomatik işlemlere tabi tutma olanağı veren manyetik sistemdir¹⁵. ATM'ler, mağazalarda kullanılan satış işleme makineleri ve veri iletimi sağlayan büyük terminaller bilişim sistemlerine örnek olarak verilebilir¹⁶. Failin bilişim sistemleri aracılığıyla hileli davranışlarda bulunması mümkündür. Bununla birlikte bu nitelikli halin gerçekleşmesi için, failin bu nitelikteki hileli davranışları sonucunda; mağduru aldatarak yarar sağlaması gerekir. Başka bir anlatımla, failin hileli davranışının muhatabının bilişim sistemi dâhilindeki araçlar değil mağdurun kendisi olmalıdır.

Dolandırıcılık suçunda bilişim sisteminin araç olarak kullanılması, hukuka aykırı olarak bilişim sistemine girme¹⁷, sisteme¹⁸ veya veriye müdahale etmek¹⁹

---

¹⁵ Bkz. TCK m. 243'ün Gerekçesi.

¹⁶ Murat Volkan DÜLGER, **Türk Ceza Hukuku'nda Bilişim Suçları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2004, s. 19.

¹⁷ “Bir bilişim sisteminin bütününe veya bir kısmına, hukuka aykırı olarak giren ve orada kalmaya devam eden kimseye bir yıla kadar hapis veya adli para cezası verilir.” (TCK 243/1)

¹⁸ “Bir bilişim sisteminin işleyişini engelleyen veya bozan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” (TCK 244/1)

suretiyle de gerçekleşebilir. Dolandırıcılık suçunun bilişim sistemine girme suçu ile birlikte işlenmesi halinde gerçek içtima kurallarının uygulanması gerekir. Bu durumda birbirinden bağımsız iki ayrı suç vardır. Dolandırıcılık suçunun sisteme veya verilere müdahale etmek suretiyle işlenmesi halinde ise; yardımcı normun sonralığı ilkesinin gereği olarak fail sadece dolandırıcılık suçundan cezalandırılır²⁰.

Banka, halkın veya işletmelerin tasarruflarını mevduat olarak toplayan, bu şekilde oluşturduğu sermaye birikimlerini başkalarına ödünç vererek, kredi ve benzeri finansal hizmetleri profesyonel anlamda yürütmeye yetkili kılınmış kurumdur²¹. 5411 sayılı Bankacılık Kanun'un 3. maddesine göre; *banka*, mevduat bankaları ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarını; *kredi kuruluşu* ise, mevduat bankalarını ve katılım bankalarını ifade eder. Banka veya kredi kuruluşlarının araç olarak kullanması, kredi kartı, çek, banka cüzdanı, teminat mektubu gibi bankanın maddi varlıkları kullanılarak hileli davranışların gerçekleştirilmesidir²². Bununla birlikte, bu durumda banka veya kredi kuruluşu suçtan zarar gören değildir.

---

¹⁹ “Bir bilişim sistemindeki verileri bozan, yok eden, değiştiren veya erişilmez kılan, sisteme veri yerleştiren, var olan verileri başka bir yere gönderen kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” (TCK 244/2)

²⁰ “Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan fiillerin işlenmesi suretiyle kişinin kendisinin veya başkasının yararına haksız bir çıkar sağlamasının *başka bir suç oluşturmaması hâlinde*, iki yıldan altı yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.” (TCK 244/4)

²¹ Fatih Selami MAHMUTOĞLU, **Ekonomik Suçlar Bağlamında Kredi Hukukundan Kaynaklanan Suç ve İdari Suçlar**, Ankara 2003, s. 72. Bankaların faaliyet alanları, diğer kanunlarda öngörülen hükümler saklı kalmak şartıyla, Bankacılık Kanunu'nun 4. maddesinde gösterilmiştir.

²² “Sanığın kart sahibinin çalıştığı işyerindeki soyunma odasından çaldığı kredi kartını benzin alımında POS cihazından geçirterek alışverişte kullanması eylemi, çalıntı kredi kartını bankanın maddi varlıklarından olan POS cihazından geçirmek suretiyle alışverişte kullanarak bankayı vasıta kılmak suretiyle dolandırıcılık suçunu oluşturur”, 11.CD., 07.03.2006-2003/14577-2006/1628, www.kazanci.com.tr (erişim tarihi: 29.11.2008); “Sanığın düzenlediği sahte belgelerle, tasarrufu

cc. Dolandırıcılık Suçunun Basın ve Yayın Araçlarının Sağladığı Kolaylıktan Yararlanmak Suretiyle İşlenmesi

Dolandırıcılık suçunun, basın ve yayın araçlarının sağladığı kolaylıktan yararlanarak işlenmesi, suçun basit haline göre daha ağır cezayı gerektirir²³.

Basın ve yayın araçları, haberleri, düşünceleri veya duyguları, yazı, resim ya da ses ile çoğaltarak anonim nitelikteki kitlelere ulaştıran teknik araçlardır²⁴. Fail, radyo gibi işitsel, gazete veya dergi gibi yazılı ya da televizyon gibi görsel basın ve yayın araçlarını kullanarak hileli davranışlarda bulunabilir. Bununla birlikte, bu nitelikli halin uygulanabilmesi için, bu araçların suçun işlenmesinde özel bir kolaylık sağlamış olması gerekir. Hileli davranışların basın ve yayın araçlarının kullanılması

---

teşvik kesintileri nema ödemelerini alarak kamu kurumu niteliğindeki bankayı dolandırdığının kabul edilmesine göre, bu oluş içinde bankanın suça vasıta kılınması söz konusu olmayıp, suçun bankaya karşı işlendiği gözetilmeden sanıklara fazla ceza tayini yasaya aykırıdır”, 11.CD., 16.10.2002-6668/8233, www.kazanci.com.tr (erişim tarihi: 29.11.2008); “Bir bankanın ATM makinesinin kredi kartı giriş bölümüne, kartın geri alınmasını engellemek amacıyla yapışkan kâğıt koyan sanıkların, bu makinede işlem yapmak isteyen şikâyetçinin kartını geri alamaması üzerine yardım etmek amacıyla yanına gelip şifresini sordukları, şikâyetçinin söylemeyip kartı makinenin içine iteklediği, şikâyetçinin bankanın kapalı olması nedeniyle açılmasını beklemek amacıyla kendi işyerine gittiği, bir süre sonra kredi kartını çıkaran sanıkların kart üzerindeki bilgileri öğrenerek, şikâyetçiye telefon edip kendilerini banka görevlisi gibi tanıtip, hesap ile ilgili bazı bilgileri söylemek suretiyle güveni sağladıktan sonra iptal edeceklerinden bahisle şifresini sorup öğrendikleri, bu suretle elde ettikleri kart ve şifreyi kullanarak para çekip havale yaptıkları olayda; sanığım, şikâyetçiye ait şifreyi hile ve desise yaparak öğrenmesi, telefon ve bankayı vasıta kılarak şikâyetçinin zararına, kendi yararına haksız menfaat sağlaması nedeniyle eylem dolandırıcılık suçunu oluşturur”, 11.CD., 11.06.2002-5633/5659, www.kazanci.com.tr (erişim tarihi: 29.11.2008); “Kredi kartlarından üretilmiş sahte slipleri kullanarak bankadan para alma eylemi bankayı vasıta kılarak dolandırıcılık suçunu oluşturur”, CGK., 29.05.2001-2001/6-106-2002/111, www.kazanci.com.tr (erişim tarihi: 29.11.2008).

²³ Krş. “Dolandırıcılık suçu, Posta, Telgraf ve Telefon İşletmesinin *haberleşme araçlarını* veya banka veya kredi kurumlarını veya herhangi bir kamu kurum ve kuruluşunu vasıta olarak kullanmak suretiyle işlenirse, faile iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve sağladığı haksız menfaatin iki misli kadar ağır para cezası verilir.” (765 sayılı TCK 504/1-3).

²⁴ Kayıhan İÇEL-Yener ÜNVER, **Kitle Haberleşme Hukuku (Basın, Radyo-Televizyon, Sinema-Video, İnternet)**, İstanbul 2005, s. 10.

aracıyla basın mensupları tarafından gerçekleştirilebileceği gibi, basın mensubu dışındaki kişiler tarafından da gerçekleştirilmesi mümkündür²⁵.

Gazete ilanı veya gazetede çıkan bir haber kullanılarak hileli davranışların gerçekleştirilmesi gibi haller bu nitelikli halin kapsamındadır. Örneğin, gazetenin kupon toplama karşılığında bilgisayar verme kampanyası düzenleyerek kampanya başlangıcında 100 kupona bilgisayar verileceği ilan edilmiş ve kampanyanın yirminci gününde gazete fiyatı 10 katına çıkarılmış, kırkıncı gününde 20 katına çıkarılmış, sekseninci gününde 40 katına çıkarılmış ise veya bilgisayarların alımı için herhangi bir satıcı ile sözleşme yapılmamış ise bu nitelikli halden söz edilebilecektir. Bununla birlikte, her gazete ilanı veya her haber bu nitelikli hali oluşturmaz²⁶. Mağdurun gerçekte basın ve yayın araçlarıyla yayınlanmayan bir ilan veya haberin burada yayımlandığına inandırılarak yarar sağlanması halinde bu nitelikli hal uygulanmaz.

---

²⁵ CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 472. Basın ve yayın araçlarının aldatma aracı olarak kullanılarak suçun işlenmesinde sağladığı kolaylığın belirlenmesinin mümkün olmaması nedeniyle bu ağırlaştırıcı nedenin anlamı ve uygulama alanının belirsiz olduğu ve bu nedenin sadece basın mensupları bakımından mı uygulanacağını anlamadığı konusunda bkz. TOROSLU, Özel Kısım, s. 189.

²⁶ “Şikâyetçinin, aracının satışı hususunda gazeteye verdiği ilan üzerine sanığın bir arkadaşının şikâyetçiyle araçla ilgili olarak telefonla görüşmesinden sonra oğlunun arabaya bakmaya geleceğini söylediği, sanığın kendisini *Emre* ismiyle tanıtip arabayı bir de babasının görmesini isteyerek kendilerinin olduğunu söylediği, başkasına ait internet kafeye giderlerken aracın anahtarını şikâyetçiden alıp aracı kullandığı, kafeye geldiklerinde daha önce anlaştığı ve şikâyetçiye kendisini babası olarak tanıtan kişinin telefonla aradığı, sanığın bir müddet konuşmasından sonra telefonu "sizinle konuşmak istiyor" diyerek şikâyetçiye verdiği, onun telefonla konuşmasını fırsat bilerek kendisinde bulunan anahtarla arabayı alıp götürmekten ibaret eyleminin 5327 Sayılı TCK'nun 157. maddesindeki *basit dolandırıcılık* suçunu oluşturduğu gözetilmeden, aracın satışı hususunda gazete ilanını şikâyetçinin de verdiği dikkate alınmadan, nitelikli dolandırıcılık suçunu oluşturduğundan bahisle aynı kanunun 158/1-g maddesi gereğince hüküm kurulması yasaya aykırıdır”, 11.CD., 01.02.2007-2006/9122-2007/473, BAKICI, s. 714.

c. Belli Mesleki Faaliyetlerin Kullanılmasından Kaynaklanan Ağırlaştırıcı Nedenler

aa. Dolandırıcılık Suçunun Tacir veya Şirket Yöneticisi Olan ya da

Şirket Adına Hareket Eden Kişilerin Ticari Faaliyetleri Sırasında;

Kooperatif Yöneticilerinin Kooperatifin Faaliyeti Kapsamında İşlenmesi

Dolandırıcılık suçunun, tacir veya şirket yöneticisi olan ya da şirket adına hareket eden kişilerin ticari faaliyetleri sırasında; kooperatif yöneticilerinin kooperatifin faaliyeti kapsamında işlenmesi, suçun basit haline göre daha ağır cezayı gerektirir²⁷.

Bu nitelikli halin uygulanması için, failin tacir, şirket yöneticisi veya şirket adına hareket eden kişi ya da kooperatif yöneticisi gibi belli bir sığfata sahip olması şarttır²⁸.

Tacir, bir ticari işletmeyi²⁹, kısmen dahi olsa kendi adına işleten kimsedir (TTK 14/1)³⁰. Küçük ve kısıtlılara ait ticari işletmeyi, bunların adına işleten veli ve

---

²⁷ Krş. “Dolandırıcılık suçu, meslek ve görevlerini yaptıkları sırada avukatlar, dava vekilleri, vekiller veya kurum yöneticileri tarafından işlenirse, faile iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve sağladığı haksız menfaatin iki misli kadar ağır para cezası verilir.” (765 sayılı TCK 504/1-8)

²⁸ Suçun oluşması için, failin belli bir hukuki veya fiili durumda bulunması şartının arandığı suçlara *özgü suç* denir. Bkz. TOROSLU, Genel Hükümler, s. 91.

²⁹ “Ticarethane veya fabrika yahut ticari şekilde işletilen diğer müesseseler, ticari işletme sayılır.” (TTK 11/1)

³⁰ “Bir ticari işletmeyi kurup açtığını, sirküler, gazete, radyo ve sair ilan vasıtalarıyla halka bildirmiş veya işletmesini ticaret siciline kaydettirerek keyfiyeti ilan etmiş olan kimse fiilen işletmeye başlamamış olsa bile tacir sayılır. Bir ticari işletme açmış gibi, ister kendi adına, ister adi bir şirket

vasi, tacir sayılmaz; tacir sıfatı, temsil edilene aittir. Ancak kanuni temsilci ceza hükümleri bakımından tacir gibi sorumlu olduğundan (TTK 15), ticari faaliyet sırasında hileli davranışları gerçekleştiren kanuni temsilci hakkında da bu nitelikli hal uygulanır.

Ticaret şirketleri, kollektif³¹, komandit³², anonim³³, limited³⁴ ve kooperatif³⁵ şirketleridir (TTK136). Bu nitelikli halin uygulanabilmesi için failin şirket yöneticisi veya şirket adına hareket eden kişi olması gerekir. Şirket yöneticisi buna ilişkin mevzuat hükümlerine göre belirlenir. *Şirket adına hareket eden kişi* ise, ortakların ve yöneticinin dışında ticari mümessil, ticari vekil veya acente gibi şirketi temsile yetkili gerçek kişilerdir.

---

veya her ne suretle olursa olsun hukuken var sayılmayan diğer bir şirket adına (ortak sıfatıyla) muamelelerde bulunan kimse, hüsnüniyet sahibi üçüncü şahıslara karşı tacir gibi mesul olur.” (TTK 14/2, 3)

³¹ “Ticari bir işletmeyi bir ticaret unvanı altında işletmek maksadıyla hakiki şahıslar arasında kurulan ve ortaklarından hiçbirisinin mesuliyeti şirket alacaklarına karşı tahdit edilmemiş olan şirket, kollektif şirkettir.” (TTK 153)

³² “Ticari bir işletmeyi bir ticaret unvanı altında işletmek maksadıyla kurulan ve şirket alacaklılarına karşı ortaklardan bir veya bir kaçının mesuliyeti tahdit edilmemiş ve diğer ortak veya ortakların mesuliyeti muayyen bir sermaye ile tahdit edilmiş olan şirket komandit şirkettir.” (TTK 243/1)

³³ “Anonim şirket, bir unvana sahip, esas sermayesi muayyen ve paylara bölünmüş olan ve borçlarından dolayı yalnız mamelekiyle mesul bulunan şirkettir.” (TTK 269/1)

³⁴ “İki veya daha fazla hakiki veya hükmi şahıs tarafından bir ticaret unvanı altında kurulup, ortaklarının mesuliyeti koymayı taahhüt ettikleri sermaye ile mahdut ve esas sermayesi muayyen olan şirkete limitet şirket denir.” (TTK 503/1)

³⁵ “Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara kooperatif denir.” (KK 1)

Kooperatif yöneticisi ise, şirketin ana sözleşmesi ile kendisine kooperatifi yönetme yetkisi verilen kişidir³⁶. Kooperatif yöneticisi bakımından, maddede hileli davranışların *kooperatif faaliyeti kapsamında* gerçekleştirilmiş olması şartının aranması nedeniyle; kooperatifin yöneticisi olan failin kooperatifin zararına olarak suçu işlemesi halinde de bu nitelikli hal uygulanır.

bb. Dolandırıcılık Suçunun Serbest Meslek Sahibi Kişiler Tarafından,

Mesleklerinden Dolayı Kendilerine Duyulan Güvenin Kötüye Kullanılması Suretiyle İşlenmesi

Dolandırıcılık suçunun, serbest meslek sahibi kişiler tarafından, mesleklerinden dolayı kendilerine duyulan güvenin kötüye kullanılarak işlenmesi, suçun basit haline göre daha ağır cezayı gerektirir³⁷.

Serbest meslek sahibi kişiler, serbest meslek faaliyetini³⁸ mutat meslek halinde ifa edenlerdir (GVK 66/1). Bu nitelikli halin uygulanabilmesi için, hileli davranışların serbest meslek faaliyeti sırasında işlenmiş olması yeterli değildir.

---

³⁶ “Ana sözleşme, genel kurula veya yönetim kuruluna, kooperatifin yönetimini ve temsilini kısmen veya tamamen kooperatif ortağı bulunmaları şart olmayan bir veya birkaç müdüre veya yönetim kurulu üyesine tevdi etmek yetkisini verebilir.” (KK 58)

³⁷ Krş. “Dolandırıcılık suçu, *meslek ve görevlerini yaptıkları sırada avukatlar, dava vekilleri, vekiller veya kurum yöneticileri tarafından işlenirse*, faile iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve sağladığı haksız menfaatin iki misli kadar ağır para cezası verilir.” (765 sayılı TCK 504/1-8)

³⁸ “Serbest meslek faaliyeti, sermayeden ziyade şahsi mesaiye ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanan ve ticari mahiyette olmayan işlerin işverene tabi olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılmasıdır.” (GVK 65/2)

Serbest meslek sahibi failin, mesleğinden dolayı kendine duyulan güveni de kötüye kullanması gerekir. Örneğin bir avukatın veya diş hekiminin üstlendiği işle veya sıfatını kullanarak mağduru aldatıp onu veya üçüncü bir kişiyi zarara uğratması halinde, dolandırıcılık suçu daha ağır şekilde cezalandırılacaktır³⁹.

---

³⁹ CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 473. “5237 sayılı TCK’nun 158/1-i bendinde *serbest meslek sahibi kişiler tarafından, mesleklerinden dolayı kendilerine duyulan güvenin kötüye kullanılması suretiyle işlenmesi* hali nitelikli dolandırıcılık olarak kabul edilmiştir. 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 65/2. maddesinde serbest meslek faaliyeti *sermayesinden ziyade şahsi mesaiye ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanan ve ticari mahiyette olmayan işlerin işverene tabi olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılmasıdır* şeklinde tanımlanmış, aynı kanunun 66. maddesinde ise *serbest meslek faaliyetini mutat meslek halinde ifa edenler, serbest meslek erbabıdır* denilmiştir. Böylece kendi nam ve hesabına mesleğin gerektirdiği etik kurallara uygun olarak çalışması gereken kişilerin toplumda kendilerine duyulan güveni kötüye kullanmak suretiyle dolandırıcılık suçunu işlemeleri hali nitelikli dolandırıcılık olarak düzenlenmiştir. Bu bendin uygulanabilmesi için, failin *serbest meslek mensubu* olması ve dolandırıcılık suçunu da mesleği gereği kendilerine duyulan güveni kötüye kullanmak suretiyle işlenmesi gerekir. Sanıklar, ... Emlak unvanıyla yaptıkları emlak komisyonculuğu işi karşılığında aldıkları bedeller için Vergi Usul Kanunu gereğince serbest meslek makbuzu düzenlemeyip fatura düzenlemek zorunda bulduklarından, emlak komisyonculuğu sıfatı, serbest meslek kavramı içerisinde değerlendirilemez”, 11.CD., 23.05.2007-2318/3612, YALVAÇ, s. 1097; “Sanığın önceden yaptığı plan gereği sahte plaka, ruhsat ve sürücü belgeleri düzenleyerek kendisini 11.6.2005 tarih ve 0975 nolu "Yükleme Fişi" (nakliyat sözleşmesi)nde yine sahte Bilge USA Taşımacılık Ticaret Limited Şirketinde şoför olarak çalışıyor gibi göstermek suretiyle hileli davranışlarla teslim aldığı şikayetçi şirkete ait güneş enerji sistemlerini İstanbul'a nakletmek yerine başka yere götürüp satması şeklindeki eyleminde, araç sürücülüğü sıfatı serbest meslek kavramı içinde değerlendirilemez”, 11.CD., 20.02.2006-2005/12022-2006/1003, YALVAÇ, s. 1108.

d. Failin Saikinden Kaynaklanan Ağırlaştırıcı Nedenler

aa. Dolandırıcılık Suçunun Banka veya Diğer Kredi Kurumlarınca Tahsis Edilmemesi Gereken Bir Kredinin Açılmasını Sağlamak Maksadıyla İşlenmesi

Dolandırıcılık suçunun, banka veya diğer kredi kurumlarınca tahsis edilmemesi gereken bir kredinin açılmasını sağlamak maksadıyla işlenmesi, suçun basit haline göre daha ağır cezayı gerektirir⁴⁰.

Banka, halkın veya işletmelerin tasarruflarını mevduat olarak toplayan, bu şekilde oluşturduğu sermaye birikimlerini başkalarına ödünç vererek, kredi ve benzeri finansal hizmetleri profesyonel anlamda yürütmeye yetkili kılınmış kurumdur⁴¹. Bu koşulları taşımayan işletmeler, mevduat toplayıp bankacılık işlemi yapsalar da banka değil ticari işletmedir⁴². 5411 sayılı Kanun'un 3. maddesine göre; *banka*, mevduat bankaları ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarını; *kredi kuruluşu* ise, mevduat bankalarını ve katılım bankalarını ifade eder.

5411 sayılı Kanun'un 48. maddesine göre; *kredi*, bankalarca verilen nakdî krediler ile teminat mektupları, kontrgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayri

---

⁴⁰ Krş. "Dolandırıcılık suçu, banka veya diğer kredi kurumlarınca tahsis edilmemesi gereken bir kredinin açılmasını sağlamak maksadıyla işlenirse, faile iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve sağladığı haksız menfaatin iki misli kadar ağır para cezası verilir." (765 sayılı TCK 504/1-1)

⁴¹ MAHMUTOĞLU, Kredi Hukukundan Kaynaklanan Suçlar, s. 72. Bankaların faaliyet alanları, diğer kanunlarda öngörülen hükümler saklı kalmak şartıyla, Bankacılık Kanunu'nun 4. maddesinde gösterilmiştir.

⁴² MAHMUTOĞLU, Kredi Hukukundan Kaynaklanan Suçlar, s. 71-73.

nakdi krediler ve bu niteliği haiz taahhütler, satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdi krediler, tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler, gayri nakdi kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, ters repo işlemlerinden alacaklar, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler, ortaklık payları ve Kurulca⁴³ kredi olarak kabul edilen işlemler, kalkınma ve yatırım bankalarının finansal kiralama yöntemiyle sağladığı finansmanlar ile katılım bankalarının taşınır ve taşınmaz mal ve hizmet bedellerinin ödenmesi suretiyle veya kâr ve zarar ortaklığı yatırımları, taşınmaz, ekipman veya emtia temini veya finansal kiralama, mal karşılığı vesaikin finansmanı, ortak yatırımlar veya benzer yöntemlerle sağladıkları finansmanlardır.

Bu nitelikli halin uygulanabilmesi için, failin mevzuat hükümlerine göre borç para verme yetkisine sahip kurumların zararına olarak kredi verilmesi konusunda karar vermeye yetkili kişilerin hileli davranışlarla aldatılarak kredi açılmasını sağlaması gerekir. Borç para verme yetkisine sahip olmayan kurumların hileli davranışlarla zarara uğratılması halinde bu nitelikli hal oluşmaz⁴⁴.

Kredinin tahsis edilmemesi gereken bir kredi olup olmadığı buna ilişkin mevzuat hükümlerine göre belirlenir. Tahsis edilmemesi gereken bir kredi hileli davranışlarla değil de; örneğin, bankanın eksik incelemesi sonucu hatalı olarak

---

⁴³ “Bu kanunun uygulanmasında; kurul, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunu ifade eder.” (5411 sayılı Kanun 3/2)

⁴⁴ CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 465.

açılmışsa bu durumda dolandırıcılık suçu oluşmayacağından, bu nitelikli hal de söz konusu olmaz. Hileli davranışların kredinin tahsisinden önce gerçekleşmesi gerekir. Failin kredi tahsis edildikten sonra sahte olarak düzenlediği çekleri teminat olarak vermek gibi hileli davranışlar gerçekleştirmesi halinde; dolandırıcılık suçu oluşmayacağından bu nitelikli hal de uygulanmaz.

Tahsis edilmemesi gereken bir kredinin açılmasını sağlamak maksadıyla hileli davranışların gerçekleştirilmesine, banka ve kredi kurumlarının kredi açmaya yetkili olan kişileri iştirak edebilir. Bu durumda dolandırıcılık suçunun bu nitelikli halinin mi yoksa Bankacılık Kanunu'ndaki zimmet suçunun mu oluşacağına açıklığa kavuşturulması gerekir⁴⁵.

Failin kredi kararı vermek için yeterli çoğunluğa sahip olmayan kredi açmaya yetkili kişiler ile tahsis edilmemesi gereken bir kredinin açılması hususunda anlaşması ve bunun için diğer yetkililerin hileli davranışlarla aldatılmış olması halinde, failin eylemine iştirak eden yetkili kişiler bakımından da dolandırıcılık suçu söz konusu olur⁴⁶. Bu durumda, esasen suça iştirak eden yetkili kişiler kredi açılması konusunda tek başına karar veremeyip hileli davranışlarla diğer yetkililerin aldatılmasına katılırlar.

---

⁴⁵ “Görevi nedeniyle zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu para veya para yerine geçen evrak veya senetleri veya diğer malları kendisinin ya da başkasının zimmetine geçiren banka yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile diğer mensupları, altı yıldan on iki yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacakları gibi bankanın uğradığı zararı tazmine mahkûm edilirler. Suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi hâlinde faile on iki yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası verilir; ancak, adli para cezasının miktarı bankanın uğradığı zararın üç katından az olamaz. Ayrıca meydana gelen zararın ödenmemesi hâlinde mahkemece re'sen ödettirilmesine hükümlenir.” (Bankacılık Kanunu 160/1, 2)

⁴⁶ MAHMUTOĞLU, Kredi Hukukundan Kaynaklanan Suçlar, s. 242.

Kredi kararı vermeye yeterli çoğunluğa sahip kredi açmaya yetkili kişilerin anlaşarak tahsis edilmemesi gereken bir kredinin açılmasına karar vermeleri halinde ise; kişilerin kendi kendilerini aldatarak kendilerine veya üçüncü bir kişiye zarar vermeleri düşünülemeyeceğinden, dolandırıcılık değil, Bankacılık Kanunu'ndaki zimmet suçu oluşur⁴⁷. Bu suçun faili, sadece bankanın yönetim kurulu başkanı, üyeleri ve diğer mensupları olabileceğinden, bu suç özgül suçlardandır. Bu nedenle, suça iştirak edip bu sıfatlara sahip olmayanlar suçun faili olamaz; bu kişiler ancak suçtan yardım eden veya azmettiren sıfatıyla sorumlu olurlar (TCK 40/2).

bb. Dolandırıcılık Suçunun Sigorta Bedelini Almak Maksadıyla İşlenmesi

Dolandırıcılık suçunun, sigorta bedelini almak maksadıyla işlenmesi, suçun basit haline göre daha ağır cezayı gerektirir⁴⁸.

Sigorta, bir akittir ki; bununla sigortacı bir prim karşılığında diğer bir kimsenin para ile ölçülebilir bir menfaatini halele uğratan bir tehlikenin (bir rizikonun) meydana gelmesi halinde tazminat vermeyi yahut bir veya birkaç kimsenin hayat müddetleri sebebiyle veya hayatlarında meydana gelen belli bir takım hadiseler dolayısıyla bir para ödemeyi veya sair edalarda bulunmayı üzerine alır

---

⁴⁷ CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s 466.

⁴⁸ “Dolandırıcılık suçu, sigorta bedelini almak maksadıyla işlenirse, faile iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis ve sağladığı haksız menfaatin iki misli kadar ağır para cezası verilir.” (765 sayılı TCK 504/1-1)

(TTK 1263/1). Sigortacılık faaliyeti, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nda düzenlenmiştir.

Bu nitelikli halin uygulanması için, failin hileli davranışlarla sigorta şirketinin sigorta bedelini ödemeye karar vermeye yetkili kişisini aldatması gerekir. Bununla birlikte, failin sigorta bedelinin ödenmesi amacıyla hileli davranışları gerçekleştirmesi şarttır.

Failin sigorta bedelinin ödenmesini talep etme hakkına sahip olması şart değildir. Dolandırıcılık suçunun üçüncü bir kişinin yararına işlenmesi mümkün olduğundan sigorta sözleşmesinin tarafı olmayan kişilerin hileli davranışlarla sigorta bedelinin ödenmesini sağlaması halinde de bu nitelikli hal uygulanır⁴⁹.

e. Hilenin Türünden Kaynaklanan Ağırlaştırıcı Neden (Nüfuz Ticareti)

Dolandırıcılık suçunun, nüfuz ticareti yapılarak işlenmesi, suçun basit haline göre daha ağır cezayı gerektirir⁵⁰.

---

⁴⁹ DÖNMEZER, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, no. 397; ÖZGENÇ, Ekonomik Çıkar Suçları, s. 38. Failin sigortalı kişi olması gerektiği şeklindeki karşı görüş için bkz. ÖNDER, s. 395.

⁵⁰ Krş. “Her kim olursa olsun resmi meclisler azasından yahut Devlet memurlarından biri nezdinde hatırı sayıldığını yahut onlarla münasebeti bulunduğunu iddia ederek haklarında vuku bulacak tavassutta medarı teşvik yahut mükâfat olmak üzere yahut aza veya memurun himayesine mukabil onlara verilmek veya onlara verilmesi lazım gelen hediye veya mükâfata sarf olunmak bahanesiyle kendi yahut başka bir kimse hesabına para veya sair menfaat alır veya kabul eder veya bunların verilmesine vaad alırsa bir seneden beş seneye kadar hapis olunur ve bin liradan az olmamak üzere temin veya vaad olunan menfaatin üç misli ağır para cezası alınır.” (765 sayılı TCK 278/1)
Nüfuz ticareti suçunun, dolandırıcılık suçunun özel bir şekli olduğu ve kanunda devlet idaresine karşı suçlar arasında (765 sayılı TCK 278/1) düzenlenmesinin yanlış olduğu konusunda bkz. ÖZGENÇ, Ekonomik Çıkar Suçları, s. 68.

Bu nitelikli halin uygulanabilmesi için, failin kamu görevlileriyle ilişkisinin olduğundan, onlar nezdinde hatırı sayıldığından söz ederek belli bir işin gördürüleceği vaadiyle mağduru aldatarak yarar sağlaması gerekir⁵¹.

Failin tanıdığı veya aralarında hatır ilişkisi olduğunu ileri sürdüğü kişinin kamu görevlisi olması gerekir⁵². Bununla birlikte, failin belli bir kamu görevlisinden söz ederek mağduru aldatması şarttır⁵³. Failin, gördürüleceğini vadettiği işin tanıdığı veya hatırı sayıldığından bahsettiği kamu görevlisinin görevi ile ilgili olması gerekir. Aksi halde mağdurun aldanmasından söz edilemeyeceğinden bu nitelikli hal uygulanmaz.

---

⁵¹ Bu nitelikli hal açısından dolandırıcılık suçunun bağlı hareketli suç haline geldiği konusunda bkz. CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 474.

⁵² 765 sayılı TCK'nun 278. maddesinde ise; failin *resmi meclisler azasından veya devlet memurlarından biri* nezdinde hatırı sayıldığını veya onlarla ilişkisi bulunduğunu iddia etmesi aranmaktaydı.

⁵³ “Sanığın, kendisini avukat olarak tanıtip şikâyetçinin idare mahkemesinde açmış olduğu bir davayı kazanabileceğini söyleyerek adı geçen şikâyetçiden 4500 Alman Markı almak suretiyle kendisine çıkar sağlaması şeklinde gerçekleşen eylemin suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nun 503/1, karar tarihinde yürürlükte bulunan 5237 sayılı TCK'nun 157. maddesinde öngörülen basit dolandırıcılık suçunun yasal unsurlarını oluşturduğu gözetilmelidir”, 11.CD., 02.07.2007-2006/6746-2007/4559, YALVAÇ, s. 1096; “Sanığın, katılanın çocuklarının işe yerleştirilmesi için para talep edip, daha sonra katılanın bu parayı getirmesi üzerine Tedaş Genel Müdürü Haşım isimli hayali bir kişi ile telefonla görüştüğü intibai vererek yaptığı dolandırıcılıkta, eylemin başlangıcında belli bir memur yanında hatırı sayıldığından söz edilmediğinden fiil basit dolandırıcılık suçunu oluşturur”, 11.CD., 01.05.2007-2169/2958, YALVAÇ, s. 1074; “Sanığın belli bir isimden bahsetmeden Genel Kurmay'da tanıdıklarının olduğundan bahisle askerlikten muaf tutulmayı sağlayacağını söylemesi TCK'nun 158/2. maddesinde düzenlenen nitelikli dolandırıcılık suçunu değil, basit dolandırıcılık suçunu oluşturur”, 11.CD., 19.12.2006-6755/10432, YKD XXXIII, 3 (Mart 2007), s. 590-591.

2. Suçu Hafifleten Fiili Neden

Failin, bir hukuki ilişkiye dayanan alacağı tahsil amacıyla mağduru hileli davranışlarla aldatarak yarar sağlaması, suçun basit haline göre, daha az ceza ile cezalandırılır (TCK 159)⁵⁴. Dolandırıcılık suçunun bu halinin takibi, mağdurun şikâyetine bağlıdır⁵⁵.

⁵⁴ “Bir kimse Hükümete müracaata muktedir olduğu ahvalde iddia eylediği bir hakkı istihsal maksadıyla eşya üzerinde kuvvet sarfıyla kendiliğinden hakkını ihkak ederse otuz liradan elli liraya kadar ağır cezayı nakdiye mahkûm olur” (765 sayılı TCK 308/1). 765 sayılı TCK’nda düzenlenen *kendiliğinden hak alma (ihkak-ı hak) suçu* 5237 sayılı TCK’nda bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmemiş, hırsızlık (TCK 155) ve dolandırıcılık (TCK 159) suçlarının *hukuki bir ilişkiye dayanan alacağın tahsili amacıyla* işlenmesi suçu hafifleten fiili neden olarak düzenlenmiştir. Kendiliğinden hak alma suçunun bağımsız bir suç olarak düzenlenmesinin eleştirisi ve bu nitelikteki fiillerin oluşturabilecekleri suç tipleri bakımından cezayı indirici bir sebep olarak düzenlenmesi gerektiğini konusunda bkz. Mehmet Nihat KANBUR, **Türk Ceza Hukukunda Kendiliğinden Hak Alma Suçu (İhkak-ı Hak Cürmü-TCK m. 308)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2001, s. 63. Bununla birlikte, *Adliye Karşı Suçlar* arasında yer alan kendiliğinden hak alma suçunun 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda suç olarak öngörülmemiş olması ve bu türden eylemlerin malvarlığına karşı suçlar bakımından daha az cezayı gerektiren hal olarak öngörülmesi ile ilgili eleştiri ve tartışmalar konusunda bkz. Zeki HAFIZOĞULLARI, “Malvarlığına Karşı Suçların Ortak Genel Yapısı”, www.baskent.edu.tr/~zekih/ogrenci/mal.doc, s. 17-18 (erişim tarihi: 27.11.2008).

⁵⁵ “(1) Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olan suç hakkında yetkili kimse altı ay içinde şikâyette bulunmadığı takdirde soruşturma ve kovuşturma yapılamaz. (2) Zamanaşımı süresini geçmemek koşuluyla bu süre, şikâyet hakkı olan kişinin fiili ve failin kim olduğunu bildiği veya öğrendiği günden başlar. (3) Şikâyet hakkı olan birkaç kişiden birisi altı aylık süreyi geçirirse bundan dolayı diğerlerinin hakları düşmez. (4) Kovuşturma yapılabilmesi şikâyete bağlı suçlarda kanunda aksi yazılı olmadıkça suçtan zarar gören kişinin vazgeçmesi davayı düşürür ve hükmün kesinleşmesinden sonraki vazgeçme cezanın infazına engel olmaz. (5) İştirak hâlinde suç işlemiş sanıklardan biri hakkındaki şikâyetten vazgeçme, diğerlerini de kapsar. (6) Kanunda aksi yazılı olmadıkça, vazgeçme onu kabul etmeyen sanığı etkilemez. (7) Kamu davasının düşmesi, suçtan zarar gören kişinin şikâyetten vazgeçmiş olmasından ileri gelmiş ve vazgeçtiği sırada şahsî haklarından da vazgeçtiğini ayrıca açıklamış ise artık hukuk mahkemesinde de dava açamaz.” (TCK 73)

“(1) Suça ilişkin ihbar veya şikâyet, Cumhuriyet Başsavcılığına veya kolluk makamlarına yapılabilir. (2) Valilik veya kaymakamlığa ya da mahkemeye yapılan ihbar veya şikâyet, ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir. (3) Yurt dışında işlenip ülkede takibi gereken suçlar hakkında Türkiye’nin elçilik ve konsolosluklarına da ihbar veya şikâyette bulunulabilir. (4) Bir kamu görevinin yürütülmesiyle bağlantılı olarak işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle, ilgili kurum ve kuruluş idaresine yapılan ihbar veya şikâyet, gecikmeksizin ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir. (5) İhbar veya şikâyet yazılı veya tutanağa geçirilmek üzere sözlü olarak yapılabilir. (6) Yürütülen soruşturma sonucunda kovuşturma evresine geçildikten sonra suçun şikâyete bağlı olduğunun anlaşılması halinde; mağdur açıkça şikâyetten vazgeçmediği takdirde, yargılamaya devam olunur.” (CMK 158)

Bu hafifletici nedenin uygulanması için, failin mağdurdan bir alacağının bulunması, bu alacağın hukuki ilişkiye dayanması ve alacağın tahsili amacıyla mağdurun hileli davranışlarla aldatılması gerekir.

Alacak hakkı, bir edim ile yükümlü olan borçlunun şahsına karşı alacaklının kullandığı bir haktır⁵⁶. Alacak hakkı, malvarlığına ilişkin geçici, nispi, tip ve konusu bakımında sınırları bulunmayan bir yararlanma hakkıdır⁵⁷. Alacak hakkı, kural olarak, para ile ölçülebilen ekonomik bir değer taşır. Ancak, bazı hallerde ekonomik değer taşımayan bir edim borç ilişkisinin konusunu oluşturabilir⁵⁸. Bu anlamda, dolandırıcılık suçunun hukuki bir ilişkiye dayanan alacağın tahsili amacıyla işlenmesi halinde, bu alacağın mutlaka nakdi bir alacak olması şart değildir⁵⁹.

Dolandırıcılık suçunun hukuki konusu oluşturan malvarlığı değeri ile alacağın miktarının mutlaka eşit veya denk olması gerekmez⁶⁰. Bununla birlikte, alacak hakkının *nispi nitelikte olması* nedeniyle, bu hak herkese karşı ileri sürülemez. Bu hak, sadece borçluya karşı ileri sürülebilir. Bu nedenle, gerçekte borç ilişkisinin tarafı olmayan fail bakımından bu hal uygulanmaz⁶¹.

---

⁵⁶ OĞUZMAN-ÖZ, s. 12.

⁵⁷ Bkz. EREN, s. 46 vd.; OĞUZMAN-ÖZ, s. 14 vd.

⁵⁸ Bkz. EREN, s. 49.

⁵⁹ TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, s. 444.

⁶⁰ TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, s. 444. Kendiliğinden hak alma suçunun (765 sayılı TCK 308) oluşması bakımından da failin sahibi olduğunu iddia ettiği hakkın konusu ile suçun hukuki konusu olan eşyanın aynı veya eşit değerinde olması zorunluluğu şart değildir. Bkz. KANBUR, Kendiliğinden Hak Alma Suçu, s. 84.

Alacak hakkının hukuka uygun bir şekilde devredilmesi halinde, hukuki ilişkinin tarafları değişmiş olsa da, gerçek anlamda hukuki bir ilişki bulunduğundan alacak hakkı sahibinin bu halden yararlanması mümkündür⁶². Ancak, hukuki ilişkinin taraflarının değişmediği hallerde; alacaklı adına hareket eden üçüncü kişiler bakımından bu hüküm uygulanmaz⁶³.

Dolandırıcılık suçunun iştirak halinde işlenmesi halinde suçu hafifleten bu fiili nedenden, sadece hukuki ilişkiye dayanan alacak hakkı sahibi olan fail veya şerikler yararlanır⁶⁴.

Hukuki ilişki kavramı, hukuk düzeni tarafından korunan ilişkileri ifade eder. Hukuki ilişkiye dayanan alacak hakkı, sözleşmeden, haksız fiilden veya sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanabilir. Bununla birlikte, talep edilebilen dava edilemeyen *eksik borçların* tahsili amacıyla dolandırıcılığın işlenmesi halinde de bu hal

---

⁶¹ Bu durumda fail ile mağdur arasında gerçek anlamda bir borç ilişkisi bulunmamaktadır. Bkz. Mahmut KOCA, “5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Yağma Suçu”, Legal Hukuk Dergisi, Ağustos 2005, S. 32, s. 2817.

⁶² Aynı yönde bkz. Mehmet Nihat KANBUR, “5237 s. TCK Bakımından İhkak-ı Hak (Kendiliğinden Hak Alma) Niteliğindeki Fiillerin Değerlendirilmesi”, E-Akademi Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, Aralık 2007, S. 70, parç. 25 (erişim tarihi: 27.11.2008).

⁶³ Madde metninde (TCK 155), alacağın mutlaka faile ait olması gerektiğine yönelik açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Burada bir ayırım yapılmalıdır. Eğer hırsızlık fiilini işleyen kişiler ile alacağa sahip olan kişi arasında miras ilişkisi sağlayacak derecede akrabalık bağı bulunuyorsa bu kişileri daha az cezayı gerektiren hükümden yararlandırmak gerektir. Böyle bir miras ilişkisi bulunmuyorsa yararlanamayacaklardır. Bkz. Erdal NOYAN, **Hırsızlık ve Yağma Suçları**, Ankara 2005, s. 264-265. Yazarın, böyle bir ayırım yapmasının hiçbir hukuki dayanağı olmadığı, böyle bir ayırma giderek faillerin cezai sorumluluklarını belirlemenin doğru olmadığı ve böyle bir ayırımın ancak kanunda açık düzenleme bulunması halinde uygulanabileceği konusunda bkz. KANBUR, 5237 s. TCK Bakımından Kendiliğinden Hak Alma, dn. 41.

⁶⁴ TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, s. 444.

uygulanır⁶⁵. Kumar ve bahisten, evlenme tellallığından, ahlaki ödevlerin yerine getirilmesinden doğan veya zamanaşımına uğramış borçlar eksik borçtur⁶⁶.

Failin gerçekte olmadığı halde mağdur ile aralarında hukuki bir ilişkinin bulunduğu hususunda yanılması halinde, fail bu hatasından yararlanır⁶⁷.

3. Şahsi Cezasızlık Nedeni

Şahsi cezasızlık nedeni, suçun işlenmesi sırasında bulunan ve failin cezalandırılmasına engel olan şahsa bağlı nedenlerdir⁶⁸. Dolandırıcılık suçunun, haklarında ayrılık kararı verilmemiş eşlerden birinin, üstsoy, altsoy, bu derecede kayın hısımlarından birinin, evlat edinenin, evlatlığın veya aynı konutta beraber yaşayan kardeşlerden birinin zararına olarak işlenmesi halinde; ilgili akraba hakkında cezaya hükmolunmaz (TCK 167/1).

---

⁶⁵ *Eksik borç*, alacaklının borçludan borca konu edimi talep etme hakkının bulunduğu ve fakat alacağını dava ve cebri icra yoluyla takip etme hakkının bulunmadığı borçlardır. Bu durumda da hukukten mevcut olan bir alacak vardır. Ancak eksiklik bu alacağın dava yoluyla veya cebri icra organları aracılığıyla talep edilememesindedir. Bkz. EREN, s. 82 vd. Hukuki bir ilişkiye dayanmayan kumar, bahis, evlenme tellallığı veya fuhuş anlaşmasından kaynaklanan eksik borçların tahsili amacıyla suçun işlenmesi halinde suçu hafifleten bu nedenin uygulanamayacağı konusunda bkz. KANBUR, 5237 s. TCK Bakımından Kendiliğinden Hak Alma, parç. 31.

⁶⁶ EREN, s. 83-88.

⁶⁷ “Bir suçun daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli hallerinin gerçekleştiği hususunda hataya düşen kişi, bu hatasından yararlanır” (TCK 30/2). Failin cezayı hafifleten nedenlerin gerçekleştiği hususunda hataya düştüğü hallerde, onun iradesi lehine hareket edilir; yani, olayda bulunmadığı halde, failin düşüncesi ve düştüğü hata dikkate alınarak, lehe olan durum varmış gibi, fail bundan yararlandırılır. Bkz. KOCA-ÜZÜLMEZ, s. 230; CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Giriş, s. 430; İÇEL-EVİK, s. 220; ARTUK-GÖKCEN-YENİDÜNYA, Genel Hükümler, s. 686; DEMİRBAŞ, s. 379.

⁶⁸ Bkz. KOCA-ÜZÜLMEZ, s. 307; ARTUK-GÖKCEN-YENİDÜNYA, Genel Hükümler, s. 700; DEMİRBAŞ, s. 599-600.

Dolandırıcılık suçunun iştirak halinde işlenmesi halinde, bu şahsi cezasızlık nedeninden sadece mağdur ile arasında maddede sayılan derecede akrabalık ilişkisi olan fail veya şerikler yararlanır⁶⁹. Failin bu akrabaları dışında bir üçüncü kişinin suçtan zarar görmesi halinde ise, bu şahsi cezasızlık nedeni uygulanmaz⁷⁰. Bununla birlikte, failin suçun hukuki konusunun maddede sayılan akrabalarına ait olduğu hususunda yanılması halinde, fail bu hatasından yararlanır.

Şahsi cezasızlık nedeninin uygulanması bakımından, eşler arasında Medeni Kanun hükümlerine göre ayrılık kararı verilmemiş olması gerekir. Böyle bir karar verilmemişse, fail cezayı hafifleten şahsi nedenden yararlanır. Bu nedenin uygulanması için, fail ile mağdur arasındaki evliliğin Medeni Kanun hükümlerine göre yapılmış olması ve suçun işlendiği sırada mevcut olması gerekir⁷¹. Suç işlendikten sonra fail ile mağdurun evlenmesi bu nedenin uygulanmasını gerektirmez. Bununla birlikte, evlilik dışı ilişkilerde de bu cezasızlık nedeni uygulanmaz⁷².

Dolandırıcılık suçunun kardeşin zararına olarak işlenmesi halinde, fail kardeşi ile aynı konutta yaşıyorsa; bu şahsi cezasızlık nedeni uygulanır. Failin kardeşi ile aynı konutta yaşamaması halinde ise; fail cezayı hafifleten şahsi nedenden yararlanır.

---

⁶⁹ TOROSLU, Özel Kısım, s. 192; TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, s. 524.

⁷⁰ TOROSLU, Özel Kısım, s. 192; TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, s. 524; SOYASLAN, s. 292.

⁷¹ TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, s. 524.

⁷² DÖNMEZER, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, s. 609. Medeni Kanuna göre evli olmayıp yıllardır birlikte yaşayan, hatta çocuk sahibi olan çiftlerin maddenin koruması dışında kaldığı, bunlar için özel hükümler konulması veya yorum yoluyla madde kapsamı içinde mütalaa edilmelerinde fayda ve doğruluk bulunduğu konusunda bkz. SOYASLAN, s. 382.

Aynı konutta birlikte yaşama şartı, şahsi cezasızlık nedeninin uygulanması bakımından birlikte yaşamanın sürekli olmasını da gerektirir. Failin geçici olarak kardeşi ile aynı konutta bulunması halinde bu neden uygulanmaz. Bu durumda da fail, cezayı hafifleten şahsi nedenden yararlanır.

Suçun üstsoy, altsoy, bu derecede kayın hısımlarından birinin, evlat edinenin, evlatlığın zararına olarak işlenmesi halinde; failin şahsi cezasızlık nedeninden yararlanması için sayılan akrabaları ile aynı konutta yaşaması şart değildir.

4. Cezayı Hafifleten Şahsi Neden

Cezayı hafifleten şahsi nedenler, suçun işlenmesi sırasında bulunmayıp suç işlendikten sonra ortaya çıkan ve faile daha az ceza verilmesini sağlayan şahsa bağlı nedenlerdir⁷³. Dolandırıcılık suçunun, haklarında ayrılık kararı verilmiş olan eşlerden birinin, aynı konutta beraber yaşamayan kardeşlerden birinin, aynı konutta beraber yaşamakta olan amca, dayı, hala, teyze, yeğen veya ikinci derecede kayın hısımlarının zararına olarak işlenmesi halinde; ilgili akraba hakkında şikâyet üzerine verilecek ceza, yarısı oranında indirilir (TCK 167/2).

Dolandırıcılık suçunun iştirak halinde işlenmesi halinde, cezayı hafifleten bu şahsi nedenden sadece mağdur ile arasında maddede sayılan derecede akrabalık

---

⁷³ Bkz. KOCA-ÜZÜLMEZ, s. 307; ARTUK-GÖKCEN-YENİDÜNYA, Genel Hükümler, s. 700; DEMİRBAŞ, s. 599-600.

ilişkisi olan fail veya şerikler yararlanır⁷⁴. Failin bu akrabaları dışında bir üçüncü kişinin suçtan zarar görmesi halinde ise, cezayı hafifleten bu şahsi neden uygulanmaz⁷⁵. Bununla birlikte, failin suçun hukuki konusunun maddede sayılan akrabalarına ait olduğu hususunda yanılması halinde, fail bu hatasından yararlanır.

Cezayı hafifleten şahsi nedenin uygulanması bakımından, eşler arasında Medeni Kanun hükümlerine göre ayrılık kararı verilmiş olması gerekir. Bununla birlikte eşlerin fiilen ayrı yaşamaları şart değildir. Böyle bir karar verilmemişse, fail şahsi cezasızlık nedeninden yararlanır⁷⁶.

Dolandırıcılık suçunun kardeşin zararına olarak işlenmesi halinde, fail kardeşi ile aynı konutta yaşamıyorsa; bu cezayı hafifleten şahsi neden uygulanır. Failin kardeşi ile aynı konutta yaşaması halinde ise; fail şahsi cezasızlık nedeninden yararlanır.

Suçun amca, dayı, hala, teyze, yeğen veya ikinci derecede kayın hısımlarının zararına olarak işlenmesi halinde failin cezayı hafifleten şahsi nedenden yararlanması için sayılan akrabaları ile aynı konutta yaşaması şarttır.

Aynı konutta birlikte yaşama şartı, cezayı hafifleten şahsi nedenin uygulanması bakımından birlikte yaşamamanın sürekli olmasını da gerektirir. Failin

---

⁷⁴ TOROSLU, Özel Kısım, s. 192; TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, s. 524.

⁷⁵ TOROSLU, Özel Kısım, s. 192; TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, s. 524; SOYASLAN, s. 292.

⁷⁶ Boşanma davasının açılması ile birlikte eşler ayrı yaşama hakkını elde edeceklerinden, boşanma davasının devam ettiği sürede işlenen suçlar bakımından cezayı hafifleten bu şahsi nedenin uygulanabileceği konusunda bkz. TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, s. 525.

geçici olarak maddede sayılan akrabalarıyla aynı konutta bulunması halinde bu neden uygulanmaz.

5. Etkin Pişmanlık Hali

Dolandırıcılık suçunda *etkin pişmanlık hali*, TCK'nun 168. maddesinde suç sonrası pişmanlık hali olarak cezayı hafifleten şahsi bir neden olarak düzenlenmiştir. Buna göre; *dolandırıcılık suçu tamamlandıktan sonra ve fakat bu nedenle hakkında kovuşturma⁷⁷ başlamadan önce, failin, azmettirenin veya yardım edenin bizzat pişmanlık göstererek mağdurun uğradığı zararı aynen geri verme veya tazmin suretiyle tamamen gidermesi halinde, verilecek cezanın üçte ikisine kadarı indirilir. Etkin pişmanlığın kovuşturma başladıktan sonra ve fakat hüküm verilmezden önce⁷⁸ gösterilmesi halinde, verilecek cezanın yarısına kadarı indirilir.*

---

⁷⁷ Kovuşturma, iddianamenin kabulüyle başlayıp hükmün kesinleşmesine kadar geçen evredir (CMK 2/1-f).

⁷⁸ “TCK'nun 168/2. maddesine göre etkin pişmanlığın kovuşturma başladıktan ancak hüküm verilmezden önce gösterilmesi gerekmesine ve hükümlünün de yakınının zararını hüküm verildikten sonra temyiz yoluna başvurulması aşamasında gerçekleştirildiği anlaşıldığından, temyiz itirazı yerinde değildir”, 6.CD., 04.07.2006-2005/16954-2006/7164, Ali PARLAR-Muzaffer HATİPOĞLU, **Ağır Ceza Davaları**, Ankara 2007, s. 392.

Bu halin uygulanabilmesi için suçun tamamlanmış olması gerekir⁷⁹. TCK'nun 168. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hali, icra hareketlerinden sonra suçun tamamlanmasından önce failin neticenin meydana gelmesine ihtiyarında olan sebeplerle engel olduğu *etkin pişmanlık (faal nedamet)* halinden farklıdır⁸⁰. Fail işlediği suçun sonuçlarını, mağdurun zararını tazmin ederek veya ondan özür dileyerek, ortadan kaldırmaya çalışabilir⁸¹. Bu gibi davranışlar *faal nedametten*, suçun meydana gelmesinden sonra var olmaları bakımından ayrılırlar⁸².

Failin bu halden yararlanabilmesi için, suçun maddi konusunu oluşturan malvarlığına ait değeri aynen geri vermesi veya mağdurun zararını tazmin etmesi gerekir. Bununla birlikte, failin *bizzat pişmanlık göstermesi* şarttır. Bu şart bakımından failin, mağdurun zararını bizzat karşılaması gerekmez. Failin talimatıyla yakınlarının mağdurun zararını karşılamaları halinde de bu hal uygulanır⁸³. Mağdurun zararının cebri icra yoluyla giderilmesi gibi hallerde, *bizzat pişmanlık gösterme* koşulu gerçekleşmediğinden, bu hal uygulanmaz⁸⁴. Geri vermenin veya

⁷⁹ Suçun teşebbüs aşamasında kalması halinde TCK 168 uygulanmaz. “5237 sayılı TCK'nun 168. maddesi; bu maddede belirtilen malvarlığına karşı suçların tamamlanmasından sonra gerçekleşen etkin pişmanlık durumunda uygulanabileceğinden ve eylem kalkışma aşamasında kalıp, sanık tarafından henüz istediği paranın alınmamış olması nedeniyle ve sanığın pişmanlık göstererek zararı tazmini söz konusu olmadığından, aynı Kanununun 36. maddesinde tanımlanan gönüllü vazgeçmenin koşulları da bulunmadığından tebliğnamedeki bozma düşüncesi benimsenmemiştir”, 6.CD., 08.09.2005-10071/7166, www.kazanci.com (erişim tarihi: 10.12.2008).

⁸⁰ Faal nedamet kavramının tanımı için bkz. DÖNMEZER-ERMAN, I, s. 451.

⁸¹ Carlo ERRA (Çev. Sahir ERMAN), “Teşebbüste İhtiyariyle Vazgeçme”, İHFM, C. X, S. 3-4 (1944), s. 716.

⁸² Köksal BAYRAKTAR, “Faal Nedamet”, İHFM, C. XXXIII, S. 1-2 (1967-1968), s. 126.

⁸³ Aksi yönde bkz. TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, s. 522. Geri verme veya tazminin doğrudan fail tarafından gerçekleştirilmiş olması şart değildir; ancak bu failin iradesiyle olmalıdır. Bu itibarla cebre dayalı geri verme veya tazmin gibi, failin bilgisi veya izni dışındaki geri verme veya tazmin de iradi sayılamaz. Bkz. TOROSLU, Özel Kısım, s. 195.

⁸⁴ DÖNMEZER, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, s. 599.

tazminin doğrudan mağdura yapılması gerekmez; resmi makamlar veya üçüncü kişiler aracılığından da yararlanmak mümkündür⁸⁵. Resmi makamlar dışında üçüncü kişilerin aracılığından yararlanıldığı hallerde geri verme veya tazminin mağdura ulaşması gerekir. Aksi halde, mağdurun zararının karşılanmış olması şartı gerçekleşmez. Mağdurun yetkili temsilcisi aracılığıyla şeyin geri verilmesi veya zararın tazmininde, bunun mağdura ulaşmış olup olmadığının önemi yoktur; zarar karşılanmış sayılır.

Suçun iştirak halinde işlenmesi durumunda, azmettiren veya yardım eden de bu halden yararlanır. Bununla birlikte, bu halin uygulanmasında *bizzat pişmanlık gösterilmesi şartı* arandığından, failin veya suç ortaklarının mağdurun zararını gidermiş olmaları halinde ortada tazmin edilecek bir zarar kalmaz. Bu durumda, diğer fail veya suç ortaklarının da suçun işlenmesinde *pişmanlık göstermeleri* halinde; bunlar hakkında da etkin pişmanlık halinin uygulanması gerekir⁸⁶.

Mağdurun zararının kısmen tazmin edilmiş veya suça konu şeyin kısmen geri verilmiş olması mümkündür. Ancak, bu halde etkin pişmanlık halinin uygulanması için suçtan zarar gören mağdurun rızası aranır (TCK 168/4). Fail veya suç ortaklarının kendi payına düşen kısmı geri vermeleri veya tazmin etmeleri halinde; geri veren veya tazmin eden fail veya suç ortağı, mağdurun rızasının bulunması şartıyla etkin pişmanlık halinden yararlanır. Bununla birlikte bu durumda diğer

---

⁸⁵ TOROSLU, Özel Kısım, s. 194.

⁸⁶ Bu halde failin veya diğer suç ortaklarının fiilen bu maddeden yararlanma olanaklarının ortadan kalktığı ve buna engel olmak için pişmanlık gösteren diğer fail veya suç ortakları hakkında da etkin pişmanlık halinin uygulanması gerektiği konusunda bkz. TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, s. 522.

faillerin veya suç ortaklarının *pişmanlık göstermemeleri* nedeniyle bu hükümden yararlanmaları mümkün değildir.

Etkin pişmanlık halinin uygulanabilmesi için dolandırıcılık suçu nedeniyle mağdurun uğradığı zararın belirlenmesi gerekir. Aksi halde, faile, zararın giderilmesi olanağı tanınmamış olur⁸⁷. Zararın tazmini için ödenmesi gereken miktarın tazmin anındaki değere göre belirlenmesi gerekir⁸⁸.

Etkin pişmanlık halinin uygulanması için *bizzat pişmanlık gösterme* şartının gerçekleşip gerçekleşmediğini yargıç belirler. Bununla birlikte, bu halin uygulanması için gerekli şartların bulunması halinde artık yargıcın maddede öngörülen oranda cezadan indirim yapması gerekir⁸⁹.

---

⁸⁷ “TCK’nun 245. maddesindeki ‘*Birinci fıkra kapsamına giren fiillerle ilgili olarak bu Kanunun mal varlığına karşı suçlara ilişkin etkin pişmanlık hükümleri uygulanır*’ hükmü uyarınca; sanığa, şikâyetçinin zararını karşılama olanağı tanınıp, kısmen ödeme halinde de şikâyetinin devam edip etmediği saptanarak 5237 sayılı Yasanın 168. maddesinin uygulanma koşullarının gerçekleşmesi halinde mahkemenin alt sınırdan hüküm kurması da dikkate alındığında 5237 sayılı Yasanın sanık lehine sonuç doğurduğunun gözetilmesinde zorunluluk bulunur”, 11.CD., 13.02.2007-2006/3987-2007/740, www.emsal.yargitay.gov.tr (erişim tarihi: 28.11.2008).

⁸⁸ TOROSLU, Özel Kısım, s. 195.

⁸⁹ “TCK’nun 168/1. maddesinde sanık lehine üçte iki oranında indirim öngörüldüğü halde TCK’nun 61. maddesine göre yeterli ve yasal gerekçe gösterilmeden sadece takdiren denilerek yarı oranında indirim yapılması yasaya aykırıdır”, 5.CD., 29.01.2007-2006/12441-2007/336, www.emsal.yargitay.gov.tr (erişim tarihi: 28.11.2008).

II. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

A. TEŞEBBÜS

Failin işlemeyi kastettiği suçun icrasına, elverişli araçlarla başlamasına rağmen icra hareketlerinin tamamlanamaması veya icra hareketlerini tamamlamasına rağmen failin elinde olmayan nedenlerle neticenin meydana gelmemesi nedeniyle yarıda kalmasına *suça teşebbüs* denir⁹⁰. TCK'nun 35/1. maddesine göre; *kişi işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten sorumlu olur.*

Dolandırıcılık suçunun icra hareketleri, failin yarar elde etmek için mağdurun aldatılmasına yönelik hileli davranışları gerçekleştirilmesiyle başlar⁹¹. Failin hileli davranışları gerçekleştirmiş olmasına rağmen mağdurun aldanmaması veya zararın meydana gelmemesi şeklindeki neticenin meydana gelmemesi halinde suç teşebbüs aşamasında kalır⁹².

---

⁹⁰ CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Giriş, s. 445; TOROSLU, Genel Kısım, s. 252; ÖZGENÇ, Genel Hükümler, s. 420-421; KOCA-ÜZÜLMEZ, s. 337; ARTUK-GÖKCEN-YENİDÜNYA, Genel Hükümler, s. 716; İÇEL-EVİK, s. 235; DEMİRBAŞ, s. 399.

⁹¹ Failin başkasını aldatmaya yönelik hareketlerinin dolandırıcılık suçunda *hazırlık hareketi* olduğu konusunda bkz. SELÇUK, Dolandırıcılık, s. 142.

⁹² "Sanıkların, yakınanın işyerine giderek, kendilerini mali şubede görevli polisler olarak tanıtip, sahte kimlik gösterdikleri, ellerindeki dosyada şirkete ait usulsüz faturaların bulunduğunu belirtip, belgelerini incelemek istedikleri ve sonrasında yüksek miktarda ceza kesileceğini, sicilinin

Failin hileli davranışlarla mağduru aldatarak onun veya üçüncü bir kişinin zarara uğramasına neden olmuş olmasına rağmen fiilen yarar elde etmemiş olması halinde de suç tamamlanmıştır⁹³.

Failin mağdurun aldatılmasına yönelik hileli davranışlarının icrasına başlamış olması şartıyla bu tür davranışların tamamlanması halinde suç teşebbüs aşamasında kalmıştır. Bununla birlikte, yarıda kalan hileli davranışların neticeye yakınlığı ve yarattığı tehlikeye göre, failin cezası farklı belirlenir (TCK 35/2)⁹⁴. Hileli davranışlar neticesinde mağdurun aldatılmış ve zararın meydana gelmiş olmasına rağmen daha sonra zararın giderilmiş olması halinde de suç tamamlanmıştır. Bu durumda fail, koşulları varsa etkin pişmanlık halinden yararlanır.

---

bozulacağını söyleyerek, ... lira karşılığında kapatacaklarını açıkladığı, yakınanın süre istemesi üzerine, ... gününe kadar parayı hazırlamasını istedikleri, yakınanın kolluğa bildirdiği ve sanıkların yakalandığı olayda, eylem dolandırıcılığa kalkışma suçunu oluşturur”, 6.CD., 03.07.2007-2006/10569-2007/8369, ESEN, s. 307; “Daha önce borcunu ödemediği için telefon abonelikleri iptal edilen sanığın, temin ettiği başkalarına ait nüfus cüzdanlarına kendi fotoğrafını yapıştırıp, sahte kimlikle telefon abonesi olup, telefon hizmetlerinden ücretsiz yararlanmak için başvuruda bulunmak şeklinde gerçekleşen eylemi, dolandırıcılığa teşebbüs suçunu oluşturur”, 11.CD., 22.03.2007-2005/5059-2007/2035, YALVAÇ, s. 1075; “Sanığın, 71.800 m2 tapulu tarım arazisi bulunduğunu beyan ederek doğrudan gelir desteği ödenmesinden yararlanmak için başvuruda bulunduğu, tahkim komisyonunca yerinde yapılan denetim sonucu düzenlen raporda, sanığın hissedarı olduğu parselde toplam 71.800 m2 arazinin 21.200 m2’sini tarımsal amaçlı olarak kullandığı, 50.600 m2’sinin tarımsal amaçlı olarak kullanılmadığının tespit olunması üzerine, Komisyon kararı ile tarımsal faaliyet bulunan miktarda doğrudan gelir desteği ödemesinden yararlandırılmasına diğer bölüm için ödeme yapılmamasına karar verilmesi karşısında sanığın fazla DGD alabilmek amacıyla fazla arazi beyan etmesi eylemi kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılığa teşebbüs suçunu oluşturur”, 6.CD., 14.03.2007-9442/1706, ESEN, s. 345; “Ödeme sırasında mesafeyi daha kısa gösterip, daha az bedel ödemeyi sağlamak için başkasına ait bileti gösteren sanığın, tahsilatı yapacak Karayolları Genel Müdürlüğü’nün gişe görevlisini kandırmaya yönelik bu davranışı hile ve desise niteliğinde olup elverişli vasıta ile dolandırıcılık suçuna yönelik icra hareketlerine başlanılmış ise de; geçiş yapmadan durumun anlaşılması nedeniyle suç, kalkışma aşamasında kalmıştır”, CGK., 30.01.2007-247/15, YALVAÇ, s. 1084-1085.

⁹³ “Dolandırıcılık suçu haksız çıkarım temini ve zararın ortaya çıkması ile tamamlanmaktadır. Zararın meydana gelmemesi halinde suç tamamlanamadığından, kalkışma hükümleri uygulanacaktır. Zarar olduğu halde, failin menfaatten fiilen yararlanamaması durumunda da suç tamamlanmıştır”, CGK., 17.03.1998-6/29-99, KABAN ve diğerleri, no. 342. Zararın meydana gelmesine karşılık failin malvarlığında artış olmamışsa suçun teşebbüs aşamasında kaldığı şeklindeki karşı görüş için bkz. DÖNMEZER, Dolandırıcılık, s. 564.

⁹⁴ CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 476.

Hileli davranışların gerçekleştirilmiş olmasına rağmen mağdurun aldanmamış olması mümkündür. Bu durumda, dolandırıcılık suçuna teşebbüsten söz edilebilmesi için, failin gerçekleştirdiği hileli davranışların objektif ve somut değerlendirmeye göre aldatmaya elverişli olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Hileli davranışların objektif olarak aldatmaya elverişli olmasına rağmen mağdurun, zeki olması nedeniyle, hileli davranışlar neticesinde aldanmamış olması, teşebbüs hükümlerinin uygulanmasını engellemez⁹⁵. Hileli davranışların objektif olarak, aldatmaya elverişli olmaması halinde ise, aracın elverişsizliğinden dolayı işlenemez suç kuralları uyarınca, failin cezalandırılmaması gerekir⁹⁶.

B. İŞTİRAK

Kanuni düzenlemede böyle bir zorunluluk aranmamasına rağmen soyut olarak bir tek kişi tarafından gerçekleştirilebilen suçun birden fazla kişi tarafından aralarındaki anlaşma ve işbirliği sonucunda birden fazla kişi tarafından gerçekleştirilmesine *suça iştirak* denir⁹⁷. TCK'nun 37/1. maddesine göre; *suçun*

---

⁹⁵ CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 476.

⁹⁶ CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 476. "Nitelikli dolandırıcılığa teşebbüs suçundan sanığın fiilen 30 dekar alanda çiftçilik yaptığı halde 49 dekada tarımsal faaliyette bulunduğuna ilişkin çiftçilik belgesi düzenletip arazi işleme ve üretim belgesi ve ekindeki diğer belgeleri de ibraz ederek 2002 yılı DGD için ... İlçe Tarım Müdürlüğü'ne başvurduğu, başvuru üzerine 2002/41 Sayılı Tebliğin 14. maddesi uyarınca anılan müdürlüğün görevlilerinin de katılımıyla ... günü mahallinde yapılan keşifte 30 dönüm alanda tarımsal faaliyette bulunduğu belirlenip bu miktar üzerinden ödeme yapıldığı, kadastro görmemiş yerlerde Tespit Komisyonu'nun yapmış olduğu saptamanın geçerli olup, sanığın fazla alanda tarımsal faaliyette bulunduğuna ilişkin ibraz ettiği belgelerin izlenen yöntem itibarıyla sonuç almaya elverişli bulunmaması nedeniyle dolandırıcılık suçunun unsurları oluşmamıştır", 11.CD., 11.12.2006-2005/9674-2006/10108 (AKİP).

kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur. Fiili birlikte gerçekleştirme dışında suça iştirak azmettirme⁹⁸ veya yardım etme⁹⁹ şeklinde ortaya çıkar.

Dolandırıcılık suçu iştirak bakımından herhangi bir özellik göstermez. Hileli davranışları kısmen veya tamamen birlikte gerçekleştirenler suçun failidir. Bununla birlikte, bu tür davranışları gerçekleştiren failer arasında *iştirak iradesinin* de bulunması gerekir. Dolandırıcılık suçunda iştirak iradesi, hileli davranışların gerçekleştirilmesine katkıda bulunan kişinin bu tür davranışların hileli olduğu ve bunun neticesinde mağdurun aldatılarak zarara neden olunacağı bilinç ve iradesine sahip olmasını gerektirir. Hileli davranışların gerçekleştirilmesine katkıda bulunan kişinin iştirak iradesinin bulunmaması halinde, bu kişi suçun işlenmesinden sorumlu olmaz.

Suçun işlenmesi neticesinde elde edilen yarardan faydalanan kişi, hileli davranışların gerçekleştirilmesine katkıda bulunmamış ise suçun işlenmesinden sorumlu olmaz¹⁰⁰.

---

⁹⁷ CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Giriş, s. 497; TOROSLU, Genel Kısım, s. 272; ÖZGENÇ, Genel Hükümler, s. 447; KOCA-ÜZÜLMEZ, s. 337; ARTUK-GÖKCEN-YENİDÜNYA, Genel Hükümler, s. 754; İÇEL-EVİK, s. 263; DEMİRBAŞ, s. 433.

⁹⁸ “Başkasını suç işlemeye azmettiren kişi, işlenen suçun cezası ile cezalandırılır.” (TCK 38/1)

⁹⁹ Suç işlemeye teşvik etmek veya suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek; suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak; suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak hallerinde kişi işlenen suçtan yardım eden sıfatıyla sorumlu olur (TCK 39/2).

¹⁰⁰ DÖNMEZER, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, s. 473. “Bir suçun işlenmesiyle elde edilen eşyayı satın alan veya kabul eden kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis ve bin güne kadar adli para cezası ile

İştirak iradesinin bulunması koşuluyla suça azmettiren veya yardım eden sıfatıyla iştirak de mümkündür. Suçun işlenmesi neticesinde elde edilen yarardan şerikler dışında bir üçüncü kişinin faydalanması suçun oluşmasına etki etmediği gibi; bu durum, failden başka, azmettiren veya yardım edenin de suçtan sorumlu olmalarına engel değildir.

Dolandırıcılık suçunda şahsi cezasızlık nedeni veya cezayı hafifleten şahsi nedenlerin bulunması halinde bu nedenden sadece buna ilişkin düzenlemede sayılan sıfatlara sahip olan şerikler yararlanır.

Etkin pişmanlık halinden bizzat pişmanlık göstererek mağdurun zararını tamamen veya kısmen tazmin eden şerikler de yararlanır. Bununla birlikte, bu halin uygulanmasında *bizzat pişmanlık gösterilmesi şartı* arandığından, failin veya suç ortaklarının mağdurun zararını gidermiş olmaları halinde ortada tazmin edilecek bir zarar kalmaz. Bu durumda, diğer fail veya suç ortaklarının da suçun işlenmesinde *pişmanlık göstermeleri* halinde; bunlar hakkında da etkin pişmanlık halinin uygulanması gerekir¹⁰¹. Mağdurun zararını kısmen gideren şerik hakkında bu halin uygulanabilmesi mağdurun rızasının varlığına bağlıdır.

---

cezalandırılır.” (TCK 165) Bu durumda koşulları varsa suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu oluşur.

¹⁰¹ Bu halde failin veya diğer suç ortaklarının fiilen bu maddeden yararlanma olanaklarının ortadan kalktığı ve buna engel olmak için pişmanlık gösteren diğer fail veya suç ortakları hakkında da etkin pişmanlık halinin uygulanması gerektiği konusunda bkz. TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, s. 522.

C. İÇTİMA

Ceza hukukunda, kural olarak, *kaç tane fiil varsa o kadar suç, kaç tane suç varsa o kadar ceza vardır*. Bununla birlikte, işlenen suçta tek fiille birden çok hukuki yararın ya da bazı koşulların gerçekleşmesi şartıyla farklı fiillerle aynı hukuki yararın ihlal edilmiş olması hali bu kuralın istisnasını oluşturur ve bu hal *suçların içtimaı* kavramı ile adlandırılır¹⁰². Suçların içtimaı, TCK'nun *Genel Hükümler* kitabının *Ceza Sorumluluğunun Esasları* başlıklı ikinci kısmında *Suçların İçtimaı* başlıklı beşinci bölümünde, 42, 43 ve 44. maddelerinde düzenlenmiştir.

1. Bileşik Suç

TCK'nun 42. maddesine göre; *bileşik suç, biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suçtur; bu tür suçlara içtima hükümleri uygulanmaz*¹⁰³. Bileşik suçun özelliği, farklı suçların somut olayda

---

¹⁰² CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Giriş, s. 477; TOROSLU, Genel Kısım, s. 310; ÖZGENÇ, Genel Hükümler, s. 497; KOCA-ÜZÜLMEZ, s. 399; ARTUK-GÖKCEN-YENİDÜNYA, Genel Hükümler, s. 791; İÇEL-EVİK, s. 284; DEMİRBAŞ, s. 468.

¹⁰³ TCK'nun 42. maddesinde bileşik suça "*içtima hükümleri uygulanmaz*" şeklindeki belirlemenin, bileşik suçta içtima hükümlerinin uygulanmamasının apaçık bir gerçek olması nedeniyle hatalı olduğu ve bunun yerine "*gerçek içtima hükmü uygulanmaz*" denilmesi gerektiği konusunda bkz. Duygun YARSUVAT-Köksal BAYRAKTAR-Necmi YÜZBAŞIOĞLU-Erdoğan BÜLBÜL-Ümit KOCASAKAL-E.Eylem AKSOY-Pınar MEMİŞ-Gülşah KURT-Çağla TANSUĞ-Didem YILMAZ, "Türk Ceza Kanunu Tasarısı Hakkında Galatasaray Üniversitesi'nin Görüşü", Türk Ceza Kanunu Reformu İkinci Kitap Makaleler, Görüşler, Raporlar, Ankara 2004, s. 300. Bileşik suç durumunda, esasen görünüşte normlar çatışmasına ilişkin bir ipotez söz konusudur. Çünkü bu gibi durumlarda birden fazla hüküm uygulanabilir gözükmesine rağmen, aslında sadece biri uygulanabilmektedir. Bu

bir araya gelmesiyle oluşmaması, kanundaki suç tanımında farklı suçlardan birinin diğerinin unsuru ya da ağırlaştırıcı nedeni olacağına açıkça gösterilmiş bulunmasıdır¹⁰⁴. Bu birleşme kanunda açıkça öngörülmemişse bileşik suçun varlığından söz edilmez¹⁰⁵.

Dolandırıcılık suçunun işlenmesinde hileli davranışların belgede sahtecilik yapmak suretiyle gerçekleştirilmesi mümkündür. Dolandırıcılık suçu ile resmi belgede sahtecilik suçu, sahte olarak düzenlenen resmi belgenin kullanılması bu suçun oluşması için şart olmadığından, bileşik suç oluşturmaz. Dolandırıcılık ile özel belgede sahtecilik suçları da bileşik suç niteliğinde değildir¹⁰⁶. Özel belgede sahtecilik suçunun maddi unsurunu, özel belgenin, sahte olarak düzenlenmesi veya başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi ve bu belgenin kullanılması şeklindeki hareketlerin yapılması oluşturur¹⁰⁷. Dolandırıcılık ise, failin, hileli davranışlarla, mağduru aldatarak onun veya bir üçüncü kişinin zararına yarar sağlaması ile oluşur. Dolandırıcılık suçunda hileli davranışların çeşitli şekillerde yapılması mümkündür. Bunun için sahte özel belgenin kullanılması, özel belgede sahtecilik suçunun bu suçun unsurunu oluşturduğu anlamına gelmeyeceği gibi; özel belgede sahtecilik suçunun ağırlaştırıcı nedenini de oluşturmaz. Bununla birlikte özel belgede

---

nedenle 42. maddedeki hüküm olmasa da yine aynı sonuca varmak gerekecektir. Bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 312-313. Aynı yönde bkz. ÖZGENÇ, Genel Hükümler, s. 502; KOCA-ÜZÜLMEZ, s. 429; ARTUK-GÖKCEN-YENİDÜNYA, Genel Hükümler, s. 805.

¹⁰⁴ CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Giriş, s. 495.

¹⁰⁵ TOROSLU, Genel Kısım, s. 312.

¹⁰⁶ Bu hallerde bileşik suç bulunduğu görüşünü savunan yazarlar için bkz. ERMAN, k.no.361; ÖZGENÇ, Ekonomik Çıkar Suçları, s. 49.

¹⁰⁷ Sahte özel belgenin düzenlenmesine veya değiştirilmesine katılmaksızın, bu tür bir belgenin bu özelliğini bilerek kullanılması ayrı bir suçtur (TCK 207/2).

sahteciliğin oluşması için dolandırıcılıkta olduğu gibi mağdurun veya başkasının zararına yarar sağlama da şart değildir.

TCK'nun 244/4. maddesinde sisteme veya veriye müdahale etmek suretiyle haksız çıkar sağlanması, ancak *başka bir suç oluşturmaması* halinde suçun ağırlaştırıcı nedeni olarak düzenlenmiştir. Bu düzenleme, suçların içtima bakımından ortaya çıkabilecek sorunların giderilebilmesine yönelik bir şekilde kaleme alınmak istenmiştir¹⁰⁸. Buna göre, *başka bir suç oluşturmaması* şartı bu düzenlemenin yardımcı norm olarak düzenlendiği anlamına gelir¹⁰⁹. Dolandırıcılık suçunun sisteme veya verilere müdahale etmek suretiyle işlenmesi halinde; iki suçun bileşik suç niteliğinde bulunmasından dolayı değil, yardımcı normun sonralığı ilkesinin gereği olarak fail sadece dolandırıcılık suçundan cezalandırılır¹¹⁰.

---

¹⁰⁸ Bkz. Muammer KETİZMEN, **Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları**, Ankara 2008, s. 178.

¹⁰⁹ *İçel*, eylem ile ceza normları arasındaki ilişki yönünden gerçekleşmesi olanaklı bir durum da, çeşitli normların aynı eylemle ilgili görünmelerine karşın, aslında yalnızca bunlardan birinin uygulanabilmesidir. Yazar bu durum için *görünüşte birleşme (içtima)* terimini kullanmaktadır. Görünüşte birleşmenin çeşitleri ise; özel-genel norm, tüketen-tüketilen norm ve asal-yardımcı norm ilişkisi yönünden olmak üzere üç grupta incelenir. Asal-yardımcı norm ilişkisi yönünden; yardımcı normun sonralığı ilkesi kapsamına giren görünüşte birleşme hallerinde, yardımcı normların içerdiği suçlar ile asal normların düzenlediği suçlar bir arada bulunmaktadır. Ancak bu bir arada bulunuş görünüştendir; gerçekte eyleme uygun asal normun uygulanması ile yetinilecektir. Bir norm, açıkça veya örtülü bir şekilde, başka bir normun uygulanabilmesi için onun gerisine çekilirse, bu norma *yardımcı norm* ismi verilir ve böylece *yardımcı normun sonralığı ilkesi* söz konusu olur. Örneğin, yardımcı normda, "*eylem ayrı bir suç teşkil etmiyorsa*" şeklinde bir koşul varsa bu normun sonralığı açık ve mutlak niteliktedir. Bkz. İÇEL-EVİK, s. 316, 318, 326

¹¹⁰ Bu durum, 244. maddenin gerekçesinde; "*Ancak, bu fıkra hükmüne istinaden cezaya hükmedilebilmesi için, fiilin daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmaması gerekir. Bu bakımdan, fiilin örneğin dolandırıcılık, hırsızlık, güveni kötüye kullanma veya zimmet suçunu oluşturmaması halinde, bu fıkra hükmüne istinaden cezaya hükmedilmeyecektir*" şeklinde ifade edilmiştir. Gerekçede madde metninin aksine *fiilin daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmaması* şartından söz edilmesine rağmen, madde metninde yer alan *başka bir suç oluşturmaması* şartı karşısında gerekçede yer alan şarta itibar edilmeyecektir.

Dolandırıcılık suçunun bilişim sistemleri aracılığıyla işlenmesi halinde, sisteme girme suçu değil suçun sistem aracılığıyla işlenmesi hali suçun ağırlaştırıcı nedeni olarak öngörülmüştür. Sistem araç olarak kullanılırken sisteme hukuka aykırı olarak girilmesi ve orada kalınması şartı aranmaz. Bu nedenle bu iki suç bileşik suç niteliğinde değildir.

Dolandırıcılık suçunda hileli davranışın hukuka aykırı olarak ele geçirilen banka veya kredi kartı aracılığıyla gerçekleştirilmesi halinde; banka veya kredi kartının hukuka aykırı olarak ele geçirilmesi bu suçun unsuru veya ağırlaştırıcı nedeni olarak düzenlenmediğinden gerçek içtima kurallarına göre fail ayrıca bu suçtan da cezalandırılır.

2. Zincirleme Suç

TCK'nun 43. maddesine göre; *zincirleme suç, bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumudur.* Zincirleme suçun özelliği, ortada birkaç suç bulunduğu halde bunların tek suç sayılarak, faile artırılarak da olsa tek ceza verilmesidir¹¹¹. Zincirleme suçun varlığı halinde gerçek içtima hükümleri uygulanmaz.

---

¹¹¹ CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Giriş, s. 484; TOROSLU, Genel Kısım, s. 313; KOCA-ÜZÜLMEZ, s. 408; DEMİRBAŞ, s. 473; ARTUK-GÖKCEN-YENİDÜNYA, Genel Hükümler, s. 811; Türkan YALÇIN SANCAR, **Müteselsil Suç**, Ankara 1995.

Zincirleme suçun varlığından söz etmek için, aynı kişiye karşı değişik zamanlarda birden fazla suçun işlenmesi, bu suçların aynı kanun hükmünü ihlal etmesi ve bir suç işleme kararının bulunması gerekir. Mağdurun belli bir kişi olmadığı suçlarda da zincirleme suç hükmü uygulanabilir (TCK 43/1, 3. cümle). Buna göre, suçun mağdurun belirli bir kişi olmaması halinde de, suç aynı kişiye karşı işlenmiş kabul edilecektir. Bununla birlikte, zincirleme suçun “*suçun aynı kişiye karşı işlenmiş olması*” şartına, fiilin tek olması halinde istisna getirilmiştir. TCK’nun 43/2. maddesine göre; *aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fülle işlenmesi durumunda da zincirleme suç hükmü uygulanır*¹¹².

Dolandırıcılık suçunda, hileli davranışlarla aldatılan kişi ile zarara uğrayan kişinin farklı olması durumunda, zincirleme suç hükmünün uygulanması için suçtan zarar gören kişi esas alınır. Bu nedenle, hileli davranışlarla birden fazla kişinin aldatılmış olmasına rağmen zarara uğrayan kişinin aynı olması halinde zincirleme suç hükmü uygulanır¹¹³. Bununla birlikte, hileli davranışlarla aldatılan kişiler aynı zamanda zarara uğramışlarsa suçun aynı kişiye karşı işlendiğinden söz edilemeyeceğinden zincirleme suç hükmü uygulanmaz, mağdur sayısınca suç oluşur¹¹⁴. Buna karşılık, failin tek bir hileli davranışı ile birden fazla kişi aldanıp zarara uğramışsa *aynı neviden fikrî içtima* kuralı gereğince zincirleme suç hükmü

---

¹¹² Bu durumda, zincirleme suç hükmünün uygulanabilmesi için, TCK 43/2’de “*birinci fıkra hükmü uygulanır*” denildiğinden, *bir suç işleme kararı* şartının gerçekleşmesi gerekir. Bkz. CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Giriş, s. 482.

¹¹³ Aynı yönde bkz. CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 478.

¹¹⁴ Aynı yönde bkz. TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, s. 502.

uygulanır¹¹⁵. Hileli davranışların belirsiz kişilere yöneltildiği durumlar bu hale örnek oluşturur¹¹⁶.

3. Fikrî İçtima

TCK'nun 44. maddesine göre; *fikrî içtima*, *işlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişinin, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılması durumudur*. Fikrî içtima halinde, birden çok suç bulunduğu halde gerçek içtima hükümleri uygulanmaz; faile sadece bu suçların en ağırından dolayı ceza verilir.

Fikrî içtimadan söz edebilmek için ilk şart, fiilin tek olması, yani birden fazla ve değişik suçun bir tek fiille işlenmiş bulunmasıdır ve tek fiille birden çok suçun işlenmesi gerekir. Fiil, dolandırıcılık suçu gibi neticeli suçlarda davranış, sonuç ve bunlar arasındaki nedensellik bağından oluştuğuna göre, bu suç bakımından fiilin tekliğinden söz edebilmek için sonucun tek olması gerekir. Sonucun tek olması için de failin hareketinden dış dünyada meydana gelen ve hukuken nazara alınan değişiklik tek olmalıdır. Fikrî içtimanın varlığı için aranan ikinci şart, tek fiilin kanunun değişik hükümlerini ihlal etmesi ve dolayısıyla birden fazla ve farklı suç oluşturmasıdır¹¹⁷.

---

¹¹⁵ TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, s. 502.

¹¹⁶ CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, *Kişilere Karşı Suçlar*, s. 478.

¹¹⁷ TOROSLU, *Genel Kısım*, s. 319-320.

Dolandırıcılık suçunda hileli davranışların belgede sahtecilik yapmak suretiyle gerçekleştirilmesi mümkündür. Ancak bu durum iki suç arasında fikrî içtima ilişkisinin bulunduğu anlamına gelmez¹¹⁸. Özel belgede sahtecilik suçunun oluşması için, özel belgenin, sahte olarak düzenlenmesi veya başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi ve bu belgenin kullanılması şeklindeki birden fazla hareketin gerçekleşmesi şartı öngörülmüştür. Ancak, dolandırıcılık suçundaki hileli davranışın sahte özel belgenin kullanılması aracılığıyla işlenmesi halinde; fiil tek değildir¹¹⁹. Şöyle ki; özel belgede sahtecilik bu belgenin kullanılması ile oluşur ve tamamlanır; ayrıca yarar sağlanması ve zarar meydana gelmesi şartı aranmaz. Burada, iki ayrı davranıştan oluşan bir hareket söz konusudur¹²⁰. Dolandırıcılık suçunun oluşması için sahte özel belgenin kullanılması aracılığıyla hileli davranışın gerçekleştirilmiş olmasından başka yarar sağlanması ve zarar meydana gelmesi şartının da gerçekleşmesi gerekir.

Dolandırıcılık suçunda hileli davranışların bilişim sistemleri aracılığıyla gerçekleştirilmesi halinde, fail aynı zamanda sisteme hukuka aykırı olarak girmiş olabilir. Bu durumda fikrî içtima kuralları uygulanamaz. Dolandırıcılık suçunun

---

¹¹⁸ Aynı doğrultuda bkz. SELÇUK, Ayrım, s. 75 vd; CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 445.

¹¹⁹ Öğretide, fiilin tekliğinin, hareket, netice veya kasta bakılarak belirlenebileceği yönünde ileri sürülen görüşler için bkz. CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Giriş, s. 478-481; “TCK’nun 44. maddesinin gerekçesinde yapılan açıklama ve gösterilen örnek, fiil kavramının hareket yerine kullanıldığını ve fiilin tekliği ile hareketin tekliğinin ifade edildiğini ortaya koymaktadır. 5237 sayılı TCK, fiilin tekliği ile ilgili teorilerden hareketin sayısına önem veren görüşü benimsemiştir”, CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Giriş, s. 478, 480. “Sanığın, kendi fotoğrafı yapııştırılmış sahte nüfus cüzdanını kullanarak şikayetçilere ait işyerlerinden bu kimlik bilgilerine uygun olarak düzenlenmiş sahte kredi kartı ile alışveriş yaptığının anlaşılması karşısında; dolandırıcılık suçu yanında ayrıca sahtecilik suçu da oluşur, sanığın bu suçtan da mahkumiyeti gerekir”, 11.CD., 23.12.2005-9466/14330, YALVAÇ, s. 1080.

¹²⁰ ERMAN, s. 477-479.

bilişim sistemleri aracılığıyla işlenmesi halinde, sisteme girme suçu değil suçun sistem aracılığıyla işlenmesi hali suçun ağırlaştırıcı nedeni olarak öngörülmüştür. Sistem araç olarak kullanılırken sisteme hukuka aykırı olarak girilmesi ve orada kalınması şartı aranmaz. Sisteme girme suçu, failin, hukuka aykırı olarak sisteme girmesi ve orada kalmaya devam etmesi ile tamamlanır. Suçun oluşması için ayrıca yarar sağlanması gerekmez. Dolandırıcılık suçunun oluşması için bilişim sistemi aracılığıyla hileli davranışın gerçekleştirilmiş olmasından başka yarar sağlanması ve zarar meydana gelmesi şartının da gerçekleşmesi gerekir. Bu durumda fikrî içtima kuralının uygulanması için şart olan *failin teklifinden* söz edilemez. Burada iki ayrı fiil ve iki ayrı suç vardır.

Hileli davranışların banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılarak gerçekleştirilmesi de mümkündür. TCK'nun 244/4. maddesinde, *failin daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde*, banka veya kredi kartının kötüye kullanılarak yarar sağlanması suçunun oluşacağı açıkça belirtilmiştir. Bu düzenleme, suçun dolandırıcılık suçu ile içtima konusunda çıkacak sorunları giderecek niteliktedir. Bu durumda fikrî içtima kuralının uygulanması mümkün değildir¹²¹. Dolandırıcılık suçu, bu suça göre daha bir ağır cezayı da gerektirmez¹²².

---

¹²¹ “Fikir ve eylem birliği içerisinde bulunan sanıkların, sahte olarak oluşturulmuş kredi kartlarını yanlarına alarak, sanık Cemil tarafından kiralanmak suretiyle temin edilen otomobil ile Salihli ilçesine geldikleri, saat 20.00 sularında mağdur Serdar'ın işyerine sanıklar Sinan ile Ferhat girerek 1220 YTL değerinde iki adet cep telefonu ile 4 adet 250lik kontör satın aldıkları, cep telefonlarının bedelini sanık Sinan adına, kontörlerin bedelini ise Ferhat adına oluşturulmuş sahte kredi kartları ile ödedikleri, buradan çıkan sanıkların kendilerini bekleyen diğer sanıklarla buluşup aldıklarını bıraktıktan sonra saat 20.40'da mağdur Ozan'ın işyerine giderek toplam 360 YTL değerindeki 3 adet cep telefonunu aldıkları ve ödemenin sanık Sinan adına oluşturulmuş sahte kredi kartı ile yapıldığı, tekrar diğer sanıklarla buluşup aldıkları cep telefonlarını bıraktıktan sonra bu defa sanıklar Sinan, Ferhat ve Battal'ın saat 21.10'da mağdur Murat'ın işyerine gelip toplam 1870 YTL değerinde 3 adet cep telefonunu aldıkları ve ödemeyi sanık Battal adına oluşturulmuş sahte kredi kartı ile yaptıktan sonra Salihli ilçesinden ayrıldıkları, mağdur Murat'ın kredi kartı slipinde "yurt dışı" ibaresini görmesi üzerine yaptığı araştırma sonunda kartın sahte olduğunun anlaşıldığı ve şikayet üzerine sanıkların aynı

akşam saat 22.30'da Alaşehir ilçesinde sanık Cemil'in sevk ve idaresindeki otomobil içerisinde yakalandıkları, otomobilde yapılan aramada cep telefonlarının ele geçtiği, böylece olayın başlangıcından beri fikir ve eylem birliği içerisinde olan sanıklar Sinan, Ferhat ve Battal'ın adlarına oluşturulmuş kredi kartlarının kullanılması suretiyle haksız menfaat temini sırasında birbirlerinin yanında bulunmak suretiyle birbirlerinin fiillerine iştirak ederek 5237 sayılı TCK'nun 245/3. maddesinde düzenlenen "kredi kartının kötüye kullanılması" suçunu işledikleri, bu suçun yapılan alışveriş sayısınınca değil, haksız olarak kullanılan kart sayısınınca olduğu ve sanık Sinan adına oluşturulan kartın 2 kez kullanılmış olması nedeniyle suçun teselsül ettiği, sanık Cemil'in ise diğer sanıkların suçlarına aynı Kanun'un 39/2-c maddesi anlamında iştirak ettiği gözetilerek, sanıklar Sinan, Ferhat ve Battal'ın 5237 sayılı TCK'nun 37/1. maddesi, sanık Cemil'in ise 39/2-c madde aracılığıyla 245/3. maddesiyle iki kez 245/3 ve 43. maddeleriyle de bir kez mahkumiyetlerine karar verilmesi gerektiği gözetilmeden, suç vasfının tayininde yanılığa düşülerek eylemlerinin dolandırıcılık suçunu oluşturduğunun kabulüyle yazılı şekilde hüküm kurulması yasaya aykırıdır", 11.CD., 30.10.2006-5208/8493, YKD XXXIII, 3 (Mart 2007), s. 588-590. Yargıtay bu kararında fikrî içtima kurallarını tartışmamıştır.

¹²² Dolandırıcılık suçunun nitelikli hali, 2 yıldan 7 yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır (TCK 158/1). Buna karşın banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması suretiyle yarar sağlanması 4 yıldan 8 yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır (TCK 245/3). "TCK'nun 245/3. maddesinin *sahte oluşturulan veya üzerinde sahtecilik yapılan bir banka veya kredi kartını kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlayan kişi, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, dört yıldan sekiz yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır* hükmü gereğince sanığın sahte kredi kartını pos cihazından geçirerek şikâyetçi F.R.nin dükkânından altın alma eyleminin daha ağır cezayı gerektiren kredi kartını kötüye kullanmak suçunu oluşturacağı gözetilmeden ayrıca dolandırıcılık suçundan da mahkûmiyetine karar verilmesi yasaya aykırıdır", 11.CD., 14.03.2007-480/1683, YALVAÇ, s. 1374; "Sanığın, hırsızlık suretiyle ele geçirdiği şikâyetçiye ait kredi kartıyla değişik işyerlerinden farklı zamanlarda alışveriş yapması şeklindeki eylemine uyan TCK'nun 245, 43. Maddeleri uyarınca cezalandırılması yerine olayda uygulama yeri bulunmayan TCK'nun 158/1-j maddesine göre mahkûmiyetine karar verilmesi yasaya aykırıdır", 11.CD., 10.10.2006-5244/7962, BAKICI, s. 694.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BENZER SUÇLARLA KARŞILAŞTIRMA

I. DOLANDIRICILIK VE HIRSIZLIK

Dolandırıcılık ve hırsızlık mala karşı suçlardandır. Hırsızlık suçu, TCK'nun dolandırıcılık suçunun da düzenlendiği *Malvarlığına Karşı Suçlar* başlıklı bölümünde düzenlenmiştir. TCK'nun 141. maddesine göre; *hırsızlık, “zilyedinin rızası olmadan başkasına ait taşınır malı, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak maksadıyla bulunduğu yerden almak”* şeklinde tanımlanır.

Dolandırıcılık, malvarlığına karşı işlenen suçlardan olması sebebiyle hırsızlık ile benzerlik gösterir. Bu suç konu, mağdur ve unsurları bakımından hırsızlıktan ayrılır.

Hırsızlık, *başkasına ait taşınır bir malı almak* olduğuna göre; bu suçun maddi konusu, taşınır mallardır¹. Dolandırıcılık suçunun maddi konusunu, malvarlığına ilişkin her türlü değer oluşturur. Bu suç bakımından maddi konuyu oluşturan malvarlığı değerleri, taşınır veya taşınmaz mallar ya da alacak hakkı gibi cismani varlığı olmayan değerlerdir.

---

¹ “Hırsızlık suçu bakımından ekonomik değer taşıyan her türlü enerji de taşınır mal sayılır” (TCK 141/2). Bu suç bakımından elektrik enerjisinin mal olup olmadığı uzun süre tartışılmış ve 765 sayılı (mülga) TCK'nun 491. maddesine 06.06.1991 tarih ve 3756 sayılı Kanun ile “*ekonomik bir değer taşıyan her türlü enerji de taşınabilir mal sayılır*” şeklindeki fıkra eklenerek kanun koyucu hukukumuz bakımından bu yöndeki tartışmalara son vermiştir. Tartışmalar konusunda bkz. Naci ŞENSOY, **Basit Hırsızlık ve Çeşitli Mevsuf Hırsızlıklar**, İstanbul 1963, s. 33-37.

Dolandırıcılık ve hırsızlığın ortak hukuki konusu, malvarlığına ilişkin değerlerdir. Bununla birlikte, dolandırıcılık suçu ile mağdurun hukuki işlemlerdeki irade ve karar özgürlüğü de korunur. Bu suç, hırsızlık gibi, failin tek taraflı faaliyetiyle değil, mağdurun kandırılmış ve aldatılmış iradesi doğrultusunda, kendi zararına, fail veya bir üçüncü kişi yararına tasarrufta bulunmasını, yani fail ile işbirliği yapmasını gerektiren bir suçtur. Bu nedenle, bu suç, “aldatarak hırsızlık” olarak da adlandırılır².

Dolandırıcılık suçunda, mağdur, hırsızlıktan farklı olarak failin veya üçüncü kişinin yararına kendi rızasıyla malvarlığı üzerinde tasarrufta bulunur. Fakat mağdurun bu rızası, fail tarafından hile ile sakatlanmıştır. Başka bir ifadeyle, bu suçun mağdurunun *aldanabilmesi* gerekir. Bu nedenle, ayırtım gücüne sahip olmayan, örneğin, küçükler ve akıl hastaları dolandırıcılığın mağduru olamaz. Hırsızlık suçunda ise, mağdurun taşınır bir malı, *rızası olmadan* bulunduğu yerden alındığından; dolandırıcılıktan farklı olarak bu suçun mağdurunun ayırtım gücüne sahip olması gerekmez³.

---

² Bkz. Sami SELÇUK, Ayrım, s. 6 vd. “Aracını satmak için gazeteye ilan veren kişiyi alıcı sıfatıyla bulup ona kimliği hakkında yanlış bilgi veren, kendilerinin olduğunu söyleyerek, bir başkasının lokantasına götürüp pazarlık yapan ve aracın sesini dinlemek bahanesiyle masadaki kontak anahtarını alarak otuyu kaçıran sanığın eylemi hırsızlık suçunu değil, hile ve desise kullanılarak fesada uğratılan irade ile malın tesliminin sağlanmış olması karşısında, dolandırıcılık suçunu oluşturur”, CGK., 12.06.2001-6/118-124, KABAN ve diğerleri, s. 604-606.

³ Bkz. SELÇUK, Ayrım, s. 10. “Sanığın, 5-6 yaşlarındaki mağdurların sokakta oynadıkları sırada kollarındaki künye ve bilezikleri alıp kaçması olayında, mağdurların yaşlarının küçüklüğü karşısında kandırma ögesi gerçekleşmeyecek ve eylem hırsızlık suçunu oluşturacaktır”, 6.CD., 12.02.1986-12342/1986-1385, YKD XII, 7 (Temmuz 1986), s. 1059.

Dolandırıcılık suçunun maddi unsuru, failin hileli davranışlarla mağduru aldatarak yarar sağlamasıdır. Hırsızlık suçunda, fail, mağdura ait taşınır bir malı onun rızası dışında bulunduğu yerden almaktadır ⁴.

⁴ Bkz. SELÇUK, Ayrım, s. 11-17. “Yoksullara yardım dağıtılan yeri göstermek bahanesiyle şikayetçinin yanına gelen sanığın, birlikte yürüdüğü sırada yolda bulunduğu cüzdanı sahiplenmesinden hemen sonra, cüzdanını düşürdüğü ve bulan olup olmadığını sormak için yanlarına gelen önceden anlaştığı arkadaşına, cüzdanını göstermesini şikayetçiden istediği sırada, bu şahsın bakmak için aldığı cüzdan içindeki parayı el çabukluğu ile alıp içine gazete kağıdı koyduktan sonra şikayetçiye geri vermekten ibaret eylemi, cüzdandaki paranın şikayetçiden habersiz alınması nedeniyle hırsızlık suçunu oluşturur”, 11.CD., 04.04.2007-2026/2369, BAKICI, s. 429-230; “Sanığın, galericilik yapan Kemal’den satın almak istediğini söylediği otomobili, yakınlarla birlikte tamircilere gösterdikten sonra, yine tamirhanesi olan tanık Adem’in işyerine gittiği, burada bir kez de hareket halindeyken görmek için deneme sürüşü yapmak istediğini söylediği, tanıkla birlikte araca bindikleri, tanık bir süre kullandıktan sonra, yağma suçunda aranan zor ögesini oluşturmayacak biçimde tanığı araçtan indirdikten sonra alıp kaçması eylemi; sanığın hileli hareketleri sonucu yakınlar ya da tanığın aracı tesliminin söz konusu olmaması nedeniyle dolandırıcılık suçunu oluşturmayıp hırsızlık suçunu (765 sayılı TCK m. 491/3) oluşturur”, 6.CD., 02.10.2007-6194/9715, YALVAÇ, s. 972; “Sanığın, şikayetçinin dükkanına gelip şantiyede çalıştığından fazla miktarda sigara ve kontör alacağını söyleyip, onun hazırladığı bu malları, şikayetçi hesap yaptığı sırada habersizce alıp götürmekten ibaret eyleminin, hırsızlık suçuna uygun bulunduğu; eylemin bölünerek dolandırıcılık ve hırsızlık suçundan mahkumiyetine hükmedilemeyeceği gözetilmelidir”, 11.CD., 28.03.2007-1411/2168, ESEN, s. 310; “Sanığın, aracıyla arkadaşını ziyarete giden yakınana, ziyarete geldiği arkadaşının şoförü olduğunu ve park edeceğini söyleyip kandırmak suretiyle aracın ziyetliğini ele geçirdikten sonra alıp kaçması şeklinde gerçekleşen eylemi, dolandırıcılık suçunu oluşturur”, “Sanığın, müşteri olarak girdiği mağazada, daha ucuz olan tornavidanın barkodunu, pahalı olan tornavidaya yapııştırıp kasiyeri yanıltarak bedelini ödeyip mağazadan çıkacağı sırada, kendisini başlangıçtan beri takip eden güvenlik görevlisi tarafından yakalanması biçiminde gerçekleşen eyleminin, dolandırıcılık suçunu oluşturup oluşturmadığı tartışılmadan hırsızlıktan hüküm kurulması yasaya aykırıdır”, 6.CD., 08.02.2007-2005/1576-2007/1284, BAKICI, s. 427-428; 11.CD., 06.06.2006-5112-5149, Mustafa ARTUÇ, **Malvarlığına Karşı Suçlar**, (ek CD); “Sanık ve yanındakilerin, alışveriş etmek için girdikleri dükkanın sahibi olan şikayetçiye, ayakkabı ve eşofman alacaklarını söyleyip söze tutup hazırlattıkları malları alıp bedelini ödemediği dükkan önündeki araca binerek kaçmalarından ibaret eylemleri, malların teslimi hile ve desise ile sağlanmayıp rıza dışında alındığından dolandırıcılık suçunu değil hırsızlık suçunu oluşturur”, 11.CD., 18.03.2004-2003/2399-2004/2107, BAKICI, s. 390; “Sanığın, şikâyetçinin kuyumcu dükkânına gelerek altın bilezik almak istediğini söyleyip bakması için tezgâh üzerine konulan bileziklerden iki tanesini alıp cebine koyduğu, fiilini gizlemek için de aynı yapı ve biçimde iki sahte bileziği yerine bıraktığı, ancak şikayetçinin durumu fark etmesi üzerine yakalandığı anlaşıldığından, eylemin hırsızlığa teşebbüs olarak değerlendirilmesi gerekir. Hilenin önceden sağladığı sahte bilezikleri kullanmakla gerçekleştiğinden bahisle dolandırıcılıktan mahkumiyet kurulması yasaya aykırıdır”, 11.CD., 11.12.2002-5992/9857, BAKICI, s. 363-364; “Sanığın benzin istasyonundan motosikletine benzin aldıktan sonra yolda bulunduğu yarısı olmayan banknotu verdiği ve pompacının fark etmesi üzerine olay yerinden kaçtığından anlaşılması karşısında, benzin alırken hile ve desise kullanılmadığından dolandırıcılık suçunun yasal unsurları bulunmamaktadır; eylem hırsızlık suçunu oluşturur” 11.CD., 28.11.2002-5936/9537, BAKICI, s. 362; “Gazete ilanından satılık olduğunu öğrendikleri şikâyetçiye ait otomobili alacakmış gibi davranan sanıkların yapılan pazarlıktan sonra alım satım hususunda şikâyetçi ile anlaştıkları ve suça konu araç ile kaparo parası almak için sanıkların evine gidildiği sırada arabayı kendilerine teslim etmemiş olan şikâyetçiyi bir bahane ile araçtan indirdikleri ve arabayı hızla sürüp şikâyetçinin rızası hilafına aldıkları anlaşılmasına göre; eylem, aracın teslim edilmemiş olması nedeniyle dolandırıcılık değil hırsızlık suçunu oluşturur”, 11.CD., 12.11.2002-11924/8866, BAKICI, s. 360; “Sanığın, müşterilere yakınlarının isimlerini vererek borcu olduğunu, ödeme yaparsa onlara götürüp götürmeyeceklerini, bozuk paraları olup

Hırsızlık suçunda başkasına ait taşınır mal, fail tarafından, zilyedinin rızası bulunmaksızın, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak amacıyla, bulunduğu yerden alınmalıdır. Bu suçta, fail yarar sağlamak şeklinde belli bir maksatla hareket etmelidir. Başka bir ifadeyle, hırsızlık suçunun işlenmesi için failin genel kastı yeterli değildir. Bu suçta, fail, yarar sağlamak özel kastıyla hareket eder⁵. Buna karşılık dolandırıcılık suçunda kast, hileli davranışlarla aldatma, yarar sağlama ve başkasına zarar verme bilinç ve iradesidir. Kanunda, failin maksadından ayrıca söz edilmediğine göre, bu suçun işlenmesi için genel kast yeterlidir⁶.

---

olmadığını sorup müşterilerin hem güvenini kazanıp hem de araştırma ve denetleme imkânlarını ortadan kaldıracak hileli davranışlarda bulunmak suretiyle ellerindeki parayı hataya düşürerek alıp haksız yarar sağladığı anlaşılmalı; sanığın eylemi, hırsızlık değil dolandırıcılık suçunu oluşturur”, 11.CD., 03.07.2002-5905/6561, BAKICI, s. 350-351; “Şikâyetçinin ATM’den para çekme işlemi bilmemesinden dolayı emekli maaşını çekmek hususunda yardım etmesini istediği, arzu ve rızası ile banka kartını verip, şifresini söylediği sanığın hesapta para olmadığını söyleyerek çektiği parayı alıp gitmekten ibaret eylemi, dolandırıcılık suçunun yasal unsurlarından olan hile ve desise bulunmadığından; hırsızlık suçunu oluşturur”, 11.CD., 06.06.2002-3743/5309, BAKICI, s. 347; “At yarışlarında oynayıp kazandığı kuponunu, *tuttu mu ver bakalım* diyerek müşterinin elinden alan sanığın, arkadaşına verip, onunla uzaklaşmasını sağlaması şeklinde oluşan eylemi, yalanın cezai hile boyutlarına ulaşmaması ve zilyetliğin devredilmemiş olması nedenleriyle hırsızlık suçunu oluşturur; dolandırıcılık suçunun unsurları bulunmamaktadır”, 11.CD., 30.05.2002-3750/4974, BAKICI, s. 345; “Dolandırıcılık suçunda teslim rızaya dayanmakla birlikte, rızanın kullanılan kandırarak nitelikteki hile ve desiselerle sağlandığı, hırsızlık suçunda ise rızanın mevcut olmadığı, dava konusu olayda ise sanığın başkasına ait işçi kimlik kartını kendisine aitmiş gibi kullanarak müşteriyi kandırıp suça konu malların rızayla teslimini sağladığı anlaşılmasına göre mahkemenin suçu nitelikleme bir isabetsizlik görülmediğinden tebliğnamedeki bu fiilin hırsızlık suçunu oluşturduğuna ilişkin olan bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir”, 11.CD., 14.05.2002-3638/4267, BAKICI, s. 344; “Katılana karşı hiçbir hile ve desise oluşturacak hareketleri saptanamayan sanıkların, katılan ile aralarındaki nakliye anlaşması ve kamyonun arızalanması nedeniyle siyanetlerine terk ve tevdi edilen patatesleri ertesi günü katılanın da evinde olmasından yararlanarak, bir başka ile götürüp satmaları hırsızlık suçunu oluşturur”, CGK., 05.10.1999-6/227-226, KABAN ve diğerleri, s. 577-579.

⁵ Failin yarar sağlamak şeklinde belirli bir maksatla hareket etmiş olmasının öğretide, *özel kast* olarak adlandırıldığı ve kanunda böyle bir kast türü tanımlanmadığı eleştirisi için bkz. CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 294. Aksi yönde bkz. SOYASLAN, s. 346.

⁶ Bkz. SELÇUK, Ayrım, s. 17.

II. DOLANDIRICILIK VE GÜVENİ KÖTÜYE KULLANMA

Dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma mala karşı suçlardandır. Güveni kötüye kullanmak suçu, TCK'nun dolandırıcılık suçunun da düzenlendiği *Malvarlığına Karşı Suçlar* başlıklı bölümünde düzenlenmiştir. TCK'nun 155. maddesine göre; *güveni kötüye kullanma, "başkasına ait olup da, muhafaza etmek veya belirli bir şekilde kullanmak üzere zilyetliği kendisine devredilmiş olan mal üzerinde, kendisinin veya başkasının yararına olarak, zilyetliğin devri amacı dışında tasarrufta bulunmak veya bu devir olgusunu inkâr etmek"* şeklinde tanımlanır.

Dolandırıcılık, malvarlığına karşı işlenen suçlardan olması sebebiyle güveni kötüye kullanma ile benzerlik gösterir. Bu suç ön şart, konu ve unsurları bakımından güveni kötüye kullanmadan ayrılır.

Güveni kötüye kullanma, *zilyetliği kendisine devredilmiş olan mal üzerinde* işlendiğine göre; zilyetliği devredilmiş malın varlığı suçun ön şartını oluşturur⁷. Dolandırıcılıkta ise mal, failin hileli davranışları sonucunda teslim edilmektedir⁸.

⁷ DÖNMEZER, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, s. 503; TOROSLU, Özel Kısım, s. 164.

⁸ "Sanığın, suç tarihinden önce arkadaşı Kadir ile birlikte gelerek otomobil kiralama işi yapan şikâyetçiden Kadir adına araç kiraladıkları ve süresinde geri getirerek bu şekilde güven itimat sağladıktan sonra olay tarihinde sanığın tekrar gelerek Kadir'e araç lazım olduğunu, onun yine araç kiralayacağını söyledikten sonra devamla 'Kadir abi emlakçıda, selamı var, onu araçla alıp geleyim' demesi üzerine şikâyetçinin Kadir'i getirmesi için otomobili anahtarı ile birlikte sanığa teslim ettiği ve sanığın otomobili aldıktan sonra tesadüfen sanığı otomobille şehir içinde gezerken görmesi üzerine yakalanması karşısında; sanığın şikâyetçinin iradesini yanıltmak suretiyle aracın teslimini sağlaması nedeniyle eylemi dolandırıcılık suçunu oluşturur", 11.CD., 22.03.2007-2006/6280-2007/2009, YALVAÇ, s. 1060; "Katılanlara ait şirkette muhasebe görevlisi olarak çalışan sanığın vergi dairesine verilmek üzere kendisine teslim edilen suça konu çeklerde tahrifat yaparak, çek bedellerini kendi menfaatine tahsil ettirip kullanması eylemi, dolandırıcılık değil hizmet nedeniyle güveni kötüye kullanma suçunu oluşturur", 6.CD., 20.04.2006-7294/4023, YALVAÇ, s. 1062; "Muhasebeci veya mali müşavir olmayan sanığın şikâyetçinin muhasebe işlerini 1996 yılından beri yürüttüğü ve bu

Güveni kötüye kullanma suçunun maddi konusu, taşınır veya taşınmaz mallardır⁹. Dolandırıcılık suçunun maddi konusunu, malvarlığına ilişkin her türlü değer oluşturur. Bu suç bakımından maddi konuyu oluşturan malvarlığı değerleri, taşınır veya taşınmaz mallar ya da alacak hakkı gibi cismani varlığı olmayan değerlerdir¹⁰.

Dolandırıcılık suçunun maddi unsuru, failin hileli davranışlarla mağduru aldatarak yarar sağlamasıdır. Güveni kötüye kullanma suçunda, fail, mağdurun kendisine muhafaza etmek veya belirli bir şekilde kullanmak üzere zilyetliğini devrettiği bir mal üzerinde zilyetliğin devri amacı dışında tasarrufta bulunmakta veya bu devir olgusunu inkâr etmektedir. Bu suçta, mağdur, suç konu malın zilyetliğini özgür iradesi ile faile devrederken; dolandırıcılıkta hileyle sakatlanmış bir irade ile

---

hizmet ilişkisine dayanılarak kendine teslim edilen paraları ilgili kurumlara yatırmaması şeklindeki eylemi, hizmet nedeniyle emniyeti suiistimal suçunu oluşturur”, 11.CD., 16.09.2004-2003-8966/2004-6578, BAKICI, s. 108; “...Vakfının işten ayrılan kişilere ait birikmiş aidatlarının ödenmesi işiyle görevli olan sanığın, şirket yetkilileri tarafından düzenlenen işten ayrılma belgeleriyle kendisine gelen 17 hak sahibinin işlemlerini yapıp bu belgelerdeki miktarları şirket veznesinden çekerek ilgililere ödedikten sonra kendinde kalan ve şirkete gönderilmesi gereken suretleri kullanarak bu kişiler adına yeniden değişik kişi ve tarihlerde mükerrer tahsilâtlar yaparak haksız yarar temin etmesi, sanığa tevdi veya teslim olunmuş bir paranın bulunmaması, sanığın hileli davranışlarla şikâyetçiyi hataya düşürüp kendisine haksız yarar sağlaması nedeniyle güveni kötüye kullanma suçunu değil, dolandırıcılık suçunu oluşturur”, 11.CD., 11.02.2004-2002-11556/2004-600, BAKICI, s. 92; “İş takip bürosu olduğu anlaşılan sanığın, şikâyetçinin satın aldığı evin su, elektrik aboneliklerini yaptırmak ve iskân izni almak için aralarında yaptıkları anlaşma gereğince kendisine teslim edilen paraları iade etmemek şeklindeki eylemi, dolandırıcılık değil; (hizmet nedeniyle) emniyeti suiistimal suçunu oluşturur”, 11.CD., 29.01.2004-2002/12714-2004/384, BAKICI, s. 90; “Sanıkların, katılanın rızası dışında ve haberi olmaksızın imzasını taklit ederek yazdıkları talimat ile bankayı aracı kılmak suretiyle banka hesabındaki parayı çekip katılanı dolandırdıkları olayda, paranın sanıklara teslimi söz konusu olmadığı gibi, bankadaki paranın çekilmesi için önceden talimat ve yetki verilmediğinden güveni kötüye kullanma suçunun unsurları oluşmamıştır”, CGK., 02.02.1999-6/343-10, KABAN ve diğerleri, s. 636-638.

⁹ 765 sayılı TCK'nun 508. maddesinde *kendisine tevdi veya teslim olunan mal* kavramına yer verildiğinden, teslimin ancak taşınır mallarda gerçekleşebileceği, taşınmaz mülkiyetinin güveni kötüye kullanma suçuyla ciddi bir zarar görmesinin olanaksız olduğu ve bu suçun konusunun taşınabilir mallarla sınırlı bulunduğu konusunda bkz. EREM- TOROSLU, s. 536-537.

¹⁰ Hakların belge biçiminde maddi bir varlık haline getirildiği takdirde güveni kötüye kullanma suçunun konusu olabileceği hususunda bkz. ÖNDER, s. 409.

mal teslim edilir¹¹. Öte yandan, dolandırıcılıkta, hileli davranışlar çok çeşitli olabilir; güveni kötüye kullanmada ise, fail, ancak devredilen mal üzerinde, devir amacının dışında tasarrufta bulunmak veya bu devir olgusunu inkâr etmek suretiyle bu suçun işler¹². Zilyetliğin hukuken geçerli bir şekilde devrinden sonra failin hileli davranışlar sonucunda malı iade etmemesi halinde de güveni kötüye kullanma suçu söz konusu olur¹³.

---

¹¹ Bkz. SELÇUK, Ayrım, s. 19; CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 407-408. “Arkadaşının aracını şikâyetçiye satın almak için pazarlık ederek anlaşılan sanığın, aralarında herhangi bir sözleşme yapılmadan önce satıcının vazgeçtiğini bildirmesi üzerine; *arac sahibini ikna edip aracı alacağını* şikâyetçiye aynı anda söyleyerek, peşinat olarak verilmek üzere para alıp, satışın gerçekleşmemesine rağmen iade etmemekten ibaret eyleminde, paranın alınması için şikâyetçiye yönelik hile ve desise bulunmaması nedeniyle dolandırıcılık suçunun unsurları bulunmayıp; eylem, güveni kötüye kullanma suçunu oluşturur”, 11.CD., 21.05.2004-6524/4491, Zekeriya YILMAZ-İsmail ERGÜN, **Açıklamalı-İçtihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Dolandırıcılık Suçları**, Ankara 2005, s. 401; Şikâyetçi Cahide’nin cezaevinde tutuklu olduğunu öğrenen sanığın şikâyetçinin evine giderek evde bulunan Saniye’ye kendisini Cahide’nin gönderdiğini ve akrabası olduğunu, avukat tutmak ve diğer işlemler için yardımcı olacağını, bunun için para gerektiğini söylediği, sanığın sözlerine inanan Saniye’nin şikâyetçiye ait para ve cep telefonunu vermesi şeklindeki eylemi, hile ve desiseler yaparak hataya düşürüp kendisi yararına haksız menfaat temin ettiğinden dolandırıcılık suçunu oluşturur”, 11.CD., 10.02.2004-2003/11309-2004/509, BAKICI, s. 92; “Olay tarihinde müezzin olarak görev yapan sanığın, şikâyetçinin cami için bağış yapacağını söylemesi üzerine, yetkisi olmadığı halde kullanımdan kaldırılan makbuzu düzenleyerek aldığı parayı dernek kasasına intikal ettirmemesi şeklindeki eylemi, suça konu paranın verilmesini temin için başlangıçta hile ve desiseler kullanmayıp, rızaen bağış olarak verilmesi nedeniyle dolandırıcılık suçunu değil, güveni kötüye kullanma suçunu oluşturur”, 11.CD., 17.06.2002-4278/5893, YILMAZ-ERGÜN, s. 516; “Dolandırıcılık suçu, bir kimseyi kandırabilecek nitelikte hile ve desiseler yaparak hataya düşürmek suretiyle onun veya başkasının zararına, kendisine veya başkasına haksız bir çıkar sağlamak suretiyle oluşur. Bu suçta mağdurun rızası, sanığın hileli hareketleriyle fesada uğramakta ve bu kandırıcı davranışlara, yalanlara inanan mağdur bir şeyi sanığa vermektedir. Somut olayda sanık, kendisinin para tahsiline yetkili ve görevli bulunduğu hususunda mağduru kandırıcı herhangi bir davranışta bulunmamış, aksine mağdur, vergi borcunu yatırmasını sanıktan istemiş, ona güvenerek suça konu parayı vermiştir. Sanığın makbuz düzenleme, para tahsil etme görevi bulunmadığından, vergi borcunu yatırmak üzere yükümlüden para almasının görevi ile bir ilgisi bulunmamaktadır. Vergi dairesine yatırılmak üzere emaneten verilen bu paranın sanık veya bir başka kişiye verilmesi arasında bir fark yoktur. Bu para vergi dairesinde çalışan sanığın daha kolay yatıracığı düşüncesiyle ona duyulan itimat sonucu teslim edilmiş olup, sanığın aldığı parayı vezneye yatırmayarak mal edinmesi, müşteki ile aralarında meslek veya hizmet sebebiyle bir ilişki bulunmaması nazara alındığında, basit inancı kötüye kullanma suçunu oluşturmaktadır”, CGK., 17.03.1998-5/354-96, KABAN ve diğerleri, s. 642-653.

¹² Bkz. SELÇUK, Ayrım, s. 18-22.

¹³ “Şikâyetçinin evinin elektrik tesisat ve abone işlemlerini yürütmek üzere anlaşığı sanığın, şikâyetçinin önceden ödediği paralarla ilgili belge istemesi üzerine başka bir şahsa ait fatura üzerindeki yazıları kapatarak çektiği fotokopi belgeyi düzenleyerek vermesi şeklindeki eyleminde, önceden doğmuş bir zarar veya doğmuş bir borç için hileli davranışlarda bulunulması halinde, zarar veya borç kandırıcı nitelikteki davranışlar sonucu doğmayacağından dolandırıcılık suçunun unsurları

Güveni kötüye kullanma suçu da dolandırıcılık gibi genel kast ile işlenir. Kanunda, bu suç bakımından da failin maksadından ayrıca söz edilmemiştir. Bununla birlikte, kastın oluşum anı suçların birbirinden ayrımında ölçüt olarak kullanılmıştır¹⁴. Bu ölçüte göre; dolandırıcılık kastı, malvarlığı değerinin tesliminden önce bulunur ve fakat güveni kötüye kullanma kastı malın zilyetliğinin devrinden sonra oluşur¹⁵.

III. DOLANDIRICILIK VE YAĞMA

Dolandırıcılık ve yağma mala karşı suçlardır. Yağma suçu, TCK'nun dolandırıcılık suçunun da düzenlendiği *Malvarlığına Karşı Suçlar* başlıklı bölümünde düzenlenmiştir. TCK'nun 148. maddesine göre; yağma, *“bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden ya da malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından bahisle tehdit ederek veya cebir kullanarak, bir malı teslim veya malın alınmasına karşı koymamaya mecbur kılmak”* şeklinde tanımlanır¹⁶.

---

oluşmayıp eylem emniyeti suiistimal suçunu oluşturur”, 11.CD., 13.09.2004-5519/6342, BAKICI, s. 108.

¹⁴ Bkz. SELÇUK, Ayrım, s. 22.

¹⁵ “Sanığın, kendisini inşaat ve otomotiv firmalarının sahibi ve müteahhit olarak tanıtır, Denizli’de Şehit Pilot İ. Ö. ve Tüm Şehitler Abidesinin ihalesini aldığını, ... ilinde de müteahhitlik yaptığını, İdeal inşaat firmasının da sahibi olduğunu belirterek inşaat sahasında şikayetçi ile pazarlık yaptığı senetleri ise büroda düzenleyeceğini söyleyerek deneme sürüşü ve sanayide incelemek bahanesiyle aldığı arabayı alarak kaçması şeklindeki eylemi, *başlangıçtan beri kastının* dolandırmak suretiyle otoyol sahiplenmek amacıyla hile ve desiselerde bulunduğundan, dolandırıcılık suçunu oluşturur”, 11.CD., 18.02.2004-11336/971, YILMAZ-ERGÜN, s. 333-334.

¹⁶ “Cebir veya tehdit kullanılarak mağdurun, kendisini veya başkasını borç altına sokabilecek bir senedi veya var olan bir senedin hükümsüz kaldığını açıklayan bir vesikayı vermeye, böyle bir senedin alınmasına karşı koymamaya, ilerde böyle bir senet hâline getirilebilecek bir kâğıdı

Dolandırıcılık, malvarlığına karşı işlenen suçlardan olması sebebiyle yağma ile benzerlik gösterir. Bu suç konu ve unsurları bakımından yağmadan ayrılır.

Yağma, *başkasına ait bir malı teslim veya malın alınmasına karşı koymamaya mecbur etmek* olduğuna göre; bu suçun maddi konusu, taşınır mallardır¹⁷. Dolandırıcılık suçunun maddi konusunu, malvarlığına ilişkin her türlü değer oluşturur. Bu suç bakımından maddi konuyu oluşturan malvarlığı değerleri, taşınır veya taşınmaz mallar ya da alacak hakkı gibi cismani varlığı olmayan değerlerdir.

Dolandırıcılık ve yağmanın ortak hukuki konusu, malvarlığına ilişkin değerlerdir. Bununla birlikte, dolandırıcılık suçu ile hukuki işlemlerdeki irade ve karar özgürlüğü de korunur. Yağmada ise kişi özgürlüğü korunmaya çalışılmaktadır¹⁸.

Dolandırıcılık suçunda, mağdur, yağmadan farklı olarak failin veya üçüncü kişinin yararına kendi rızasıyla malvarlığı üzerinde tasarrufta bulunur. Fakat mağdurun bu rızası, fail tarafından hile ile sakatlanmıştır. Oysa, yağmada, tehdit veya cebirin etkisiyle zilyet malı teslim etmiş veya mal alınmış olmalıdır¹⁹. Bir başka ifadeyle yağmada, irade, tehdit veya cebirle sakatlanmıştır.

---

imzalamaya veya var olan bir senedi imha etmeye veya imhasına karşı koymamaya mecbur edilmesi hâlinde de aynı ceza verilir.” (TCK 148/2)

¹⁷ KOCA, s. 2801.

¹⁸ Bkz. SELÇUK, Ayrım, s. 25.

¹⁹ Bkz. SELÇUK, Ayrım, s. 26. “Sanıkların aralarındaki anlaşma gereği, önce sanık Fatih’in yakınının yanına gelerek eşcinsel davranışlarda bulunduğu, bir süre sonra yanlarına gelen diğer

Dolandırıcılık suçunun maddi unsuru, failin hileli davranışlarla mağduru aldatarak yarar sağlamasıdır. Yağma suçunda, fail, mağdura ait bir malı onun iradesini tehdit veya cebir kullanarak etkisiz hale getirmek suretiyle teslim edilmesini sağlamakta veya almaktadır ²⁰.

IV. DOLANDIRICILIK VE İRTİKÂP

Dolandırıcılık ve irtikâp TCK'nun ayrı kısımlarında düzenlenen suçlardır. Dolandırıcılık suçu, TCK'nun *Kişilere Karşı Suçlar* kısmının *Malvarlığına Karşı Suçlar* başlıklı bölümünde; irtikâp suçu ise *Millete ve Devlete Karşı Suçlar* kısmının *Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar* başlıklı bölümünde düzenlenmiştir. TCK'nun 250. maddesine göre; irtikâp, “*kamu görevlisinin, görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi icbar etmesi veya görevinin sağladığı güveni kötüye kullanmak suretiyle gerçekleştirdiği hileli*

---

sanıklardan Erkan'ın sahte polis muhabiri kartı gösterip kendisini de polis memuru olarak tanıtmak suretiyle yakınanın kolundan tutarak, küçük çocuklarla eşcinsel ilişkiye girdiği gerekçesiyle Emniyet Müdürlüğüne götürüleceğini söylediği, aynı şekilde sanık Sami'nin de diğer sanık Fatih'i kolundan tutarak birkaç tane de tokat vurup götürdükleri sırada, sanık Erkan'ın para karşılığı olayı kapatabileceğini bildirip yakından para istediği, yakınanın parası olmadığını söylemesi üzerine tekmelerle ayaklarına vurup direncini kırdıktan sonra cep telefonu ve parasını alıp, ... lirayı da temin ederek bir saat içinde getirmesi koşuluyla bıraktığının anlaşılması karşısında; sanıkların eylemi dolandırıcılık suçunu oluşturmayıp yağma suçunu oluşturur”, 6.CD., 29.11.2005-11659/10978, YALVAÇ, s. 1019.

²⁰ Bkz. SELÇUK, Ayrım, s. 26.

davranışlarla, kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatle bulunulmasına bir kimseyi ikna etmesi” şeklinde tanımlanır²¹.

Dolandırıcılık, özellikle kamu görevlisi failin, mağduru, hileli davranışlarla görevinin sağladığı güveni kötüye kullanarak yarar sağlama veya yarar sağlama vaadinde bulunmasına ikna etmesi şeklinde gerçekleşen ikna suretiyle irtikâp suçu ile benzerlik gösterir. Bu suç konu, fail, unsur ve tamamlanma anı bakımından irtikâptan ayrılır.

Dolandırıcılık suçunun hukuki konusu malvarlığına ait değerlerdir. Bu suç ile bireysel malvarlığı değerleri korunmaktadır. Buna karşılık, irtikâp suçuyla, kamu idaresinin saygınlığı ve dürüst işlediğine dair inanç korunur. Ancak, bu suç nedeniyle kişilerin malvarlığında da azalma olur. Bu nedenle, irtikâp suçu ile kamu idaresi korunduğu kadar, yönetilenlerin korunması da önemlidir²². İrtikâp suçu, TCK'nun kamu idaresinin güvenilirliğine karşı işlenen suçlar arasında düzenlenmesi nedeniyle, yasa koyucunun bu suç bakımından kamu idaresinin saygınlığı ve dürüst işlediğine dair inancı ön planda korumak istediği söylenebilir. Bu nedenle, irtikâp bireysel malvarlığı değerlerini korumasıyla dolandırıcılık ile benzerlik gösterse de; ön planda kamu idaresine duyulan güveni korumasıyla dolandırıcılıktan ayrılır.

---

²¹ “İkinci fıkrada tanımlanan suçun kişinin hatasından yararlanarak işlenmiş olması halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.” (TCK 250/3)

²² Bkz. SELÇUK, Ayrım, s. 45-46; Sahir ERMAN-Çetin ÖZEK, **Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu İdaresine Karşı İşlenen Suçlar**, İstanbul 1992, s. 66.

Dolandırıcılık suçu, herkes tarafından işlenebilir. İrtikâp suçunun faili sadece kamu görevlisi²³ olabilir. Buna karşılık, bazı hallerde, failin sıfatı dolandırıcılık suçunun nitelikli hali olarak öngörülmüşse de; failin kamu görevlisi olmasının bu suç bakımından önemi yoktur²⁴.

İcbar suretiyle irtikâp suçunun oluşması için kamu görevlisi olan failin, görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle, kendisine veya başkasına yarar sağlaması veya bu yolda vaatte bulunması için bir kimseyi zorlaması, buna mecbur etmesi gerekir²⁵. Bu nedenle icbar suretiyle irtikâp suçunun dolandırıcılıktan ayrılması kolaydır²⁶. Dolandırıcılıkta, fail, mağdurun iradesini hileli davranışlarla sakatlamakta ve fakat bunun için mağduru zorlamamaktadır.

İkna suretiyle irtikâpta, kamu görevlisi olan failin, görevinin sağladığı güveni kötüye kullanmak suretiyle gerçekleştirdiği hileli davranışlarla, kendisine veya başkasına yarar sağlaması veya bu yolda vaatte bulunması için bir kimseyi ikna

---

²³ “Kamu görevlisi deyiminden, kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi anlaşılır” (TCK 6/1-c). TCK’nda kamu görevlisi tanımında, kamusal faaliyetin yürütülmesi gibi belirsiz bir ölçütün uygulamada kimlerin memur olduğunu belirlemede yaşanan sorunlara çözüm olamayacağı yönünde bkz. Fatih Selami MAHMUTOĞLU, “TBMM Adalet Alt Komisyonu’nda Kabul Edilen Türk Ceza Kanunu Tasarısı Hakkında Görüş”, Türk Ceza Kanunu Reformu, İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar, Ankara 2004, s. 362; TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, s. 679.

²⁴ “Para alma yetkisi bulunmayan zabıt kâtibinin, memuriyet sıfatını suiistimal ederek sonuçta haksız menfaat sağlamış olması, dolandırıcılık suçunu değil, ikna suretiyle irtikâp suçunu oluşturur”, Y5CD, 25.09.1980-2587/2980, Bkz. Mehmet Emin ARTUK-Ahmet GÖKCEN-Caner YENİDÜNYA, **5237 Sayılı Kanuna Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Ankara 2005, s. 582, dn. 411.

²⁵ EREM-TOROSLU, s. 588.

²⁶ *İcbar*, mağdurun gerçekten istediğinden başka biçimde davranmaya zorlamak anlamına gelir. Mağdurun iradesini baskı altında tutmaya elverişli, doğrudan doğruya veya dolaylı her türlü zorlayıcı hareket icbar kavramı içine girer. Bkz. TEZCAN-ERDEM-ÖNOK, s. 662; İlhan ÜZÜLMEZ, “Yeni Ceza Kanunu’nda İrtikâp Suçu”, SÜHFD, C. 14, S. 2 (2006), s. 281-287; TOROSLU, Özel Kısım, s. 286; SOYASLAN, s. 505.

etmesi gerekir. Bu nedenle, ikna suretiyle irtikâp suçunun dolandırıcılıktan ayrılması kolay değildir. Kamu görevlisinin görevinin sağladığı güveni kötüye kullanarak mağduru hileli davranışlarla ikna etmesi bu suç dolandırıcılıktan ayırır. Kamu görevlisinin görevinden dolayı kendisine duyulan güveni kullanmadan, hileli davranışlarla mağdurdan yarar sağlaması halinde, dolandırıcılık suçu söz konusu olur.

Mağdurun hatasından yararlanılarak işlenen irtikâp suçunu da dolandırıcılıktan ayırmak kolaydır. Mağdur, hatadan yararlanılarak işlenen irtikâp suçunda, kamu görevlisinin hileli davranışı nedeniyle hataya düşmez; hatalı iradeyle kamu görevlisinin karşısına gelir. Bununla birlikte kamu görevlisi olan failin mağdurun bu hatasını düzeltme yükümlülüğü bulursa da; bu suç, sadece kamu görevlileri tarafından işlenebilir.

Dolandırıcılık ve irtikâp failin kendisine veya üçüncü bir kişiye yarar sağlaması bakımından birbirine benzer. Ancak, irtikâpta, yarar sağlanması dışında yarar sağlama vaadinde bulunulması da suçun oluşması için yeterlidir; bu vaadin yerine getirilmesi şart değildir. Oysa dolandırıcılık suçunda mağdurun veya üçüncü bir kişinin malvarlığında azalma olması gerekir²⁷.

---

²⁷ Bkz. SELÇUK, Ayrım, s. 50.

V. DOLANDIRICILIK VE RÜŞVET

Dolandırıcılık ve rüşvet TCK'nun ayrı kısımlarında düzenlenen suçlardır. Dolandırıcılık suçu, TCK'nun *Kişilere Karşı Suçlar* kısmının *Malvarlığına Karşı Suçlar* başlıklı bölümünde; rüşvet suçu ise *Millete ve Devlete Karşı Suçlar* kısmının *Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar* başlıklı bölümünde düzenlenmiştir. TCK'nun 252. maddesine göre; *rüşvet*, “*kamu görevlisinin, görevinin gereklerine aykırı olarak bir işi yapması veya yapmaması için kişiyle vardığı anlaşma çerçevesinde bir yarar sağlanması*” şeklinde tanımlanır.

Dolandırıcılık, yarar sağlama bakımından rüşvet suçu ile benzerlik gösterir. Bu suç konu, fail ve unsurları bakımından rüşvetten ayrılır.

Dolandırıcılık suçunun hukuki konusu, malvarlığına ait değerler olmasına rağmen; rüşvet suçuyla, irtikâp suçunda olduğu gibi, kamu idaresinin saygınlığı ve dürüst işlediğine dair inanç korunur²⁸.

Rüşvet suçu, failin sayısı bakımından dolandırıcılıktan ayrılır. Dolandırıcılık suçunun kanuni tanımındaki unsurların tek bir kişi tarafından işlenmesi mümkün olduğuna göre bu suç tek failli suçlardandır²⁹. Oysa rüşvet suçunun temelini, kamu görevlisi ile özel bir kişi arasında *rüşvet anlaşması* yapılması oluşturur³⁰. Bu suçun,

---

²⁸ Bkz. SELÇUK, Ayrım, s. 50.

²⁹ *Tek failli suç* tanımı için bkz. Türkan YALÇIN SANCAR, **Çok Failli Suçlar**, Ankara 1998, s. 26.

³⁰ Bkz. SELÇUK, Ayrım, s. 51.

kanuni tipte zorunlu olarak öngörülen, rüşvet alan ve rüşvet veren olmak üzere iki faili vardır. Dolandırıcılık suçunda, failin hileli davranışlarının muhatabı olan kişinin kandırılmış ve aldatılmış iradesi doğrultusunda, kendi zararına, fail veya bir üçüncü kişi yararına tasarrufta bulunması, yani fail ile işbirliği yapması gerekir. Ancak, bu suçta failin veya bir üçüncü kişi yararına tasarrufta bulunma şeklinde suça görünüşte katılan kişi, gerçekte bu suçun mağdurudur³¹.

Dolandırıcılık suçu, herkes tarafından işlenebilir. Rüşvet suçunda ise rüşvet alan failin kamu görevlisi olması şarttır. Bu nedenle rüşvet *özgü suçtur*³². Buna karşılık, dolandırıcılıkta failin kamu görevlisi olmasının bu suç bakımından önemi yoktur.

VI. DOLANDIRICILIK VE BELGEDE SAHTECİLİK

Dolandırıcılık ve belgede³³ sahtecilik TCK'nun ayrı kısımlarında düzenlenen suçlardır. Dolandırıcılık suçu, TCK'nun *Kişilere Karşı Suçlar* kısmının *Malvarlığına Karşı Suçlar* başlıklı bölümünde; belgede sahtecilik suçu ise *Topluma Karşı Suçlar* kısmının *Kamu Güvenine Karşı Suçlar* başlıklı bölümünde düzenlenmiştir. TCK'nun 204. maddesine göre; *resmi belgede sahtecilik*, "*failin resmi bir belgeyi sahte olarak*

---

³¹ Bkz. SANCAR, Çok Failli Suçlar, s. 127.

³² Bkz. TOROSLU, Genel Hükümler, s. 91-92.

³³ Sahtecilik suçlarının konusunu oluşturan *belgenin*, yazılı olması, bir içeriğinin olması ve düzenleyenin belli olması gerekir. Bkz. TCK m. 204'ün Gerekeçesi.

düzenlemesi, gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmesi veya sahte resmi belgeyi kullanması” şeklinde tanımlanır³⁴. TCK’nun 207. maddesine göre; özel belgede sahtecilik, “failin özel bir belgeyi sahte olarak düzenlemesi, gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmesi ve kullanması” şeklinde tanımlanır³⁵.

Dolandırıcılık suçunun hileli davranışlarla işlenmesi ve belgede sahtecilik suçunda sahteciliğin bizatihi hile niteliğinde bulunması nedeniyle, sahtecilik de dolandırıcılık gibi esasen hile suçudur. Bu suç konu, unsur ve tamamlanma anı bakımından belgede sahtecilik suçundan ayrılır.

Dolandırıcılık suçunun hukuki konusu malvarlığına ait değerlerdir. Bu suç ile bireysel malvarlığı değerleri korunmaktadır. Buna karşılık, belgede sahtecilik suçuyla, kamu güveni korunur.

Belgede sahtecilik suçunun oluşması için failin, resmi belgede sahtecilik suçu bakımından, kanuni tipte yer alan sahte belge düzenlemek, belgeyi başkalarını aldatacak biçimde değiştirmek veya sahte resmi belgeyi kullanmak şeklindeki seçimlik hareketlerden birini yapması gerekir. Özel belgede sahtecilik suçunda ise sahte olarak düzenlenen veya başkalarını aldatacak biçimde değiştirilen özel belgenin

---

³⁴ “Gerçek bir resmî belgeyi bozan, yok eden veya gizleyen kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” (TCK 205/1) *Resmi belge*, kamu görevlileri tarafından, görev gereği olarak, yasal şekillere uygun biçimde düzenlenen belgelerdir. Bkz. ERMAN, s. 330-331.

³⁵ “Gerçek bir özel belgeyi bozan, yok eden veya gizleyen kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” (TCK 208) *Özel belge*, resmi belge niteliğinde bulunmayan diğer belgelerdir.

kullanılması da gerekir. Bundan başka, yasa koyucu, belgeyi yok etmeyi, bozmayı veya gizlemeyi (TCK 205) ve belgenin düzenlenmesinde kamu görevlisine yalan beyanda bulunmayı (TCK 206) da sahtecilik suçları kapsamında düzenlemiştir. Belgede sahtecilik suçunun, hareket unsuru bakımından dolandırıcılıktan ayrılması kolaydır.

Belgede sahtecilik suçları, kanuni tipteki seçimlik hareketlerin tamamlanmasıyla oluşur. Dolandırıcılık suçunun tamamlanması için, failin hileli davranışlarla mağduru aldatması yeterli olmayıp; ayrıca mağdurun veya üçüncü bir kişinin zararına yarar sağlaması da gerekir³⁶.

Dolandırıcılık suçu işlenirken, failin, sahte belge kullanmak suretiyle hileli davranışlarla mağduru aldatması halinde; dolandırıcılık suçunun yanında belgede sahtecilik suçunun da oluşması nedeniyle, suçların içtimaı konusu öğretide tartışılmıştır³⁷. Dolandırıcılık ile belgede sahtecilik suçlarının içtimaı konusu, resmi belgede sahtecilik ve özel belgede sahtecilik suçları yönünden ayrı ayrı incelenmelidir.

Resmi belgede sahtecilik suçunun tamamlanması için, belgenin kullanılması zorunlu olmadığına göre; hileli davranışın sahte resmi belgenin kullanılması aracılığıyla yapılması, resmi belgede sahtecilik ve diğer unsurlarının da gerçekleşmiş olması koşuluyla dolandırıcılık suçu olmak üzere iki ayrı suç oluşur. Gerçekten,

---

³⁶ Bkz. SELÇUK, Ayrım, s. 75.

³⁷ Bu konuda yapılan tartışmalar ve ileri sürülen görüşler için bkz. SELÇUK, Ayrım, s. 75 vd.

hileli davranışın sahte resmi belge kullanılması suretiyle yapılması, dolandırıcılık suçunun unsuru veya ağırlaştırıcı nedeni değildir. Bu nedenle, bu durumda, gerçek içtima kuralları uygulanır³⁸.

Özel belgede sahtecilik suçu bakımından ise; bu suçun tamamlanması için, resmi belgede sahteciliğin aksine, sahte olarak düzenlenen özel belgenin kullanılması da gerekir. Dolandırıcılık suçunda, failin, özel belgede sahtecilik yaptıktan sonra, hileli davranışı bu sahte özel belgenin kullanılması aracılığıyla yapması halinde³⁹, dolandırıcılık suçu ile özel belgede sahtecilik suçunun içtimaı konusunun açıklığa kavuşturulması gerekir.

Dolandırıcılık suçu ile özel belgede sahtecilik suçunun içtimaı konusunda, öğretide, her iki suçun bileşik suç niteliğinde bulunduğu, iki suç arasında görünüşte içtima kuralının (özel-genel hüküm ilişkisinin) uygulanacağı, iki suç arasında fikrî içtima ilişkisinin bulunduğu, iki suç arasında gerçek içtima kurallarının uygulanması gerektiği şeklinde dört görüş bulunur⁴⁰.

Dolandırıcılık ile özel belgede sahtecilik suçları bileşik suç niteliğinde değildir⁴¹. Özel belgede sahtecilik suçunun maddi unsurunu, özel belgenin, sahte

---

³⁸ Bkz. SELÇUK, Ayrım, s. 78; TÜMERKAN, s. 111; CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 443. “Sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması hâlinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur.” (TCK 212)

³⁹ Bu konuda ileri sürülen görüşler hakkında bkz. CGK., 30.06.1986-6-151/356, Vural SAVAŞ-Sadık MOLLAMAHMUTOĞLU, **Türk Ceza Kanunu Yorumu I**, Ankara 1999, s. 1357-1358.

⁴⁰ Bkz. SELÇUK, Ayrım, s. 78 vd.

olarak düzenlenmesi veya başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi ve bu belgenin kullanılması şeklindeki hareketlerin yapılması oluşturur⁴². Dolandırıcılık ise, hileli davranışlarla, mağduru aldatarak onun veya bir üçüncü kişinin zararına yarar sağlama ile oluşur. Dolandırıcılık suçunda hileli davranışların çeşitli şekillerde yapılması mümkündür. Bunun için sahte özel belgenin kullanılması, özel belgede sahtecilik suçunun bu suçun unsurunu oluşturduğu anlamına gelmeyeceği gibi; özel belgede sahtecilik, dolandırıcılık suçunun ağırlaştırıcı nedeni de değildir. Bununla birlikte, özel belgede sahteciliğin oluşması için dolandırıcılıkta olduğu gibi, failin, mağdurun veya başkasının zararına yarar sağlaması şart değildir.

Her iki suç arasında görünüşte içtima kuralı da uygulanamaz. Özel belgede sahtecilik, dolandırıcılık suçuna göre özel hüküm niteliğinde değildir.

Dolandırıcılık ile özel belgede sahtecilik suçlarının birlikte işlenmesi, uygulamada sık karşılaşılan bir durum olmasına karşın; bu durum, iki suç arasında fikrî içtima ilişkisinin bulunduğu anlamına gelmez⁴³. TCK'nun fikrî içtimayı düzenleyen 44. maddesine göre; *“İşlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır”*.

---

⁴¹ Bu hallerde bileşik suç bulunduğu görüşünü savunan yazarlar için bkz. ERMAN, k.no.361; ÖZGENÇ, Ekonomik Çıkar Suçları, s. 49.

⁴² Sahte özel belgenin düzenlenmesine veya değiştirilmesine katılmaksızın kullanma ayrı bir suçtur (TCK 207/2).

⁴³ Aynı doğrultuda bkz. SELÇUK, Ayrım, s. 75 vd; CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Kişilere Karşı Suçlar, s. 445.

Özel belgede sahtecilik suçunun oluşması için, özel belgenin, sahte olarak düzenlenmesi veya başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi ve bu belgenin kullanılması şeklindeki birden fazla hareketin gerçekleşmesi şartı öngörülmüştür. Ancak, dolandırıcılık suçundaki hileli davranışın sahte özel belgenin kullanılması aracılığıyla işlenmesi halinde; fiil tek değildir⁴⁴. Şöyle ki; özel belgede sahtecilik suçu, sahte olarak düzenlenen bu belgenin kullanılması ile oluşur ve tamamlanır; ayrıca yarar sağlanması ve zarar meydana gelmesi şartı aranmaz. Burada, iki ayrı davranıştan oluşan bir hareket söz konusudur⁴⁵. Dolandırıcılık suçunun oluşması için, sahte özel belgenin kullanılması aracılığıyla hileli davranışın gerçekleştirilmiş olmasından başka; yarar sağlanması ve zarar meydana gelmesi şartının da gerçekleşmesi gerekir.

Dolandırıcılık suçunun sahte özel belgenin kullanılması suretiyle işlenmesi halinde gerçek içtima kurallarının uygulanması gerekir⁴⁶. Bu durumda birbirinden

---

⁴⁴ Öğretide, fiilin tekliğinin, hareket, netice veya kasta bakılarak belirlenebileceği yönünde ileri sürülen görüşler için bkz. CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Giriş, s. 478-481; “TCK’nun 44. maddesinin gerekçesinde yapılan açıklama ve gösterilen örnek, fiil kavramının hareket yerine kullanıldığını ve fiilin tekliği ile hareketin tekliğinin ifade edildiğini ortaya koymaktadır. 5237 sayılı TCK, fiilin tekliği ile ilgili teorilerden hareketin sayısına önem veren görüşü benimsemiştir” Bkz. CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Giriş, s. 478, 480.

⁴⁵ ERMAN, s. 477-479.

⁴⁶ “Kural olarak kanuni tipe uygun olarak gerçekleştirilen her netice ayrı ve bağımsız bir suç oluşturur. Fail hareketiyle ne kadar sonuç meydana getirmişse, o denli suç işlemiş sayılır ve gerçek içtima kuralları uygulanır. Ancak, (765 sayılı) TCK’nun 78, 79 ve 80. maddelerinde *içtima* kurallarının uygulanamayacağı haller gösterilmiştir. İki ayrı suçtan birinin diğerinin unsuru veya ağırlatıcı nedeni uygulanması (m. 78), tek fiile yasanın çeşitli hükümlerinin ihlali (m. 79) ve bir suç işleme kararı ile yasanın aynı hükmünün birkaç kez ihlali (m. 80) cezaların içtima kurallarından ayrı hükümlere bağlanmıştır. (765 sayılı) TCK’nun 345. maddesiyle hüküm kurulabilmesi için özel evrakta sahtekârlık yapılması yeterli değildir. Suçun oluşması için maddede belirtildiği üzere sahte olarak düzenlenen özel evrakın kullanılması gerekmektedir. Olayda sanık, kredi kartından çıkardığı fazla örneği doldurup kart sahibinin imzasını taklit ederek sahte belge düzenlemiş ve işyeri sahibinin kendisine verdiği yetkiye dayanarak bu belgeyi kullanmak suretiyle bankadan para çekmiş, şikâyetçinin güvenini kötüye kullanarak onu zarara uğratmıştır. Sanığın iki netice doğuran iki ayrı eylemi mevcut ise de, düzenlediği belge resmi evrak olmayıp özel evrak olduğundan ve ancak kullanılmakla oluşacağından

bağımsız iki ayrı suç vardır. TCK'nun, “*sahte resmî veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması hâlinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur*” şeklindeki özel içtima kuralı öngören 212. maddesi de bunu gerektirir.

VII. DOLANDIRICILIK VE BİLİŞİM SUÇLARI

A. DOLANDIRICILIK VE SİSTEME GİRME

Dolandırıcılık ve bilişim sistemine girme TCK'nun ayrı kısımlarında düzenlenen suçlardır. Dolandırıcılık suçu, TCK'nun *Kişilere Karşı Suçlar* kısmının *Malvarlığına Karşı Suçlar* başlıklı bölümünde; sisteme girme ise *Topluma Karşı Suçlar* kısmında *Bilişim Alanında Suçlar*⁴⁷ başlıklı bölümünde düzenlenmiştir.

TCK'nun 243. maddesine göre; *bilişim sistemine girme, “bir bilişim sisteminin bütününe veya bir kısmına hukuka aykırı olarak girmek ve orada kalmaya*

TCK'nun 79. maddesinin uygulanması zorunludur. Bu nedenle sanık hakkında özel evrakta sahtecilik ve güveni kötüye kullanma suçlarından en ağır cezayı içeren (765 sayılı) TCK'nun 510. maddesiyle uygulama yapılmalıdır”, CGK., 30.05.1994-131/154, Sami SELÇUK, “Özel Belgede Sahtecilik-Dolandırıcılık-İnanıcı Kötüye Kullanma Suçlarıyla İlgili CGK'nun Bir Kararı Üzerine”, TNBD, Sayı 84 (1994), s. 7. Karara konu eylemin dolandırıcılık ve özel belgede sahtecilik suçlarını oluşturduğu ve olayda gerçek içtima kurallarının uygulanacağı konusunda bkz. SELÇUK, CGK'nun Bir Kararı Üzerine, s. 8-19. “Sanığın, kendi fotoğrafı yapıştırılmış sahte nüfus cüzdanını kullanarak şikâyetçilere ait işyerlerinden bu kimlik bilgilerine uygun olarak düzenlenmiş sahte kredi kartı ile alışveriş yaptığının anlaşılmasına göre; dolandırıcılık suçu yanında ayrıca sahtecilik suçu da oluşur”, YALVAÇ, s. 1080.

⁴⁷ “Bilişim sözcüğü, bilginin otomasyona tabi tutulması sonucunda işlenmesini, başka deyişle, verinin saklanması, organize edilmesi, değerlendirilmesi, nakledilmesi, çoğaltılmasını da kapsamaktadır. Bilişim suçları ise, verilere ve/veya veri işlemle bağlantısı olan sistemlere karşı bilişim sistemleri aracılığıyla işlenen suçlar olarak tanımlanabilir”, CGK., 19.06.2007-136/150, YALVAÇ, s. 1368.

devam etmek” şeklinde tanımlanır. Bu suçun hukuki konusu dolandırıcılık suçunda olduğu gibi malvarlığına ait değerlerdir⁴⁸. Bu suç, mağdur ve unsurları bakımından dolandırıcılıktan ayrılır.

Dolandırıcılık, failin hileli davranışlarla mağduru aldatmak suretiyle onun veya bir başkasının zararına yarar sağlamasıdır. Bilişim sistemine girme suçunda ise; fail, dolandırıcılıktan farklı olarak mağdurun aldatılmış iradesi doğrultusunda sisteme girmez. Bu suçta fail yetkisi olmadığı halde hukuka aykırı olarak sisteme girmektedir. Suçun mağduru sistemi kullanmaya yetkili olan kişilerdir. Sisteme hukuka aykırı girme ise; sistemi kullanmaya yetkili kullanıcılara ait erişim kodlarının (kullanıcı adı, şifre vb.) ele geçirilmesi veya sistem açıklarından faydalanılması ya da sistemde açıkların yaratılması suretiyle gerçekleştirilebilir⁴⁹. Başka bir ifadeyle, failin, sisteme girmek için mağduru değil; sistemi aldatması gerekir. Bu suçun oluşması için sisteme girme sonucunda failin yarar sağlaması şart değildir.

TCK'nun 157. maddesinde dolandırıcılık suçunun bilişim sistemleri aracılığıyla işlenmesi suçun nitelikli hali olarak öngörülmüştür. Dolandırıcılık suçunun bu nitelikli hali ve sisteme girme suçunun içtimaı konusunun açıklığa kavuşturulması gerekir.

---

⁴⁸ Öğretide bilişim sistemine girme suçunun hukuki konusu ile ilgili çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bir kısım yazarlara göre bu suçun hukuki konusu özel hayatın gizliliğinin korunmasıdır. Diğer bir kısım yazarlar suçun karma hukuki konulu suçlardan olduğu ve bu suç ile ilk olarak özel hayatın gizliliğinin korunurken; bunun yanında malvarlığının da korunan hukuki menfaatler arasında bulunduğu görüşündedir. Bundan başka bu suç ile bilişim sisteminin güvenliğinin korunduğu da ileri sürülmüştür. Bu konuda ileri sürülen görüşler ve bu görüşlerin eleştirisi için bkz. KETİZMEN, s. 89-99.

⁴⁹ KETİZMEN, s. 103.

TCK'nun 42. maddesine göre; *bileşik suç*, “*biri diğerinin unsurunu veya ağırlatıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suç*” olarak tanımlanır. Bileşik suçun özelliği, farklı suçların somut olayda bir araya gelmesiyle oluşmaması, kanundaki suç tanımında farklı suçlardan birinin diğerinin unsuru ya da ağırlatıcı nedeni olacağının *açıkça* gösterilmiş bulunmasıdır⁵⁰. Dolandırıcılık suçunun bilişim sistemleri aracılığıyla işlenmesi halinde, sisteme girme suçu değil suçun sistem aracılığıyla işlenmesi hali suçun ağırlatıcı nedeni olarak öngörülmüştür. Sistem araç olarak kullanılırken sisteme hukuka aykırı olarak girilmesi ve orada kalınması şartı aranmaz. Bu nedenle bu iki suç bileşik suç değildir.

Bu durumda fikrî içtima kuralları da uygulanamaz. Sisteme girme suçu, failin, hukuka aykırı olarak sisteme girmesi ve orada kalmaya devam etmesi ile tamamlanır. Suçun oluşması için ayrıca yarar sağlanması gerekmez. Dolandırıcılık suçunun oluşması için bilişim sistemi aracılığıyla hileli davranışın gerçekleştirilmiş olmasından başka yarar sağlanması ve zarar meydana gelmesi şartının da gerçekleşmesi gerekir. Bu durumda fikrî içtima kuralının uygulanması için şart olan *fiilin tekliğinden* söz edilemez. Burada iki ayrı fiil vardır.

Dolandırıcılık suçunun bilişim sistemine girme suçu ile birlikte işlenmesi halinde gerçek içtima kurallarının uygulanması gerekir. Bu durumda birbirinden bağımsız iki ayrı suç vardır.

---

⁵⁰ CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Giriş, s. 495.

B. DOLANDIRICILIK VE SİSTEMİ ENGELLEME, BOZMA, VERİLERİ YOK ETME VEYA DEĞİŞTİRME SURETİYLE HAKSIZ ÇIKAR SAĞLAMA

Dolandırıcılık ve sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme suretiyle haksız çıkar sağlama TCK'nun ayrı kısımlarında düzenlenen suçlardır. Dolandırıcılık suçu, TCK'nun *Kişilere Karşı Suçlar* kısmının *Malvarlığına Karşı Suçlar* başlıklı bölümünde; sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme suretiyle haksız çıkar sağlama ise *Topluma Karşı Suçlar* kısmının *Bilişim Alanında Suçlar* başlıklı bölümünde düzenlenmiştir.

TCK'nun 244. maddesine göre; *sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme, "bir bilişim sisteminin işleyişini engelleme veya bozma; bir bilişim sistemindeki verileri bozma, yok etme, değiştirme veya erişilmez kılma, sisteme veri yerleştirme, var olan verileri başka bir yere gönderme"* şeklinde tanımlanır. Maddenin 4. fıkrasında; bilişim sisteminin işleyişini engelleme veya bozma; sistemdeki verileri bozma, yok etme, değiştirme veya erişilmez kılma, sisteme veri yerleştirme, var olan verileri başka bir yere gönderme suretiyle haksız çıkar sağlanması suçun ağırlaştırıcı nedeni olarak düzenlenmiştir⁵¹. Bu suçun hukuki konusu dolandırıcılık suçunda olduğu gibi malvarlığına ait değerlerdir⁵². Bu suç, mağdur ve unsurları bakımından dolandırıcılıktan ayrılır.

---

⁵¹ "Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan fiillerin işlenmesi suretiyle kişinin kendisinin veya başkasının yararına haksız bir çıkar sağlamanın başka bir suç oluşturmaması hâlinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezasına hükmolunur." (TCK 244/4)

Dolandırıcılık, failin hileli davranışlarla mağduru aldatarak onun veya bir başkasının zararına yarar sağlamasıdır. Bilişim sistemine ve veriye müdahale etmek suretiyle haksız çıkar sağlanması suçunda ise fail, dolandırıcılıktan farklı olarak mağdurun aldatılmış iradesi doğrultusunda yarar sağlamaz. Burada sisteme veya veriye müdahale şeklindeki *teknik hile*, kişiye karşı yapılmamıştır⁵³.

TCK'nun 157. maddesinde dolandırıcılık suçunun bilişim sistemleri aracılığıyla işlenmesi suçun nitelikli hali olarak öngörülmüştür. Dolandırıcılık

---

⁵² Sisteme veya veriye müdahale etme suçunun hukuki konusu hakkında ileri sürülen görüşler için bkz. KETİZMEN, s. 125-128.

⁵³ KETİZMEN, s. 148. “Dolandırıcılık suçunda unsur olan kandırabilecek nitelikteki hilenin, gerçek kişiye yönelmesi ve bu kişinin hataya düşürülüp onun veya bir başkasının zararına, fiili işleyene veya başkasına haksız bir menfaat sağlanması gerekir. Sanığın katılanın kimlik bilgilerine göre düzenleyip kendi fotoğrafı yapıştırılmış sahte nüfus cüzdanını kullanarak katılan Bankanın ... Şubesinde hesap açtırarak diğer katılanın (mağdurun) bankada bulunan para hesabındaki var olan verileri (bilgileri) sahte kimlikle açtırdığı hesaba internet yoluyla havale edip hesap cüzdanını ibraz ederek banka şubesinde çekmesi şeklindeki eylemi; eylemin, paranın sanığın açtırdığı hesaba intikaline kadar katılan (mağdura) yöneltilmiş hile bulunmaması ve tamamen bilişim sistemi içinde gerçekleştirilmesi nedeniyle TCK'nun 244/4. maddesine uyan suçu oluşturduğu gözetilmeden, vasıflandırmada yanılıya düşülerek unsurları oluşmayan banka aracı kılınmak suretiyle nitelikli dolandırıcılık suçundan mahkûmiyet hükmü kurulması yasaya aykırıdır”, 11.CD., 22.01.2008-2007/8423-2008/117, GÖKCEN-BALCI, s. 11-12; “Dolandırıcılık suçunda unsur olan hilenin gerçek kişiye yönelmesi ve hataya düşürülerek kendi veya bir başkasının malvarlığı aleyhine, sanık veya bir başkasının lehine bir işlemde bulunmaya yöneltilmesi ve bu işlem sonucunda sanığın kendine veya başkalarının yararına haksız bir menfaat sağlanması gerekir. Somut olayda ise; katılan adına Akbank Van Şubesinde açılan hesaba internet üzerinden girilerek, mevduatında bulunan paraların, fikir ve eylem birliği içerisinde hareket eden sanıklar tarafından aynı tarihte Aydın ilinde sahte isimlerle açtırılmış üç ayrı banka hesabına havale edilerek, yine aynı tarihte bankalardan çekilmesinden ibaret eylemleri, dolandırıcılık suçunu değil, bir bütün halinde hüküm tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nun 525/b-2 (5237 sayılı TCK 244/4) maddesinde öngörülen ve teselsül eden bilgileri otomatik işleme tabi tutmuş bir sistemi kullanarak kendisi veya başkası lehine hukuku aykırı yarar sağlama suçunu oluşturur”, 11.CD., 01.11.2007-10806/7429, YALVAÇ, s. 1369; “Sanığın, şikâyetçilere ait hesaplardan internet aracılığı ile kendi hesabına para aktarma şeklindeki eylemi, gerçek kişiye yönelik hile ve desise bulunmadığından, dolandırıcılık suçunu değil; 5237 sayılı TCK'nun 244/4. maddesinde düzenlenen suçu oluşturur”, 11.CD., 18.09.2007-6963/5533, YALVAÇ, s. 1370; “Sanıkların önceden hazırladıkları tertibatla şikâyetçilere ait bankamatik kartlarını ATM makinesine sıkışmasını sağlayıp yine atm kabinine monte ettikleri, içinde cep telefonu bulunan duvar tipi telefonu arayıp kendisini banka görevlisi olarak tanıtıp kartı iptal edeceği bahanesiyle bankamatik kartının şifresini de öğrenip ATM makinesinden ayrılmalarını müteakip hile ve desiselerle ele geçirip şifresini öğrendikleri bankamatik kartlarıyla para çekmek şeklindeki eylemleri, 765 sayılı TCK'nun 504/3. (5237 sayılı TCK 244/1) maddesinde yazılı suçu oluşturur”, 11.CD., 20.09.2006-2696/7334, YALVAÇ, s. 1370.

suçunun bu nitelikli hali ve sisteme veya veriye müdahale suçunun içtimali konusunun açıklığa kavuşturulması gerekir.

TCK'nun 244/4. maddesinde sisteme veya veriye müdahale etmek suretiyle haksız çıkar sağlanması, ancak *başka bir suç oluşturmaması* halinde suçun ağırlaştırıcı nedeni olarak düzenlenmiştir. Bu düzenleme, suçların içtimal bakımından ortaya çıkabilecek sorunların giderilebilmesine yönelik bir şekilde kaleme alınmak istenmiştir⁵⁴. Buna göre, *başka bir suç oluşturmaması* şartı bu düzenlemenin yardımcı norm olarak düzenlendiği anlamına gelir⁵⁵. Dolandırıcılık suçunun sisteme veya verilere müdahale etmek suretiyle işlenmesi halinde yardımcı normun sonralığı ilkesinin gereği olarak fail sadece dolandırıcılık suçundan cezalandırılır⁵⁶.

---

⁵⁴ Bkz. KETİZMEN, s. 178.

⁵⁵ *İçel*, eylem ile ceza normları arasındaki ilişki yönünden gerçekleşmesi olanaklı bir durum da, çeşitli normların aynı eylemle ilgili görünmelerine karşın, aslında yalnızca bunlardan birinin uygulanabilmesidir. Yazar bu durum için *görünüşte birleşme (içtima)* terimini kullanmaktadır. Görünüşte birleşmenin çeşitleri ise; özel-genel norm, tüketen-tüketilen norm ve asal-yardımcı norm ilişkisi yönünden olmak üzere üç grupta incelenir. Asal-yardımcı norm ilişkisi yönünden; yardımcı normun sonralığı ilkesi kapsamına giren görünüşte birleşme hallerinde, yardımcı normların içerdiği suçlar ile asal normların düzenlediği suçlar bir arada bulunmaktadır. Ancak bu bir arada bulunuş görünüştendir; gerçekte eyleme uygun asal normun uygulanması ile yetinilecektir. Bir norm, açıkça veya örtülü bir şekilde, başka bir normun uygulanabilmesi için onun gerisine çekilirse, bu norma *yardımcı norm* ismi verilir ve böylece *yardımcı normun sonralığı ilkesi* söz konusu olur. Örneğin, yardımcı normda, "*eylem ayrı bir suç teşkil etmiyorsa*" şeklinde bir koşul varsa bu normun sonralığı açık ve mutlak niteliktedir. Bkz. İÇEL- EVİK, s. 316, 318, 326

⁵⁶ Bu durum 244. maddenin gerekçesinde; "*Ancak, bu fıkra hükmüne istinaden cezaya hükmedilebilmesi için, fiilin daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmaması gerekir. Bu bakımdan, fiilin örneğin dolandırıcılık, hırsızlık, güveni kötüye kullanma veya zimmet suçunu oluşturmaması halinde, bu fıkra hükmüne istinaden cezaya hükmedilmeyecektir*" şeklinde ifade edilmiştir. Gerekçede madde metninin aksine *fiilin daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmaması* şartından söz edilmesine rağmen, madde metninde yer alan *başka bir suç oluşturmaması* ifadesi karşısında gerekçede yer alan bu şarta itibar edilmeyecektir.

C. DOLANDIRICILIK VE BANKA VEYA KREDİ KARTLARININ KÖTÜYE KULLANILMASI

Dolandırıcılık ve banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması suçu TCK'nun ayrı kısımlarında düzenlenen suçlardır. Dolandırıcılık suçu, TCK'nun *Kişilere Karşı Suçlar* kısmının *Malvarlığına Karşı Suçlar* başlıklı bölümünde; banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması suçu ise *Topluma Karşı Suçlar* kısmının *Bilişim Alanında Suçlar* başlıklı bölümünde düzenlenmiştir.

TCK'nun 245. maddesine göre; *banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması, "başkasına ait bir banka veya kredi kartını, her ne suretle olursa olsun ele geçiren veya elinde bulunduran failin, kart sahibinin veya kartın kendisine verilmesi gereken kişinin rızası olmaksızın bunu kullanarak veya kullandırtarak kendisine veya başkasına yarar sağlaması; başkalarına ait banka hesaplarıyla ilişkilendirilerek sahte banka veya kredi kartı üretmesi, satması, devretmesi, satın alması veya kabul etmesi; sahte oluşturulan veya üzerinde sahtecilik yapılan bir banka veya kredi kartını kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlaması"* şeklinde tanımlanır. Banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması suretiyle yarar sağlama ile dolandırıcılık suçu birbirinden ayrılmalıdır.

Maddenin gerekçesinde; *"Aslında hırsızlık, dolandırıcılık, güveni kötüye kullanma ve sahtecilik suçlarının ratio legislerinin tümünü de içeren bu fiillerin, duraksamaları ve içtihat farklılıklarını önlemek amacıyla, bağımsız suç haline getirilmeleri uygun görülmüştür"* denilmektedir. Dolayısıyla bu suçlar ile korunmak

istenen hukuki varlık veya menfaatler, banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması suçunun da hukuki konusunu oluşturur. Bununla birlikte, bu suç ile asıl olarak dolandırıcılık suçunda olduğu gibi malvarlığına dair değerler korunur⁵⁷.

Banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması suretiyle yarar sağlanması ile ilgili olarak düzenlenen ilk hal, hukuka aykırı olarak ele geçirilen ya da elde bulundurulan kartın ilgili kişinin rızası dışında kullanılarak yarar sağlanmasıdır. Failin banka veya kredi kartını hileli davranışlarla ele geçirmesi halinde diğer unsurlarının da bulunması halinde dolandırıcılık suçu ile bu suçun içtimaı konusu açıklığa kavuşturulmalıdır.

Bu durumda, bileşik suç kuralları uygulanamaz. Şöyle ki, bir suçun diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturduğu bileşik suç kuralları bakımından, bu birleşmenin kanunda mutlaka açık bir şekilde gösterilmesi gerekir⁵⁸. Dolandırıcılık suçunda hileli davranışın hukuka aykırı olarak ele geçirilen banka veya kredi kartı aracılığıyla gerçekleştirilmesi halinde; banka veya kredi kartının hukuka aykırı olarak ele geçirilmesi bu suçun unsuru veya ağırlaştırıcı nedeni olarak düzenlenmediğinden; gerçek içtima kurallarına göre fail ayrıca bu suçtan da cezalandırılır.

---

⁵⁷ Aynı yönde bkz. Serkan SAZAK, **Ceza Hukukunda Banka ve Kredi Kartlarının Kötüye Kullanılması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008, s. 44; Levent Kurt, **Açıklamalı-İçtihatlı Tüm Yönleriyle Bilişim Suçları ve Türk Ceza Kanunundaki Uygulaması**, Ankara 2005, s. 176 vd.

⁵⁸ Bkz. TOROSLU, Genel Kısım, s. 312; DEMİRBAŞ, s. 472; ARTUK-GÖKCEN-YENİDÜNYA, Genel Hükümler, s. 809; KOCA-ÜZÜLMEZ, s. 431; CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT, Giriş, s. 495.

Banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması suretiyle yarar sağlanması ile ilgili olarak düzenlenen ikinci hal, sahte oluşturulan veya üzerinde sahtecilik yapılan banka veya kredi kartının kullanılması suretiyle yarar sağlanmasıdır⁵⁹. Bu suç bakımından dolandırıcılık suçundan farklı olarak suçun tamamlanması için zararın meydana gelmesi şartı aranmaz.

Maddede, *filin daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde*, bu suçun oluşacağı açıkça belirtilmiştir. Bu düzenleme, suçun dolandırıcılık suçu ile içtimaı konusunda çıkacak sorunları giderecek niteliktedir. Bu durumda fikrî içtima kuralının uygulanması mümkün değildir⁶⁰. Dolandırıcılık suçu, bu suça göre

---

⁵⁹ Bu hal maddenin üçüncü fıkrasında hükme bağlanmıştır. Maddenin *başkalarına ait banka hesaplarıyla ilişkilendirilerek sahte banka veya kredi kartı üretilmesi, satılması, satın alınması veya kabul edilmesine* ilişkin ikinci fıkrasındaki düzenleme geçit suç niteliğindedir. Fail üçüncü fıkradaki suçu işlemek için aynı hukuki değeri koruyan daha hafif nitelikteki ikinci fıkradaki suçtan geçmek zorundadır. Geçit suçun tanımı için bkz. İÇEL-EVİK, s. 327. Bu durumda *yardımcı normun sonralığı ilkesi* gereği fail geçit suçtan cezalandırılmaz.

⁶⁰ “Fikir ve eylem birliği içerisinde bulunan sanıkların, sahte olarak oluşturulmuş kredi kartlarını yanlarına alarak, sanık Cemil tarafından kiralanmak suretiyle temin edilen otomobil ile Salihli ilçesine geldikleri, saat 20.00 sularında mağdur Serdar'ın işyerine sanıklar Sinan ile Ferhat girerek 1220 YTL değerinde iki adet cep telefonu ile 4 adet 250lik kontör satın aldıkları, cep telefonlarının bedelini sanık Sinan adına, kontörlerin bedelini ise Ferhat adına oluşturulmuş sahte kredi kartları ile ödedikleri, buradan çıkan sanıkların kendilerini bekleyen diğer sanıklarla buluşup aldıklarını bıraktıktan sonra saat 20.40'da mağdur Ozan'ın işyerine giderek toplam 360 YTL değerindeki 3 adet cep telefonunu aldıkları ve ödemenin sanık Sinan adına oluşturulmuş sahte kredi kartı ile yapıldığı, tekrar diğer sanıklarla buluşup aldıkları cep telefonlarını bıraktıktan sonra bu defa sanıklar Sinan, Ferhat ve Battal'ın saat 21.10'da mağdur Murat'ın işyerine gelip toplam 1870 YTL değerinde 3 adet cep telefonunu aldıkları ve ödemeyi sanık Battal adına oluşturulmuş sahte kredi kartı ile yaptıktan sonra Salihli ilçesinden ayrıldıkları, mağdur Murat'ın kredi kartı slipinde *yurt dışı* ibaresini görmesi üzerine yaptığı araştırma sonunda kartın sahte olduğunun anlaşıldığı ve şikâyet üzerine sanıkların aynı akşam saat 22.30'da Alaşehir ilçesinde sanık Cemil'in sevk ve idaresindeki otomobil içerisinde yakalandıkları, otomobilde yapılan aramada cep telefonlarının ele geçtiği, böylece olayın başlangıcından beri fikir ve eylem birliği içerisinde olan sanıklar Sinan, Ferhat ve Battal'ın adlarına oluşturulmuş kredi kartlarının kullanılması suretiyle haksız menfaat temini sırasında birbirlerinin yanında bulunmak suretiyle birbirlerinin fiillerine iştirak ederek 5237 sayılı TCK'nun 245/3. maddesinde düzenlenen *kredi kartının kötüye kullanılması* suçunu işledikleri, bu suçun yapılan alışveriş sayısınca değil, haksız olarak kullanılan kart sayısınca oluştuğu ve sanık Sinan adına oluşturulan kartın 2 kez kullanılmış olması nedeniyle suçun teselsül ettiği, sanık Cemil'in ise diğer sanıkların suçlarına aynı Kanun'un 39/2-c maddesi anlamında iştirak ettiği gözetilerek, sanıklar Sinan, Ferhat ve Battal'ın 5237 sayılı TCK'nun 37/1. maddesi, sanık Cemil'in ise 39/2-c madde aracılığıyla 245/3. maddesiyle iki kez 245/3 ve 43. maddeleriyle de bir kez mahkûmiyetlerine karar verilmesi gerektiği gözetilmeden, suç vasfının tayininde yanılığa düşülerek eylemlerinin dolandırıcılık suçunu

daha bir ağır cezayı da gerektirmez⁶¹. Bu durumda, gerçek içtima kuralının uygulanması gerekir⁶².

VIII. DOLANDIRICILIK VE KARŞILIKSIZ ÇEK KEŞİDE ETME

Dolandırıcılık ve karşılıksız çek keşide etme ayrı kanunlarda düzenlenen suçlardır. Dolandırıcılık suçu, TCK'nun *Kişilere Karşı Suçlar* kısmının *Malvarlığına Karşı Suçlar* başlıklı bölümünde; karşılıksız çek keşide etme suçu ise 3167 sayılı *Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun*'un 16. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; *karşılıksız çek*⁶³ *keşide etme*,

---

oluşturduğunun kabulüyle yazılı şekilde hüküm kurulması yasaya aykırıdır”, 11CD, 30.10.2006-5208/8493, YKD XXXIII, 3 (Mart 2007), s. 588-590. Yargıtay bu kararında fikrî içtima kurallarını tartışmamıştır.

⁶¹ Dolandırıcılık suçunun nitelikli hali, 2 yıldan 7 yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır (TCK 158/1). Buna karşın banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması suretiyle yarar sağlanması 4 yıldan 8 yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır (TCK 245/3). “TCK'nun 245/3. maddesinin *sahte oluşturulan veya üzerinde sahtecilik yapılan bir banka veya kredi kartını kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlayan kişi, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, dört yıldan sekiz yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır* hükmü gereğince sanığın sahte kredi kartını pos cihazından geçirerek şikâyetçi F.R.nin dükkânından altın alma eyleminin daha ağır cezayı gerektiren kredi kartını kötüye kullanmak suçunu oluşturacağı gözetilmeden ayrıca dolandırıcılık suçundan da mahkûmiyetine karar verilmesi yasaya aykırıdır”, 11.CD., 14.03.2007-480/1683, YALVAÇ, s. 1374; “Sanığın, hırsızlık suretiyle ele geçirdiği şikâyetçiye ait kredi kartıyla değişik işyerlerinden farklı zamanlarda alışveriş yapması şeklindeki eylemine uyan TCK'nun 245, 43. maddeleri uyarınca cezalandırılması yerine olayda uygulama yeri bulunmayan TCK'nun 158/1-j maddesine göre mahkûmiyetine karar verilmesi yasaya aykırıdır”, 11.CD., 10.10.2006-5244/7962, BAKICI, s. 694.

⁶² “Sanığın, kendi fotoğrafı yapılandırılmış sahte nüfus cüzdanını kullanarak şikâyetçilere ait işyerlerinden bu kimlik bilgilerine uygun olarak düzenlenmiş sahte kredi kartı ile alışveriş yaptığının anlaşılmasına göre; dolandırıcılık suçu yanında ayrıca sahtecilik suçu da oluşur”, YALVAÇ, s. 1080.

⁶³ *Çek*, poliçe gibi üçlü bir ilişkiyi bünyesinde barındıran, özel hükümlere tabi tutulmuş yazılı ve mücerret bir havale (banka havalesi)dir. Abuzer KENDİGELEN, **Çek Hukuku**, İstanbul 2007, s. 3. Bu ilişkinin taraflarından keşideci, muhataba, belirli bir meblağı çekin ibrazı karşılığında ödeme, bu arada çek hamiline de bu meblağı alma yetkisi vermektedir. Bir senedin çek olarak nitelendirilebilmesi için; 1. Çek kelimesini ihtiva etmesi, 2. Belirli bir bedelin ödenmesine ilişkin kayıtsız ve şartsız havale olması, 3. Muhatabın belirtilmesi, 4. Ödeme yerinin gösterilmiş olması, 5.

“keşide edilen çekin, üzerinde yazılı keşide tarihinden önce veya ibraz süresi içinde ibraz edildiğinde, yeterli karşılığı bulunmaması nedeniyle kısmen de olsa ödenmemesi” şeklinde tanımlanır.

Bu suçun hukuki konusu, çekin ticari hayatın önemli ödeme araçlarından birini oluşturması nedeniyle, kamu güvenidir⁶⁴. Bunun yanında mağdurun malvarlığında zarara neden olması dolayısıyla bu suç ile dolandırıcılıkta olduğu gibi, malvarlığına ait değerler de korunur⁶⁵. Dolandırıcılık ve karşılıksız çek keşide etme suçu unsurları bakımından birbirinden ayrılır.

Karşılıksız çek keşide etme suçunun oluşması için önşart, çekin hukuken geçerli bir şekilde düzenlenmiş olmasıdır. Bu suç, hukuken geçerli bir şekilde düzenlenen çekin ibraz süresi içerisinde veya üzerinde yazılı keşide tarihinden önce muhatap bankaya ibraz edildiğinde karşılığının bulunmaması halinde oluşur⁶⁶. Dolandırıcılık suçu ise, hileli davranışlarla mağduru aldatıp onun veya başkasının zararına yarar sağlamadır.

Keşideci günü ve yerinin gösterilmiş olması, 6. Keşidecinin imzası, 7. Hesap sahibinin vergi kimlik numarasının belirtilmesi unsurlarını taşıması gerekir. Bkz. Fırat ÖZTAN, **Kıymetli Evrak Hukuku**, Ankara 2007, s. 234-239.

⁶⁴ DÖNMEZER, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, s. 478.

⁶⁵ SELÇUK, Ayrım, s. 121.

⁶⁶ Çekle işleyen hesap üzerinde haciz bulunması, çeki ilişkin bir ihtiyati tedbir kararı nedeniyle çek hakkında işlem yapılamamış olması veya çeki ilişkin ödeme yasağı konulmasına rağmen ibraz anında çekin karşılığının bulunmaması halinde de karşılıksız çek keşide etme suçu oluşur. Bkz. KENDİGELEN, s. 308.

Çeke ilişkin zorunlu unsurların eksikliği halinde artık karşılıksız çek keşide etme suçu oluşmaz⁶⁷. Bu durumda keşide edilen çekin hileli davranışların gerçekleştirilmesinde kullanılması ve mağdurun aldatılarak yarar sağlanması halinde dolandırıcılık suçu oluşur. Bununla birlikte 3167 sayılı Kanun'un 16. maddesinde, karşılıksız çek keşide etme fiilin *kanunların ayrıca suç saydığı haller saklı kalmak üzere* karşılıksız çek keşide etme suçunu oluşturacağı düzenlenmiştir. Bu maddede öngörülen özel içtima kuralına göre, hileli davranışların karşılıksız çek keşidesi aracılığıyla gerçekleştirilmesi ve failin böylece mağduru aldatılarak yarar sağlama kastının belirlendiği durumlarda karşılıksız çek keşide etme suçu değil, dolandırıcılık suçu oluşur.

---

⁶⁷ Aksi yönde bkz. Sami SELÇUK, “Yetersiz Çek Karşılıksız Çek Keşidesi Suçunu Oluşturur”, **Prof. Dr. Hayri Domanic'e 80. Yaş Günü Armağanı**, İstanbul 2001, C. II, s. 1467-1484.

SONUÇ

Dolandırıcılık suçu kişilerin malvarlığına ait değerler üzerinde işlenen tipik bir hile suçudur. Bu suçun TCK'nda *Kişilere Karşı Suçlar* başlığı altında düzenlenmesi, malvarlığına ait bir değer ancak bir kişiye ait olması halinde hukuk düzeni ile korunması nedenine dayanır. Kişilere ait olmayan mallar, örneğin sahipsiz mallar, dolandırıcılık suçu ile korunan malvarlığı değerleri kapsamında bulunmaz. Bu nedenle TCK'nda suçun bu bölümde düzenlenmesi isabetli olmuştur.

Dolandırıcılık suçunun mağdurunun fail ile işbirliği yapması şarttır. Fail mağduru önce bu işbirliğine ikna eder. Bunun en kolay yolu, mağdurun, yaptığı tasarruf sonucunda yarar sağlayacağına inandırılmasıdır. Mağdur aslında yaptığı işlem sonucunda kendisinin kârlı olacağına duyduğu inanç ile hareket eder. Mağdur failden daha kurnaz ve zeki çıkarsa, fail onu aldatmak için başka bahaneler bulmak zorundadır.

Basında dolandırıcılığın yöntemine ilişkin haberler çıktıkça failin kendisine yeni yöntemler bulması da gerekir. Günümüzde, bunun en kolay yolu, *teknik hile* kavramı ile adlandırabileceğimiz bilişim teknolojilerinden yararlanılarak hileli davranışların gerçekleştirilmesi olanağıdır. Fail böylece hem mağduru kolaylıkla aldatmakta ve hem de bilişim sisteminin karmaşıklığından yararlanarak kimliğinin tespit edilmemesini sağlamaktadır. Bugün soruşturma aşamasında bu suçun

unsurlarının oluşup oluşmadığı değerlendirilmeden önce, failin bulunması önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

5237 sayılı TCK'nda dolandırıcılık suçu düzenlenirken, suçun unsurları bakımından 765 sayılı TCK'na göre önemli bir değişiklik yapılmamıştır. Bununla birlikte, 765 sayılı TCK'nda suçun basit halinin *bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ve sağlanan haksız menfaatin bir misline kadar ağır para cezası* ile cezalandırılacağı öngörülmüşken; 5237 sayılı TCK'nda suçun basit hali *bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası* ile cezalandırılmıştır. Böylece, 5237 sayılı TCK'nda suç için öngörülen hapis cezasının üst sınırı artırılmış ve öngörülen para cezası bakımından da gün para cezası sistemi kabul edilmiştir.

5237 sayılı TCK'nda suçun maddi unsurunun hareket kısmını *hileli davranışlar* gerçekleştirilmesi oluşturur. 765 sayılı TCK'nda ise; *bir kimseyi kandırabilecek nitelikte hile ve desise* yapılmasından söz edilmekteydi. 5237 sayılı TCK'nda *desise* kavramına yer verilmemiştir. Ancak bu durum uygulamada hileli davranış kavramının kapsamını daraltmayacaktır. Hileli davranış kavramı *desiseyi* de kapsayacak genişliktedir. 5237 sayılı TCK'nun 157. maddesinin metninde gerçekleştirilen hileli davranışların mağduru *kandırabilecek nitelikte* olması şartına da yer verilmemiştir. Bununla birlikte, hileli davranışın kandırabilecek nitelikte olmaması suçun işlenmesi bakımından elverişli araçların bulunmadığı anlamına gelir. Bu nedenle 5237 sayılı TCK'nda da hileli davranışların mağdurun aldatılmasına elverişli olması gerekir.

765 sayılı TCK'nda suçun maddi unsurunun netice kısmını, failin veya üçüncü bir kişinin lehine *haksız bir menfaat* sağlanması oluşturmaktadır. 5237 sayılı TCK'nda ise; sağlanan yararın haksız olması şartı aranmamış ve aynı zamanda kanunun 159. maddesinde; hukuki bir ilişkiye dayanan alacağın tahsili amacıyla hileli davranışlarla mağdurun aldatılması da dolandırıcılık sayılmıştır.

Dolandırıcılığın, mağdurda esasen var olan hatadan, hile ve desise kullanmak suretiyle yararlanarak gerçekleştirilmesi şeklindeki 765 sayılı TCK'nun m. 503/2 hükmü, 5237 sayılı TCK'nda yer almamıştır. Ancak kanunda açıkça öngörülmemiş olsa da, bu şekilde gerçekleştirilen hileli davranışlar da dolandırıcılık suçunu oluşturabilir. Bu durum, 5237 sayılı TCK'nun 157. maddesinin gerekçesinde suçun ihmali davranışla gerçekleştirilebileceği şeklinde açıklanmıştır.

Dolandırıcılık suçunun nitelikli halleri bakımından 765 sayılı TCK'nda suçun ağırlaşmasına neden olan suçun yurtdışında iş bulmak, ikamet izni veya vize almak, bir kimseyi askerlikten tamamen veya kısmen kurtarmak bahanesiyle ve posta, telgraf ve telefon işletmesinin haberleşme araçlarını vasıta kılarak işlenmesi halleri 5237 sayılı TCK'nda nitelikli haller arasında düzenlenmemiştir. Bununla birlikte, 5237 sayılı TCK'nda, 765 sayılı TCK'nda öngörülmeven, örneğin, dolandırıcılığın, dini inanç ve duygular istismar edilerek veya mağdurun algılama yeteneğinin zayıflığından yararlanarak işlenmesi gibi haller suçun nitelikli halleri arasında düzenlenmiştir. 765 sayılı TCK'nun 278. maddesinde yer alan nüfuz ticareti suçu ise, 5237 sayılı TCK'nda, dolandırıcılık suçunun nitelikli halleri arasında düzenlenmiştir.

Suçun maddi unsurunun hareket kısmını oluşturan hileli davranışlar yürürlükten kaldırılan kanundaki desise kavramını da kapsayacak genişliktedir. Hileli davranışların mağduru aldatmaya elverişli olması şartı bakımından, bu yönde açık bir düzenleme yapılmamış olması da bir eksiklik değildir. Ancak hileli davranışlar neticesinde sağlanan yararın haksız olması artık aranmamaktadır. Hukuki bir ilişkiye dayanan alacağın tahsili amacıyla suçun işlenmesi halinin ayrıca düzenlenmiş olması da bunu doğrular. Bununla birlikte, lehine yarar sağlanan tüzel kişilere güvenlik tedbiri uygulanması bakımından buna ilişkin madde metninde sağlanan yararın haksız olması şartı aranmıştır. Kanun metni hazırlanırken bu durumun gözden kaçtığı kanaatindeyiz.

Eski kanunda düzenlenen otel, lokanta gibi yerlerdeki hizmetlerden karşılıksız yararlanma fiillerine, yeni kanunda yer verilmemesi kanaatimizce bir eksikliktir. Bu tür fiiller, madde gerekçesinde hilenin ihmali bir davranışla gerçekleştirilebileceği açıklaması da göz önüne alındığında dolandırıcılık sayılabilecektir. Oysa bu tür karşılıksız yararlanma fiillerinin ne hırsızlık ne de dolandırıcılık olduğu daha önce uygulamada tartışma konusu yapılmış ve bu yönde kanunda değişiklik yapılarak ayrı bir suç düzenlenmişti. Failin, yararlandığı hizmetin bedelini ödememe kastının bulunduğu ispat edilmesi güçtür. Bunun ispat edilememesi halinde failin eylemi cezalandırılmayacaktır. Ayrıca, bu tür fiiller eski kanunda şikâyete bağlı suç olarak öngörülmüştü. Bugün ispat sorunu çözüldüğünde fail aynı fiil şikâyete bağlı olmayan dolandırıcılık suçundan cezalandırılacaktır. Bir suçun şikâyete bağlı olup olmadığını belirleme elbette yasakoyucunun takdirindedir. Ancak yasakoyucu buna ilişkin kuralları koyarken çağdaş eğilimleri takip eden bir

ceza politikasından yararlanmalıdır. Hileli davranışların gerçekleştirilmesi bakımından hiçbir sınırlaması olmayan hukuki alacağın tahsili için işlenen dolandırıcılığı şikâyete bağlı suç halinde düzenleyen yasakoyucunun ödeme gücü olmadığını açıklama yükümlülüğü bulunuyor diye failin bu şekilde cezalandırmasının ceza politikası gereği olduğunu söylemek güçtür.

Dolandırıcılığın çoğu zaman başka suçların işlenmesi ile birlikte ortaya çıkması nedeniyle bu suçların içtimaı sorununun çözülmesi gerekir. Eski kanun döneminde öğretide ve yargı kararlarında hilenin sahte olarak düzenlenen özel belge aracılığıyla gerçekleştirilmesi halinde özel belgede sahtecilik ile dolandırıcılık suçlarının içtimaı konusunda yapılan tartışmalar yeni kanunda belgede sahtecilik suçları bakımından öngörülen özel içtima kuralı ile son bulmuştur. Buna göre; fail özel belgede sahtecilik ile birlikte dolandırıcılık suçundan da sorumlu olur. Ancak bilişim suçları ile birlikte dolandırıcılığın işlenmesi halinde aynı sonuca ulaşmak bu kadar kolay olmamaktadır.

KAYNAKÇA

TDK Sözlüğü, C. I, Ankara 1988.

ALINGE, Curt (Çev. Coşkun ÜÇÖK), “Moğol Kanunları (Ceza Hukuku)”, AÜHFD, C. 13, S. 1-4 (1956), s. 194-219.

ARTUÇ, Mustafa-AKKAYA, Çetin-GEDİKLİ, Cemil, 2006-2007-2008 İctihatları ile Türk Ceza Kanunu, Ankara 2008.

ARTUÇ, Mustafa, Malvarlığına Karşı Suçlar, (ek CD).

ARTUK, Mehmet Emin-GÖKCEN, Ahmet-YENİDÜNYA, Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2007.

ARTUK, Mehmet Emin-GÖKCEN, Ahmet-YENİDÜNYA, Caner, 5237 Sayılı Kanuna Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2005.

AYİTER, Nûşîn, Mamelek Kavramı Üzerine Bir İnceleme, Ankara 1968.

BAKICI, Sedat, 5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Özel Hükümler, C. I, Ankara 2008.

BAYRAKTAR, Köksal, “Faal Nedamet”, İHFM, C. XXXIII, S. 1-2 (1967-1968), s. 120-154.

CENTEL, Nur-ZAFER, Hamide-ÇAKMUT, Özlem, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, C. I, İstanbul 2007.

CENTEL, Nur-ZAFER, Hamide-ÇAKMUT, Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, İstanbul 2006.

DEMİRBAŞ, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2007.

DEMİREL, Hakkı, “Kartopu Satışı”, AÜSBFD, Haziran 1956, s. 142-151.

DÖNMEZER, Sulhi, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, B. 16, İstanbul 2001.

DÖNMEZER, Sulhi-ERMAN, Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku (Genel Kısım) II, B. 12, İstanbul 1999.

DÖNMEZER, Sulhi-ERMAN, Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku (Genel Kısım) I, İstanbul 1997.

DÖNMEZER, Sulhi, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, B. 13, İstanbul 1990.

DÖNMEZER, Sulhi, “Dolandırıcılık Cürmü”, İBM, S. 9 (1943), s. 546-565.

DÜLGER, Murat Volkan, Türk Ceza Hukuku’nda Bilişim Suçları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2004.

ERDEM, Mustafa Ruhan, Türk Hukukunda Karşılıksız Yararlanma Suçları, Ankara 1996.

EREM, Faruk-TOROSLU, Nevzat, Türk Ceza Hukuku (Özel Hükümler), Ankara 2000.

EREM, Faruk, “Suçun Konusu ve Hümanist Doktrin”, AÜHFD, C. 25, S. 1-4 (1968), s. 11-34.

EREM, Faruk, Dolandırıcılık, Ankara 1956.

EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2008.

ERMAN, Sahir-ÖZEK, Çetin, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu İdaresine Karşı İşlenen Suçlar, İstanbul 1992.

ERMAN, Sahir, Sahtekârlık Suçları, Ticari Ceza Hukuku III, İstanbul 1981.

ERRA, Carlo (Çev. Sahir ERMAN), “Teşebbüste İhtiyariyle Vazgeçme”, İHFM, C. X, S. 1-2 (1944), s. 679-710.

ERSOY, Yüksel, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2002.

ESEN, Sinan, Açıklamalı İçtihatlı Malvarlığına Karşı Suçlar, Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim Alanında Suçlar, Ankara 2007.

GÖKCEN, Ahmet, Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri, İstanbul 1989.

GÖKCEN, Ahmet- BALCI, Murat, “Dolandırıcılık Suçu”, MÜHF-HAD, C.14, S.1-2, s. 1-55.

GÜNDAY, Metin, İdare Hukuku, Ankara 2004.

GÜNDEL, Ahmet, Açıklamalı-İçtihatlı 765 ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunlarındaki Hırsızlık ve Dolandırıcılık Suçları, Ankara 2005.

HAKERİ, Hakan, “Zincirleme-Piramitsel Oyunlar Düzenleme Suçu”, YD, C. 27, S. 1-2 (Ocak-Nisan 2001), s. 137-172.

HAFIZOĞULLARI, Zeki, “Malvarlığına Karşı Suçların Ortak Genel Yapısı”, www.baskent.edu.tr/~zekih/ogrenci/mal.doc.

İÇEL, Kayıhan-EVİK, A. Hakan, İçel Ceza Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2007.

İÇEL, Kayıhan-ÜNVER, Yener, Kitle Haberleşme Hukuku (Basın, Radyo-Televizyon, Sinema-Video, İnternet), İstanbul 2005.

KABAN, Mater-AŞANER, Halim-GÜVEN, Özcan-YALVAÇ, Gürsel, Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararları (Eylül 1996-Temmuz 2001), Ankara 2001.

KANBUR, Mehmet Nihat, “5237 s. TCK Bakımından İhkak-ı Hak (Kendiliğinden Hak Alma) Niteliğindeki Fiillerin Değerlendirilmesi”, E-Akademi Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, Aralık 2007, S. 70, www.e-akademi.org.

KANBUR, Mehmet Nihat, Türk Ceza Hukukunda Kendiliğinden Hak Alma Suçu (İlhak-ı Hak Cürmü-TCK m. 308), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2001.

KANGAL, Zeynel T., Tüzel Kişilerin Cezai Sorumluluğu, Ankara 2003.

KANIK, Tahir, “Dolandırıcılık Cürmü”, AD, S. 3-4, Ankara 1963, s. 318-339.

KENDİGELEN, Abuzer, Çek Hukuku, İstanbul 2007.

KETİZMEN, Muammer, Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları, Ankara 2008.

KEYMAN, Selahattin, “Cürmi Fiilin Yapısal Unsuru Olarak Hareket”, AÜHFD, C. 40, S. 1-4 (1988), s. 63-95.

KEYMAN, Selahattin, “Suç Genel Teorisinin İki Temel Sorunu: Genel ve Soyut Hareket Kavramı, Suçun İncelenmesinde Tekçi ve Tahlilci Yöntemler”, Prof. Dr. Fadıl H. Sur’un Anısına Armağan, Ankara 1983, s. 429-467.

KOCA, Mahmut-ÜZÜLMEZ, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2008.

KOCA, Mahmut, “5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Yağma Suçu”, Legal Hukuk Dergisi, Ağustos 2005, S. 32.

KUNTER, Nurullah, Suçun Maddi Unsurları Nazariyesi (Hareket-Netice-Sebebiyet Alakası), İstanbul 1955.

KURAY, Ahmet Tevfik, Dolandırıcılık Cürümleri, İstanbul 1962.

KURT, Levent, Açıklamalı-İçtihatlı Tüm Yönleriyle Bilişim Suçları ve Türk Ceza Kanunundaki Uygulaması, Ankara 2005.

MAHMUTOĞLU, Fatih Selami, “TBMM Adalet Alt Komisyonu’nda Kabul Edilen Türk Ceza Kanunu Tasarısı Hakkında Görüş”, Türk Ceza Kanunu Reformu, İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar, Ankara 2004, s. 357-378.

MAHMUTOĞLU, Fatih Selami, Ekonomik Suçlar Bağlamında Kredi Hukukundan Kaynaklanan Suç ve İdari Suçlar, Ankara 2003.

NOYAN, Erdal, Hırsızlık ve Yağma Suçları, Ankara 2005.

NUHOĞLU, Ayşe, Ceza Hukukunda Kredi Kartlarının Kötüye Kullanılması, İstanbul 2002.

OĞUZMAN, M. Kemal-SELİÇİ, Özer-OKTAY, Saibe, Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), İstanbul 2002.

OĞUZMAN, M. Kemal-ÖZ, M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1995.

ÖNDER, Ayhan, Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar, İstanbul 1994.

ÖZEN, Muharrem, “Türk Ceza Kanunu Tasarısının Tüzel Kişilerin Cezai Sorumluluğuna İlişkin Hükümlerine Bir Bakış”, AÜHFD, C. 52, S. 1, Ankara 2003, s. 63-88.

ÖZGENÇ, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2008.

ÖZGENÇ, İzzet, TCK Gazi Şerhi, Ankara 2005.

ÖZGENÇ, İzzet, Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, Ankara 2002.

ÖZTAN, Fırat, Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 2007.

PARLAR, Ali-HATİPOĞLU, Muzaffer, Ağır Ceza Davaları, Ankara 2007, s. 392.

RADO, Türkân, “Gaius’a Göre Klasik Roma Hukuku’nda Furtum Suçu”, İÜHFM (1952), s. 479-519.

SANCAR YALÇIN, Türkan, Çok Failli Suçlar, Ankara 1998.

SANCAR YALÇIN, Türkan, Müteselsil Suç, Ankara 1995.

SAVAŞ, Vural-MOLLAMAHMUTOĞLU, Sadık, Türk Ceza Kanunu Yorumu I, Ankara 1999.

SAZAK, Serkan, Ceza Hukukunda Banka ve Kredi Kartlarının Kötüye Kullanılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008.

SELÇUK, Sami, “Yetersiz Çek Karşılıksız Çek Keşidesi Suçunu Oluşturur”, Prof. Dr. Hayri Domaniç’e 80. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 2001, s. 1467-1484.

SELÇUK, Sami, “Özel Belgede Sahtecilik-Dolandırıcılık-İnancılı Kötüye Kullanma Suçlarıyla İlgili CGK’nun Bir Kararı Üzerine”, TNBD, Sayı 84 (1994), s. 6-19.

SELÇUK, Sami, “Dolandırıcılık Cürmünde Özel Öğe (Kast)”, AD, Ankara 1983/1, s. 5-26.

SELÇUK, Sami, Dolandırıcılık (Evrimi-Suç Genel Kuramı İçindeki Yeri), İstanbul 1982.

SELÇUK, Sami, “Dolandırıcılık Cürmününün Konusu”, AD, S. 5, Ankara 1981, s. 708-719.

SOYASLAN, Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2005.

ŞENSOY, Naci, Basit Hırsızlık ve Çeşitli Mevsuf Hırsızlıklar, İstanbul 1963.

TAHİROĞLU, Bülent, Roma Hukuku’nda Furtum, İstanbul 1975.

TEKİN, Yaşar, Şer’iyye Sicilleri Işığında Osmanlı Devleti’nin Ta’zir Suç ve Cezaları (1179/1765), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1995.

TEKİNAY, Sulhi-AKMAN, Sermet-BURCUOĞLU, Haluk-ALTOP, Atilla, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1993.

TEZCAN, Durmuş-ERDEM, Mustafa Ruhan-ÖNOK, R. Murat, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’na Göre Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Ankara 2006.

TOROSLU, Nevzat, Ceza Hukuku Genel Kısım, Ankara 2008.

TOROSLU, Nevzat, Ceza Hukuku Özel Kısım, Ankara 2008.

TOROSLU, Nevzat, Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu, Ankara 1970.

TÜMERKAN, Somay, Dolandırıcılık (Karşılıksız Çek Keşidesi Fiilleri), İstanbul 1987.

UMUR, Ziya, Roma Hukuku Lügâtı, İstanbul 1983.

ÜÇÖK, Coşkun-MUMCU, Ahmet-BOZKURT, Gülnihal, Türk Hukuk Tarihi, Ankara 2007.

ÜÇÖK, Coşkun, “Osmanlı Kanunnamelerinin İslam Ceza Hukukuna Aykırı Hükümleri”, AÜHFD, C. III, S. 1-4 (1946), s. 125-146.

ÜZÜLMEZ, İlhan, “Yeni Ceza Kanunu’nda İrtikap Suçu”, SÜHFD, C. 14, S. 2 (2006), s. 273-298.

YALVAÇ, Gürsel, Karşılaştırmalı-Gerekçeli-İçtihatlı Türk Ceza Kanunu, Ankara 2008.

YARSUVAT, Duygun-BAYRAKTAR, Köksal-YÜZBAŞIOĞLU, Necmi-BÜLBÜL, Erdoğan-KOCASAKAL, Ümit-AKSOY, E.Eylem-MEMİŞ, Pınar-KURT, Gülşah-TANSUĞ, Çağla-YILMAZ, Didem, “Türk Ceza Kanunu Tasarısı Hakkında Galatasaray Üniversitesi’nin Görüşü”, Türk Ceza Kanunu Reformu İkinci Kitap Makaleler, Görüşler, Raporlar, Ankara 2004, s. 285-317.

YAVUZ, Hakan, “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Basit Dolandırıcılık Suçu”, CHD, S. 1, Ankara 2006, s. 343-374.

YILDIRIM, Mustafa Fadıl, Hile, Ankara 2002.

YILMAZ, Zekeriya-ERGÜN, İsmail, Açıklamalı-İçtihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Dolandırıcılık Suçları, Ankara 2005.

ÖZET

Dolandırıcılık suçu, failin, hileli davranışlarla bir kimseyi aldatarak; aldatılan veya bir başkasının zararına olmak üzere, kendine veya üçüncü bir kişiye, malvarlığına ilişkin yarar sağlaması şeklinde tanımlanabilir. Bu suç, karmaşık ekonomik ilişkilerin ortaya çıkardığı, malvarlığına karşı işlenen suçların tipik örneğini oluşturur ve en sık işlenen suçlardan biridir.

Dolandırıcılık suçunun, karmaşık ekonomik ilişkilerin ortaya çıkardığı bir suç tipi olduğu göz önüne alındığında; bu suçun gelişimi ve bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmesi de ticari hayattaki gelişmelere paralel bir şekilde olmuştur.

Dolandırıcılık suçu ile korunan malvarlığı değerleri taşınır veya taşınmaz mallar olabileceği gibi, ekonomik değeri olmayan ancak sahibi bakımından manevi değer taşıyan ve maddi varlığı olan eşya veya maddi varlığı olmamakla birlikte, örneğin, alacak hakkı da olabilir.

Bu suç, herkes tarafından işlenmesi mümkün olan genel bir suçtur. Bununla birlikte, failin sıfatı, kimi zaman suçun ağırlaşmasına neden olurken; kimi zaman da şahsi cezasızlık nedeni veya cezadan indirim yapılmasını gerektiren şahsi neden olabilir. Dolandırıcılık suçunun mağduru, suçun kanuni tanımında yer alan hileli davranışlarla aldatılan veya bunun sonucunda malvarlığı zarara uğrayan kişidir. Hileli davranışlarla aldatılan kişinin ayırtım gücüne sahip olması gerekir.

Dolandırıcılık suçunun maddi unsuru, failin, hileli davranışlarla mağduru aldatması neticesinde, onun veya başkasının zararına olmak üzere kendine veya başkasına yarar sağlamasıdır.

Dolandırıcılık suçunun maddi unsurunun hareket kısmını *hileli davranışlar* oluşturur. Kanun'da hileli davranışların tanımı yapılmamıştır. Hilenin icrai veya ihmali davranışlarla çeşitli şekillerde gerçekleştirilmesi mümkündür. Hileli davranışlar neticesinde mağdur adanmakta ve kendisinin veya üçüncü bir kişinin zararına faile veya üçüncü bir kişinin lehine yarar sağlayacak malvarlığına ilişkin tasarrufta bulunmaktadır. Suçun, manevi unsuru *genel kast*tir. Fail, gerçekleştirdiği davranışların hileli olduğunu, mağduru aldatacağını bilerek ve isteyerek hareket etmelidir. Bununla birlikte, failin hileli davranışlar sonucu aldatılan mağdurun aldatılmanın etkisiyle kendisinin veya başkasının malvarlığında azalma meydana getirecek tasarrufta bulunacağını öngörmesi ve istemesi de gerekir. Bu suçun, olası kastla da işlenmesi mümkündür. Suçun unsurları arasında yarar sağlamanın sayılması, bu suçu özel kast ile işlenebilen bir suç haline getirmez.

Suçun işlenmesi sırasında kullanılan araçlar, mağdurun içinde bulunduğu bazı durumlar, failin sıfatı, kimi mesleki faaliyetler sırasında suçun işlenmesi, failin saiki bazı hallerde suçun nitelikli hali olarak düzenlenmiştir. Kanunda malvarlığına karşı suçlara ilişkin olarak öngörülen etkin pişmanlık hali, şahsi cezasızlık ve cezadan indirim yapılmasını gerektiren şahsi nedenler ile yararına haksız menfaat sağlanan tüzel kişiler hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerine ilişkin hükümler dolandırıcılık suçunda da uygulanır. Bundan başka, hırsızlık suçu bakımından da

öngörülen suçun hukuki bir alacağın tahsili amacıyla işlenmesi şeklindeki cezayı hafifleten neden dolandırıcılık suçu için de öngörülmüştür.

Hileli davranışların gerçekleştirilmesinde çoğu zaman başka bir suçun da işlenmesi nedeniyle dolandırıcılık ile bu suçların içtimaı meselesi içtimaya ilişkin genel kurallara göre çözülür. Bu nedenle bu suçun benzer suçlardan ayrılması önem taşır.

ABSTRACT

Fraud crimes can be defined as the fraudulent behavior that one misleads by deceiving or causing injury to another of whom the assets are seized to have personal utility. This crime, which is generated as a result of complex economic relations, constitutes the basic example of the most precedent crime that is committed against private property.

When it is regarded that the offence of fraud is a type of crime that is brought up by complex economic relations, it can be claimed that the development of the crime is parallel to the developments in the commercial realm.

While the property protected by the law of fraud can be either real estate or goods, the commodity that does not have material value but incorporeal importance to the proprietor may be bound to the same contingent claim.

This crime is at possible processing of a general crime. While the role of the perpetrator can end up to aggravate the crime, while some time there can be the condition for personal reasons or necessary discounts to be immune from punishment. The victim of the offence of fraud is legally defined as the one who is deceived by the fraudulent and as a result suffering from damage to the private property. What is more, the one to be deceived has to be in full judicial faculty. The objective element of fraud crimes is the benefit of the penetrator or another, or the

real injury of the victim of crime or another, which occur as a result of fraudulent behavior of the perpetrator. The subjective element of fraud crime is the intent.

In such a case, by the perpetration of fraud crime, which is resulted in fraudulent behavior, another crime is committed, is the issue of the general rules of the concurrence of crimes.